

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

**Kalendář paní a dívek českých (1888-1943):
strategie výběru a prezentace žen aktivních v umění a společnosti**

Bc. Petra Syřínková

Diplomová práce

2023

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Syřínková**
Osobní číslo: **H20355**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny: Péče o kulturní dědictví**
Téma práce: **Kalendář paní a dívek českých (1888-1943): strategie výběru a prezentace žen aktivních v umění a společnosti.**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Kalendář paní a dívek českých, vycházející v letech 1888-1943 v nakladatelství J. Otty zaujímal specifické místo mezi ženskými časopisy, kterých od posledního desetiletí 19. století přibývalo. V řízení časopisu se vystřídaly významné osobnosti – R. Jesenská, G. Preissová, M. Tumlířová; nakonec časopis řídila Národní rada česká. Ústředí žen. Cílem práce bude důkladná analýza časopisu, sledování proměn jeho rubrik, jeho výtvarné stránky, autorů a příspěvovatelů a ověření, do jaké míry měly na jeho podobu vliv jednotlivé redaktorky.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Kalendář paní a dívek českých, 1888-1943 (NK, Knihovna AV)

Literatura k dějinám žurnalistiky

Osobní fondy redaktorek

Fond Ústředí žen Národní rady české

BAHENSÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy, sv. 2. ISBN 80-7277-241-4.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

BOSÁKOVÁ, Zdenka. *České knižní kalendáře 19. století*. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2015. ISBN 978-80-7051-206-7.

CLARK, Linda L. *Women and achievement in nineteenth-century Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-65878-2.

DUBY, Georges, Michelle PERROT a Geneviève FRAISSE. *A History of women in the West. [Volume] 4, Emerging feminism from revolution to world war*. Cambridge, Mass.: Belknap Press, c1993. ISBN 0-674-40366-5.

HECZKOVÁ, Libuše. *Příšící Mineroy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Univerzita Karlova (Mnemosyne; sv. 1.), 2009. ISBN 978-80-7308-282-6.

JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK, ed. *Česká novinářka: k postavení a obrazu novinářek v českých médiích*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0056-7.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984.

URBAN, Zdeněk. *Století českého kalendáře*. Praha: Svoboda, 1987.

Vedoucí diplomové práce:

prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

Ústav historických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. března 2022**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

---

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2020

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

Ve Starém Kolíně dne 7. března 2023

Bc. Petra Syřínková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Mileně Lenderové, CSc. za odborné vedení práce, cenné rady, konzultace a trpělivost. Děkuji také svým rodičům za spolu absolvování cest do archivu, zvláště pak děkuji své mamince za morální podporu nejen při psaní této práce, ale i v průběhu celého studia. Také bych chtěla poděkovat Veronice Chválové a Kateřině Pokorné, se kterými bylo studium snazší a příjemnější.

Název

Kalendář paní a dívek českých (1888-1943): strategie výběru a prezentace žen aktivních v umění a společnosti

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá Kalendářem paní a dívek českých, který byl vydáván v letech 1888-1943 nejdříve nakladatelem Františkem Bohuslavem Batovcem a poté, od roku 1892 v nakladatelství Jana Otty. Kalendář zaujímal specifické místo mezi ženskými časopisy a v jeho řízení se vystřídaly významné osobnosti – Gabriela Preissová, Růžena Jesenská a Marie Tumlířová. Tato práce časopis analyzuje, sleduje proměny jeho výtvarné stránky, rubrik, redaktorek a dalších významných přispěvatelů. Práce se také zabývá tím, do jaké míry měly jednotlivé hlavní redaktorky vliv na výslednou podobu časopisu.

Klíčová slova: kalendář, ženský tisk, ženská žurnalistika, Preissová, Jesenská, Tumlířová

Title

The Calendar of Czech Ladies and Maidens (1888-1943): the Strategy of the Choice and Presentation of Women Active in Arts and Society

Annotation

This diploma thesis deals with The Calendar of Czech Ladies and Maidens, which was published in the years 1888-1943 first by the Publisher František Bohuslav Batovec and then, from 1892, by the publishing house of Jan Otto. The Calendar occupied a specific place among women's magazines and it was led by important personalities – Gabriela Preissová, Růžena Jesenská and Marie Tumlířová. This thesis analyses the magazine, pursues the changes in its visual side, sections, editors and other important contributors. The thesis also deals with the extent to which the individual chief editors had an influence on the final shape of the magazine.

Key words: calendar, women's press, women's journalism, Preissová, Jesenská, Tumlířová

Obsah

Úvod.....	1
1 Ženská žurnalistika a ženský tisk.....	5
2 Kořeny a vývoj kalendářů a česká kalendářová literatura 19. století.....	22
2.1 Kořeny a stručný vývoj kalendářů.....	22
2.2 Knižní kalendáře v 19. století v českých zemích.....	22
3 Kalendář paní a dívek českých.....	24
3.1 Vizuální stránka, rozložení a výzdoba Kalendáře paní a dívek českých.....	25
3.2 Proměny rubrik a témat Kalendáře paní a dívek českých v průběhu jeho vydávání.....	28
4 Redaktorky a další významné osobnosti v Kalendáři paní a dívek českých.....	39
4.1 Osobnosti první etapy Kalendáře paní a dívek českých.....	39
4.2 Gabriela Preissová.....	45
4.3 Růžena Jesenská.....	52
4.4 Marie Tumlířová.....	67
5 Kalendář paní a dívek českých v kontextu ženského dobového tisku.....	73
6 Vztah Kalendáře paní a dívek českých k dobovému českému feminismu.....	80
Závěr.....	88
Použité zdroje.....	90
Prameny archivní.....	90
Prameny vydané.....	90
Dobová periodika.....	90
Krásná literatura.....	91
Dobová odborná literatura.....	91
Seznam literatury.....	92
Internetové zdroje.....	97
Resumé.....	101
Seznam příloh.....	102
Přílohy.....	103

Úvod

„Neexistuje věrnějšího přítele než knihy,“ řekl americký spisovatel a novinář Ernest Hemingway.¹ Stejně tak mohl být věrným přítelem měšťanských žen a dívek na konci 19. a počátku 20. století knižní kalendář pro ženy, z nichž nejvýznamnějším se bude zabývat právě tato diplomová práce. Řeč je o *Kalendáři paní a dívek* českých, který vycházel v letech 1888–1943 nejdříve nákladem Františka Bohuslava Batovce a poté, od roku 1892 v nakladatelství Jana Otty. O jeho poslední tři ročníky se zasloužilo Ústředí žen při Národní radě české. *Kalendář* zaujímal specifické místo mezi ženskými časopisy a v jeho řízení se vystřídaly významné české osobnosti – Gabriela Preissová, Růžena Jesenská a Marie Tumlířová. Cílem této práce bude důkladná analýza tohoto knižního kalendáře a sledování proměn jeho výtvarné stránky, rubrik i příspěvovatelů. V této diplomové práci se také budu snažit ověřit, do jaké míry měly na výslednou podobu *Kalendáře paní a dívek* vliv jeho jednotlivé redaktorky.

Ucelená práce o *Kalendáři paní a dívek českých* zatím chybí, ale obdobím, kdy *Kalendář* vedla Růžena Jesenská, se již ve své bakalářské práci zabývala Michaela Vondrušková.² Obrazem ženy v konvenční a umělecké povídce v *Kalendáři paní a dívek* z let 1894–1897 se ve své studii také zabývala Tereza Riedlbauchová.³ Dále jsou již zpracované práce o jednotlivých redaktorkách tohoto časopisu. O Gabriely Preissově napsal důkladnou monografii Artur Závodský.⁴ Tvorbě Gabriely Preissové se již věnovalo několik akademických prací, z nichž můžeme jmenovat například diplomovou práci Evy Křivánkové,⁵ která se zabývá ženskými postavami v jejím nejvýznamnějším díle. I Růžena Jesenská má svou knižně vydanou monografii, kterou již v roce 1944 napsal Jan Opolský,⁶ avšak jde jen o velmi krátkou publikaci. Bakalářských či diplomových prací bylo ale o Růženě Jesenské opět zpracováno hned několik. Zmínit můžeme například diplomovou práci Kateřiny Kotilové,⁷ která zpracovala biografii

---

¹ Citáty o knihách. *Citáty slavných osobností* [online]. Jablonec nad Nisou [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty-o-knihach/>.

² VONDRUŠKOVÁ, Michaela. *Růžena Jesenská a období její redakce Kalendáře paní a dívek českých*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

³ RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obrazy ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897* [online]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>.

⁴ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962.

⁵ KŘIVÁNKOVÁ, Eva. *Žena v díle Gabriely Preissové*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

⁶ OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1944.

⁷ KOTILOVÁ, Kateřina. *Růžena Jesenská – život a dílo: Česká spisovatelka přelomu 19. a 20. století*. Pardubice, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.

Jesenské, nebo bakalářskou práci Veroniky Trávníčkové,⁸ zabývající se ranými prózami Růženy Jesenské. Již jsem zmiňovala také práci Michaely Vondruškové.⁹ Růženě Jesenské, jakožto přispěvatelce časopisu *Moderní revue*, byla také věnována kapitola v publikaci *Moderní revue 1894-1925*.¹⁰ Dále také byly Jarmilem Krecarem již roku 1919 knižně vydány dopisy, které jí zaslal básník Julius Zeyer.¹¹ Poslední redaktorka *Kalendáře paní a dívek českých*, Marie Tumlířová, nemá zpracovanou svou monografii ani se její osobě přímo nevěnovala žádná bakalářská či diplomová práce. Biografii Tumlířové ale nalezneme v knize Evy Uhrové¹² i Dany Musilové.¹³ Zmiňuje ji také společně s dalšími ženami v československém parlamentu diplomová práce Petry Ondřejové.¹⁴ Samozřejmě jsou ale všechny redaktorky *Kalendáře paní a dívek* jakožto významné české osobnosti zmíněny i v dalších publikacích.

Tato diplomová práce bude rozdělena celkem do šesti kapitol. Již jsem zmiňovala, že *Kalendář paní a dívek českých* zaujímal specifické místo mezi ženskými časopisy, proto první kapitola bude věnovaná právě české ženské žurnalistice a ženskému tisku od svých počátků až do 40. let 20. století, kdy bylo ukončeno vydávání i našeho *Kalendáře paní a dívek*. K prostudování této oblasti použiji publikace zaměřené na dějiny žen a tisku. Především použiji knihy Libuše Heczkové,¹⁵ Mileny Lenderové,¹⁶ Marie Bahenské,¹⁷ Evy Uhrové¹⁸ nebo Marie

---

⁸ TRÁVNÍČKOVÁ, Veronika. *Rané prózy Růženy Jesenské a jejich kritická recepcce*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

⁹ VONDRUŠKOVÁ, Michaela. *Růžena Jesenská a období její redakce Kalendáře paní a dívek českých*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

¹⁰ MERHAUT, Luboš a Otto M. URBAN. *Moderní revue 1894-1925*. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-63-7.

¹¹ KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*. Praha: L. Bradáč, 1919.

¹² UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*. Praha. 2008. ISBN 978-80-254-3002-6.

¹³ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec – Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-31-9.

¹⁴ ONDŘEJOVÁ, Petra. *Ženy v československém parlamentu 1918-1938*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

¹⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Univerzita Karlova (Mnemosyne; sv. 1.), 2009. ISBN 978-80-7308-282-6.

¹⁶ LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Česká historie. ISBN 978-80-7106-988-1; LENDEROVÁ, Milena. *K hříchtu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3540-8.

¹⁷ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy, sv. 2. ISBN 80-7277-241-4.

¹⁸ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984; UHROVÁ, Eva. *České ženy známé a neznámé*. 2008. ISBN 978-80-254-3002-6.

Neudorfllové-Lachmanové.¹⁹ Velmi cenným zdrojem informací pro tuto část práce ale budou i například publikace Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami,²⁰ Dějiny českých médií,²¹ Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích²² nebo Dějiny českých médií 20. století.²³

V další kapitole této diplomové práce čtenáře krátce seznámím s kořeny vzniku a vývojem kalendářů a poté, abychom dobře pochopili pozici Kalendáře paní a dívek českých na trhu i ve společnosti, krátce nastíním, jak vypadala česká kalendářová literatura devatenáctého století. Využiji k tomu publikace Zdeňka Urbana²⁴ a Zdenky Bosákové,²⁵ které se právě historií kalendářů zabývají.

Třetí část práce se bude věnovat už samotnému *Kalendáři paní a dívek českých*. Nejdříve se zaměřím na vizuální stránku, členění a výzdobu časopisu, a poté se v této kapitole budu také zabývat proměnami rubrik a témat, které se v *Kalendáři* v průběhu jeho vydávání objevovaly. Hlavním zdrojem mi tady tedy samozřejmě budou právě jednotlivé výtisky *Kalendáře paní a dívek českých*.

Dále, ve čtvrté kapitole čtenářům představím jednotlivé hlavní redaktorky *Kalendáře* a jeho další významné osobnosti. V této části práce budu čerpat z již zmiňovaných monografií jednotlivých a osobních fondů jednotlivých redaktorek uložených v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Litoměřicích a v Praze. K získání dalších informací o *Kalendáři paní a dívek* prostuduji také korespondenci mezi některými jednotlivými přispěvateli, zvláště pak v prvních letech existence tohoto časopisu, kdy hlavní redaktorku neměl. V této části práce využiji i soupisy osobních fondů tohoto archivu a další literaturu, jako například Lexikon české literatury.²⁶ U Gabriely Preissové a Růženy Jesenské jsou také

---

¹⁹ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 80-902622-2-8.

²⁰ OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. První republika. ISBN 978-80-200-2754-2.

²¹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

²² JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. *Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0056-7.

²³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

²⁴ URBAN, Zdeněk. *Století českého kalendáře*. Praha: Svoboda, 1987.

²⁵ BOSÁKOVÁ, Zdenka. *České knižní kalendáře 19. století*. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2015. ISBN 978-80-7051-206-7.

²⁶ OPELÍK, Jirí, Vladimír FORST a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2008. ISBN 80-200-0469-6.

zajímavé jejich vzpomínky na dětství. Vzpomínky Preissové nalezneme v publikaci Františka Pražáka,²⁷ Jesenská sama napsala autobiografický román *Dětství*.²⁸ Samozřejmě ale musíme brát na zřetel na to, že hlavně dílo Růženy Jesenské, mohlo být jako román, značně stylizované. Navíc své vzpomínky obě spisovatelky napsaly už jako dospělé ženy a své dětství tak mohly mít do jisté míry zkreslené či zidealizované.

Následující částí diplomové práce se na *Kalendář paní a dívek českých* podívám v kontextu ženského dobového tisku a pokusím se nastínit, jakou úlohu toto periodikum mohlo hrát mezi ostatními ženskými kalendáři a jaké místo bychom mu mohli určit mezi ostatními ženskými periodiky, která se v českém prostředí vyskytovaly. V této kapitole tedy budu především komparovat *Kalendář paní a dívek* s dalšími periodiky. Vedle toho ale využiji například i studii Terezy Riedlbauchové,²⁹ o které jsem se tu již zmiňovala.

Poslední, šestá kapitola se bude zabývat vztahem *Kalendáře paní a dívek českých* a jeho hlavních osobností k dobovému českému feminismu a jak se tento vztah proměňoval. V této části práce se budu také snažit objasnit, zda se autoři a autorky textů v *Kalendáři* s příspěvky v časopise ztotožňovali nebo zda byly příspěvky *Kalendáři paní a dívek* nějakým způsobem přizpůsobeny. Tuto kapitolu zpracuji na základě již získaných poznatků, článků a příspěvků *Kalendáře paní a dívek* a také sekundární literatury. Využiji zde například publikaci Marie Bahenské a Dany Musilové,³⁰ Libuše Heczkové³¹ nebo titul s názvem *Česká žena v dějinách národa: sborník statí, uspořádaný péčí Ústředí žen při Národní radě české*,³² redigovaný Marií Tumlířovou.

Všechny ukázky z korespondence či dobových novin a časopisů, které jsou v této diplomové práci použity, jsou citovány doslovně, proto se v nich objevují gramatické chyby.

---

²⁷ PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*. Praha: J. Otto, 1946.

²⁸ JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1929.

²⁹ RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obraze ženy v konvenční a umělecké povídce v *Kalendáři paní a dívek českých* z let 1894-1897 [online]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>.

³⁰ BAHENSKÁ, Marie, Dana MUSILOVÁ a Libuše HECZKOVÁ. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*. České Budějovice: Veduta, 2011. ISBN 978-80-86829-79-1.

³¹ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2009. Mnemosyne., sv. 1. ISBN 978-80-7308-282-6.

³² *Česká žena v dějinách národa: sborník statí, uspořádaný péčí Ústředí žen při Národní radě české*. Praha: Novina, 1940.

1 Ženská žurnalistika a ženský tisk

Ženská jména se v českém periodickém tisku objevovala, již v době předbřeznové, ale ne vždy se skutečně jednalo o autorku-ženu. Někteří obrozenci toužili po existenci české autorky natolik, že se uchylovali k mystifikaci.³³ Skutečně se ale s prvními zárodky feminismu i u nás objevily snahy žen po publikační činnosti, která měla ženy národně uvědomovat a zvyšovat v nich touhu po uplatnění ve veřejném životě, a tak již v této době ojediněle nalézáme v nově zakládaných českých týdenících a měsícnících ženské autorky, které se věnovaly například básním, povídkám, cestopisům, překladům či črtám.³⁴ Během druhé poloviny 19. století ženy již zřetelněji zaujaly místo tvůrkyně, autorky³⁵ a generace literárně činných žen, která nastoupila v 90. letech 19. století, měla už svůj vlastní jazyk, témata, sebevědomí a začínaly aktivně modelovat svůj vlastní obraz ve společnosti.³⁶ Tato kapitola je věnována procesu utváření a změn ženské žurnalistiky a ženského tisku od prvního ženského časopisu až do začátku 40. let 20. století.

V 60. letech 19. století, kdy se český tisk ocitl na vzestupu,³⁷ vzniká tedy první český časopis určený ženám – čtrnáctideník *Lada*, s podtitulem *Belletristický a módní časopis*, který vycházel v letech 1861 až 1866 v redakci Antonie Melischové-Körschnerové. *Lada* se ale orientovala i na širší okolí, především kulturní a společenské události. K jejím příspěvovatelům patřili i muži – například do *Lady* přispívali Gustav Pflieger-Moravský a František Doucha. V beletristické části Melischová-Körschnerová otiskovala fejetony, povídky, přednášky a zprávy ze společenského a kulturního života, úvahy o úloze žen v historii až po současnost, o ženské vzdělanosti a v průběhu staletí i o možnostech uplatnění žen ve veřejném životě. V praktické, už ryze ženské, části pak čtenářky našly rady pro domácnost, kuchařské recepty a módní novinky.³⁸ Časopis *Lada* měl oproti později vydávaným *Ženským listům*, kterým se

---

³³ LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Česká historie. ISBN 978-80-7106-988-1, str. 531-532.

³⁴ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984, str. 25.

³⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Univerzita Karlova (Mnemosyne; sv. 1.), 2009. ISBN 978-80-7308-282-6, str. 11.

³⁶ HECZKOVÁ, *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 13.; LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, str. 537.

³⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8, str. 19.

³⁸ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: divčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy, sv. 2. ISBN 80-7277-241-4, str. 35.; UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 25.

budu věnovat níže, náročnější a bohatší grafickou úpravu, která si ale také vynutila vyšší cenu a také její opakované zvyšování. Zatímco roční předplatné *Ženských listů* vyšlo čtenářky i s poštovním na 2 zlaté, za *Ladu* zaplatily nejprve 4,80 zlatých v roce 1861 a postupně až na 8 zlatých v roce 1863,³⁹ což se také nejspíše odráželo v okruhu čtenářstva.

Vedle beletristických, osvětových a poučných ženských časopisů také od šedesátých let vznikají česky psané módní žurnály. Částečně bychom mezi ně mohli zařadit právě také již zmiňovanou *Ladu*, na jejíchž stránkách se nacházely módní obrázky, snažící se o propojení panující francouzské módy se znaky českých lidových krojů. O šest let později, v roce 1867, začíná jako příloha *Květů* vycházet módní příloha *Bazar*, jejíž redaktorkou byla stejně jako u *Lady* Antonie Melischová-Körschnerová. V roce 1872 ale časopis *Květy* podlehl konkurenci *Světozoru*. Módních příloh i samostatných časopisů v Čechách přibývalo, ale většinou měly jen krátkou životnost. Roku 1888 světlo spatřil časopis *Nové mody*, jehož redaktorkou byla od roku 1889 Marie Frídová, sestra Jaroslava Vrchlického a odborná učitelka Ženského výrobního spolku v Praze. V lednu 1894 byl časopis sloučen s *Pařížskými modami* a začal vycházet pod názvem *Nové pařížské mody, list paní a dívek českých*, jehož módní rubriku řídila přímo z Paříže Zdenka Maroldová, manželka Luďka Marolda, oblíbeného malíře. *Nové pařížské mody* se znovu inspirovaly Paříží jako vzorem elegance a životního stylu a hlásaly, že není ošklivých žen, ale že se ženy jen neumějí učinit krásnými. Časopis měl ale také svou literární a společenskou rubriku.⁴⁰

Krátce po skončení *Lady*, vznikl nápad začít vydávat ještě jiný ženský časopis. Na tomto plánu se podílela také Věnceslava Lužická-Srbová, která se na toto téma v roce 1870 zúčastnila i několika setkání s Ludmilou Šimáčkovou, Terezií Nebeskou, Karolínou Světlou a Sofií Podlipskou. Nedošlo však ke shodě, zda má začít vycházet zcela samostatný časopis pro ženy, nebo zda bude lepší se spokojit s nabídkou vydávání jen ženské přílohy k časopisu *Květy*. Lužická-Srbová v červnu 1870 prosila o spolupráci i Marii Riegrovou-Palackou. Věnceslava Lužická-Srbová byla zvolena prezidentkou kruhu dam usilující o vydávání ženského listu, ale spolupráce s Riegrovou-Palackou se jí nepodařilo dosáhnout, a tak ze svého titulu jednala s Eduardem Grégrem, který s vydáváním souhlasil v případě, že listy nebudou příliš radikální

---

³⁹ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, str. 36.

⁴⁰ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3540-8, str. 143-144.

v názorech o potřebě ženské emancipace.⁴¹ Tak se v lednu 1872 zrodily *Ženské listy* jako měsíční příloha k časopisu *Květy*.⁴² Věnceslava své sliby ohledně obsahu *Ženských listů* dodržela, ale pod jejím vedením se nedočkaly velkého úspěchu. Po odkoupení *Květů* nakladatelem Skrejšovským, přestaly *Ženské listy* vycházet úplně. V roce 1874 získala Lužická-Srbová ke spolupráci nakladatele Františka Urbánka a znovu vydávaný časopis redigovala do května 1874, než se jejich vedení ujal výbor Ženského výrobního spolku českého, především sestry Karolina Světlá a Sofie Podlipská. V roce 1875, kdy se časopis stal majetkem Ženského výrobního spolku českého, Světlá přemluvila k jeho vedení Elišku Krásnohorskou. Zatímco literární tvorba Věnceslavy Lužické-Srbové byla určena především mladým dívkám, které se z jejich poučných knih měly dozvědět o správném vedení domácnosti, výchově dětí a způsobu oblékání a s mravní výchovou byly spojené ale i její romány a povídky, a její tvorba tak byla blízká tvorbě Magdaleny Dobromily Rettigové, Eliška Krásnohorská ji kritizovala za to, že opomíjí nové požadavky ženského hnutí⁴³ a zaútočila na konzervativní pojetí ženství, které redukovalo ženu na hospodyně, manželku a matku, vedlo ženu k přecitlivosti a devótní nábožnosti. Krásnohorská viděla v jejich spisech ideologizující a zaslepující systém a chtěla skoncovat s dřívější podobou *Ženských listů* spojených s Lužickou.⁴⁴ Pod vedením Krásnohorské *Ženské listy* vycházely jako poměrně obsáhlý měsíčník s pevně stanovenými rubrikami.⁴⁵ *Ženské listy* Eliška Krásnohorská proměnila v opravdovou tribunu feministických snah. Krásnohorská z časopisu téměř vyloučila beletrii a zveřejňovala v něm především naučné články, cestopisné črty, zprávy z feministického hnutí doma i v zahraničí, spolkové zprávy a informace o účasti žen na veřejných, zpravidla kulturně vlasteneckých akcích. Časopis nenechal bez komentáře téměř žádnou událost, která by se týkala žen. Pomáhal také zavádět novinky týkající se vzdělání a hospodářského osamostatnění žen⁴⁶ a zabýval se i uměleckou kritikou. Za redakce Krásnohorské se tak *Ženské listy* staly hlavně jedinečným nástrojem v boji za nejvyšší vzdělání žen a právo o sobě rozhodovat a Eliška Krásnohorská tak dokázala naplnit představy

---

⁴¹ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, str. 70-71.

⁴² UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 27.

⁴³ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, str. 71, 73.; LUŠTINCOVÁ, Eva. *Život, dílo a odkaz Věnceslavy Lužické*. Pardubice, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, str. 21.

⁴⁴ HECZKOVÁ, Libuše. *Píseční Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 68-69.

⁴⁵ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, str. 72.

⁴⁶ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 27.

Karoliny Světlé o úrovni a náplni samostatného ženského časopisu, který by pomáhal ženám se osamostatnit. Tyto představy a cíle nebyly na rozhraní 60. a 70. let 19. století vůbec běžné, představa o studiu žen vedoucí k jejich osamostatnění byla dosud příliš radikální. Dokladem různorodosti názorů v českém ženském hnutí od šedesátých let je právě i již zmiňovaná kritika Věnceslavy Lužické-Srbové Eliškou Krásnohorskou.⁴⁷ *Ženské listy* zůstaly nejdůležitějším periodikem v oblasti ženského hnutí a feministických snah až do 90. let 19. století.⁴⁸ K účasti žen na politice se ale *Ženské listy* stále stavěly více než krotce.⁴⁹

V 80. letech 19. století, vedle již existujících *Ženských listů* vzniká téměř zároveň s *Novými modami* také knižní *Kalendář paní a dívek českých*, kterým se tato práce zabývá a kterému se budu více věnovat v dalších kapitolách. Nyní se ale vrátím zpět k vývoji ženské žurnalistiky a jednotlivým ženským tiskům v námi sledovaném období tohoto kalendáře.

Se stoupající vlnou dělnického hnutí v 90. letech se rozvíjela i sociálně demokratická žurnalistika. Ústředním listem strany byl od roku 1891 čtrnáctideník *Sociální demokrat*, vycházející v Praze. V Brně se již od roku 1885 osvědčovala *Rovnost*, jejíž rubrika *Obrana našich žen v továrnách*, která byla vedena od roku 1889, podávala otřesné svědectví o tom, jak hrubě se zacházelo s dělnicemi či při jak nelidské práci musely ženy setrvat i dvanáct hodin denně. Kromě centrálních listů se zakládaly i krajinské časopisy v jednotlivých průmyslových střediscích a vznikaly odborové časopisy. V roce 1891 vydavatel *Rovnosti* Jan Opletal na II. sjezdu Rakouské sociální demokracie přednesl návrh na vydávání ženského časopisu, podepsaný dvaadvaceti delegátkami, který sjezd schválil, ale neurčil místo a datum vycházení časopisu, protože ještě chybělo potřebných 200 zlatých. V *Sociálním demokratu* a *Rovnosti* se tak objevila rubrika *Na ženský list*. Moudré manželky dělníků ale neseďely v koutě a nečekaly, až jim peníze spadnou do klína a samy začaly pořádat veřejné schůze žen a vybírat na nich peníze na připravovaný časopis. Také se v Praze scházel agitační kroužek, který připravoval v Praze půdu pro vydávání nového časopisu a kterého se účastnily především Marie a Antonie Horákovy, Božena a Terezie Toužilovy či Josefa Škaloudová s Barborou Krapkovou. Iniciativu nakonec převzaly Brňanky Josefa Kratochvílová, Marie Blažková, Mína Hybešová a Marie Titmanová a 1. července 1892 vyšel tedy v Brně nový čtrnáctideník – *Ženský list, časopis*

---

⁴⁷ BAHENSKÁ, Marie. Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století, str. 72-73; HECZKOVÁ, Libuše. Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky, str. 69.

⁴⁸ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: Janua, 1999. ISBN 80-902622-2-8, str. 79.

⁴⁹ LENDEROVÁ, Milena. K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století, str. 268.

*pracující třídy ženského pohlaví.*⁵⁰ Ačkoli s první myšlenkou a požadavkem na volební právo žen přišel již v roce 1887 Vojtěch Náprstek, ženský program až do této doby chyběl.⁵¹ *Ženský list* byl vůbec první ženský dělnický časopis v habsburské monarchii a sehrál nezastupitelnou roli ve vzdělávání dělnických žen i v posilování vědomí o jejich právech a možnostech.⁵² Časopis kromě zásadních článků o ženském hnutí ve světě a ženách, které se již veřejně uplatnily v různých povoláních, otiskoval také básně samouků, zdravotní, vzdělávací a výchovná pojednání, zprávy o činnosti spolků a vychovával k dělnické solidaritě při stávkách.⁵³ Časopis byl neustále v nebezpečí, neboť, třebaže *Ženský list* úřady řádně povolily, policie ho bedlivě sledovala, občas časopis zkonfiskovala a mohla ho i z malicherných důvodů zakázat.⁵⁴ List se roznášel nejen v Brně a Praze, ale také v Plzni, Nýřanech, Košťanech, Kladně, Českých Budějovicích, Hodoníně, Prostějově a dalších městech. Časopis začínal s 1500 výtisky a během prvních čtyř let se podařilo náklad zvýšit na dvojnásob, ale odezva byla zpočátku zanedbatelná. Širokou veřejnost zajímala pouze žena matka a hospodyně a její tradiční aktivity. Dělnice nebyly zvyklé si časopis kupovat, a kromě toho jim výtisky továrníci zabavovali. List se zadlužoval.⁵⁵ Roku 1897 tedy padl návrh, aby *Ženský list* začal vycházet v Praze pod vedením učitelky Karly Máchové, která již měla za sebou bohaté novinářské zkušenosti, protože tam měl větší naděje na úspěch.⁵⁶ Karla Máchová byla velmi zajímavou a významnou osobností co se týče boje za ženská práva. Reprezentovala například české ženy na Světové Kolumbově výstavě v Chicagu v roce 1893,⁵⁷ kde se během svého pobytu spřátelila s místní Jednotou českých dam a dohodla se s nimi na vydávání česko-amerického časopisu pro ženy. Časopis vycházel pod názvem *Ženské listy* a Máchová ho redigovala z Prahy mezi lety 1894 a 1895.⁵⁸ Karla Máchová

---

⁵⁰ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 36-37.

⁵¹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*, str. 268-269.

⁵² NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, str. 301.

⁵³ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 39.

⁵⁴ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, str. 301; UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 39.

⁵⁵ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované, str. 268.; UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 40.

⁵⁶ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, str. 301.; UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 40, 68.

⁵⁷ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé a neznámé*. 2008. ISBN 978-80-254-3002-6, str. 99.

⁵⁸ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 69.

je také považována za první českou političku,⁵⁹ neboť jako první Češka kandidovala na poslankyni do českého zemského sněmu v roce 1908, čímž se také zapsala do dějin evropského ženského hnutí, jelikož Čechy tak byly po Finsku a Norsku třetí zemí, kde se se ženou uvažovalo pro tak vysokou funkci.⁶⁰ Zpátky ale k *Ženskému listu*. Když se tak roku 1901 stalo a redakce časopisu *Ženský list* se přesídlila z Brna do Prahy, kde ho začala Máchová redigovat, začlenil se časopis s vervou do boje za ženské volební právo.⁶¹ S Karlou Máchovou měl do časopisu vstoupit nový duch. Zápisy ze schůzí, zmínky o recitacích a zpěvu v Jednotách žen a dívek, marxistické poučky a nářky nad podnikateli a živnostníky, kteří s podřízenými nezacházeli dobře, ustoupily do pozadí a vystřídaly je články o zákonech, továrních poměrech v cizině a další podobné články i s návody, jak situaci zlepšit.⁶² Kromě zásadních článků Karla Máchová v časopisu zavedla hospodyňskou, zdravotnickou, sociální a výchovnou rubriku a otiskovala také povídky Gorkého, Tolstého, Turgeněva, citáty Němcové, Světlé, Novákové a dalších významných autorů. Časopis šel lépe na odbyt, v roce 1908 začal vycházet jako týdeník a od roku 1909, kdy začal vycházet ve zvětšeném formátu, dosáhl nákladu 9000 výtisků.⁶³

V polovině devadesátých let bylo jedinečné postavení *Ženských listů* rozrušeno vznikem i dalších ženských emancipačních časopisů. V tomto období vzniká *Ženský svět* Terézy Novákové a studentský pokrokový *Ženský obzor*. Elišku Krásnohorskou tato situace velmi zklamala, vznikající časopisy vnímala jako konkurenci a tříštění sil. Zvláště se jí prý dotýkalo, že nový časopis *Ženský svět* založila vlastně žačka Karolíny Světlé a po určitou dobu i spolupracovnice Ženského výrobního spolku, kterému Krásnohorská od roku 1891 starostovala, Teréza Nováková a že *Ženský obzor* založili pokrovní studenti, kteří ji velmi podporovali v jejích snahách založit dívčí gymnázium Minerva. Paradoxně právě nové studentky tohoto gymnázia patřily v tomto periodiku k nejhlasitějším kritičkám pojetí vzdělání a feminismu redaktorky *Ženských listů*, Elišky Krásnohorské.⁶⁴

V prosinci roku 1896 vyšlo tedy první číslo časopisu *Ženský svět* v redakci Terézy Novákové,⁶⁵ která časopis vedla až do roku 1907. *Ženský svět*, většinou s podtitulem *List paní a dívek českých*, se od čtvrtého ročníku, tedy od roku 1900, stal tiskovým orgánem Ústředního

---

⁵⁹ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé a neznámé*, str. 99.

⁶⁰ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 69.

⁶¹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*, str. 269.

⁶² UHROVÁ, Eva. *České ženy známé a neznámé*, str. 111.

⁶³ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 70-71.

⁶⁴ HECZKOVÁ, Libuše. *Písičí Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 73-74.

⁶⁵ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 27.

spolku českých žen, který byl založen na sjezdu československých žen v květnu 1897.⁶⁶ Časopis se snažil změnit obraz ženy ve společnosti a vytvořit jí nové vzory hodné následování. Neuzavíral se moderním trendům a novým proudům v umění ani tématům spojených se změnami vztahů mezi pohlavími či třídami.⁶⁷ Články Novákové informovaly o ženském hnutí, zamýšlely se nad účastí českých ženských organizací v mezinárodních svazech, rozebíraly aktuální situaci ženské otázky a při tom citlivě rozlišovaly problémy žen různých sociálních vrstev. Teréza Nováková také prý dovedla postřehnout působení na české prostředí takových děl soudobé světové literatury, jako byla například *Kreutzerova sonáta* Lva Nikolajeviče Tolstého. Vedle toho také psala články i na tehdy nejožehavější problémy ženské existence, jako například umělé přerušování těhotenství z jiných než zdravotních důvodů, což vyžadovalo v době, kdy bylo veřejné mluvení či psaní o antikoncepci považováno za obscénnost, jistou odvalu.⁶⁸ Časopis ale, nebo možná právě proto, trpěl nezájmem širšího čtenářského publika. Již v roce 1901 Nováková zvažovala svůj odchod z redakce, ale nakonec po prosbách starostky Ústředního spolku Pavly Klenkové z Vlastimilu, se rozhodla v časopisu setrvat i přes spory se spolkem. Po skutečném odchodu Terézy Novákové v roce 1907 se redakce ujala Pavla Maternová, která v této funkci do roku 1912, kdy se redakce vzdala a místo ní se jí ujala starostka spolku Eliška z Purkyňů. Tím se časopis sblížil svým směřováním s *Ženským obzorem*, kterému se budu v této kapitole také ještě věnovat. Časopis i spolek se však dostaly do finančních potíží a od roku 1914 časopis začalo vydávat soukromé Vydavatelské družstvo *Ženského světa* v čele s Miladou Sísovou, díky které se časopis za první světové války začal profilovat jako politický a společenský časopis, jehož úlohou bylo sledovat aktuální dění a okolo kterého se soustředily nově univerzitně vzdělané ženy. Časopis se zabýval potřebami žen za války a tím se i politizoval. Hlavními otázkami byly mír, válečné sociální problémy, postavení českého národa a volební právo. *Ženský svět* vycházel jako čtrnáctidenní společensko-kulturní vzdělávací časopis zaměřený na nejširší ženské publikum až do roku 1930, během válečných let však kvůli finanční těžkosti vycházely často dvojčíslo či trojčíslo. Po konci 1. světové války *Ženský svět* pokračoval ve své vzdělávací činnosti, ale potřeba čistě

---

⁶⁶ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*, str. 269.; HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 179.

⁶⁷ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 175.

⁶⁸ HORSKÁ, Pavla. *Naše prababičky feministky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106380-0, str. 103-104.

politického a vzdělávacího časopisu postupně mizela, a tak list měnil orientaci a objevovalo se v něm stále více beletrie, rad pro domácnost a postupně také i móda.⁶⁹

Druhým časopisem, který vznikl ve druhé polovině devadesátých let 19. století, byl *Ženský obzor*, který vedle *Ženských listů* vycházel asi nejdéle z feministických časopisů. Časopis, respektive jeho první pokus, vznikl, stejně jako předchozí zmiňovaný *Ženský svět*, v roce 1896 a zastaven byl až protektorátními úřady v roce 1941. První pokus vydávat v Praze pokrokový ženský časopis se tedy odehrál, jak už jsem zmiňovala, v roce 1896, kdy se studenti rozhodli věnovat stále aktuálnějšímu tématu list, který by nebyl pouze literátským a konzervativním, jak se jim jevily *Ženské listy* Elišky Krásnohorské, a založili proto časopis, který nově pojímal ženskou otázku jako politikum. Vznikl tak *Ženský obzor, list pro život sociální, politiku a literaturu*, jehož hlavním redaktorem byl překvapivě muž – Vít Kellner. Časopis si vytvořil své místo v soudobém ženském hnutí hlavně díky Kellnerovým komentářům k Prvnímu sjezdu československých žen a polemikou s *Ženskými listy*. K pokrokářským studentům se přidaly i některé studentky Minervy, jako například Kamilla Spalová či nespokojená Věra Babáková, která na svá studijní léta vzpomínala se skepsí. Pod neidentifikovanou šifrou Milena v listech také vycházely krátké články o literatuře, které svojí orientací na novém moderní proudy prozrazují pozorností k dílu Růženy Svobodové nebo odmítnutím románu *Minulost* Boženy Vikové-Kunětické. Také se v *Ženském obzoru* objevila i životopisná črta o dekadentní básnířce Luise Zikové s ukázkami její tvorby. Teréza Turnerová, spisovatelka a esejistka spojená s Kellnerovým i později obnoveným *Ženským obzorem*, prý popisuje tento list jako list podporující možnost a počátky ženského studia na vysokých školách, zdůrazňující potřebu šíření středního školního vzdělání pro dívku a přinášející práce tohoto druhu.⁷⁰ Jak už jsem zmiňovala, Eliška Krásnohorská a *Ženské listy* pod jejím vedením, tento časopis nepřijaly s nadšením. Krásnohorská na *Ženský obzor* zaútočila jako na zbytečný, odmítla jeho liberálnější názory, zvláště zaútočila na mravnost, volnější způsob užívání jazyka a roli literatury ve společnosti. Zvláště těžce nesla používání vulgárního jazyka v literatuře a mladými. Moderní literatura se jí zdála být surová a pro výchovu mládeže nevhodná. Je nutné uznat, že se *Ženský obzor* účinně postavil za uznání rovnocennosti žen a jejich rovnoprávnost.⁷¹ Kellnerův *Ženský obzor* ale neměl dlouhé trvání, jelikož vyšel pouze jeden ročník, na který později navázal Karel Ločák, který v roce 1900 začal vydávat nový *Ženský obzor* s podtitulem *Časopis českých*

---

⁶⁹ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 177-182.

⁷⁰ Tamtéž, str. 236-238.

⁷¹ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, str. 164-165.

pokrokových žen. Od roku 1903 začal časopis vydávat Jan Ziegloser a záhy se připojila i Anna Ziegloserová-Mimrová, která se i stala jeho hlavní redaktorkou. *Ženský obzor* vycházel z myšlenek pokrokového hnutí, byl výrazně antiklerikální a jeho cílem bylo vychovat z žen samostatné osobnosti, dát jim možnost ekonomické nezávislosti a zvýšit jejich politické uvědomění. Roku 1904 získal časopis nový podtitul *Revue českých žen*. Časopis měl dvě části, a to feministicko-politickou a literární část. Výraznou roli hrála v *Ženském obzoru* Františka Plamínková a některé další aktivistky jako například Olga Stránská, Juliana Lancová či Marie Šedlbauerová nebo pozdější přítelkyně T. G. Masaryka Oldra Sedlmayerová. Dále s časopisem spolupracovala například Pavla Maternová, Krista Nevšimalová či Pavla Moudrá. Také byla v časopise věnována pozornost německému reformnímu hnutí, které obhajovalo právo ženy na antikoncepci a potrat a které u nás i v Německu bylo přijímáno velmi rozporuplně. I Teréza Nováková potraty odsuzovala. *Ženský obzor* si tak vytvořil tvář jediného radikálního pokrokového ženského listu. Literární část původně hrála v listu spíše roli přílohy, ale postupně se, snad vlivem spolupráce časopisu s kritičkou a překladatelkou Žofií Pohoreckou, rozšířila. Manželé Ziegloserovi vydrželi časopis vydávat i přes první světovou válku. Válku druhou ale list nepřekonal, v roce 1941 byl zastaven a Anna Ziegloserová byla za odbojovou činnost zatčena a popravena.⁷²

Ženskému obzoru brzy vyrostla konkurence v podobě moravské *Ženské revue*. Jejich konfrontace ale dopadla nešťastně a došlo ke střetu, který znemožnil jejich veškeré spolupráce. Časopis *Ženská revue* byl společensko-politický vzdělávací, pokrokový a feministický měsíčník s výrazně protiklerikálním programem, který vznikl v Brně roku 1905. Vznikl z potřeby českých učitelek na Moravě, kterým se stal místem, kde mohly prosazovat moderní pokrokové a socialistické názory, zrovnoprávnění žen v rodině i společnosti v právní i intelektuální rovině a také, kde mohly informovat o ženském a národním hnutí na Moravě.⁷³ Vždyť také tento časopis, redigovaný bývalou jeptiškou a učitelkou Zdenkou Wiedermannovou-Motyčkovou, přijal za své motto heslo T. G. Masaryka: „žena budiž na roveň postavena muži kulturně, právně i politicky“. Moravské ženy pocítily potřebu tohoto časopisu hlavně proto, že ženy na Moravě měly své specifické problémy a na rozdíl od žen v Čechách, byl na Moravě hlavním problémem klerikalismus. Proto se redakce také hned zapojila do diskuze o církvi a ženách a uveřejnila na toto téma mnoho článků. Mimořádný význam také mělo mít uveřejnění projevu hlavní redaktorky Wiedermannové-Motyčkové z 14. světového

---

⁷² HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, 294.

⁷³ Tamtéž, str. 201.

kongresu Volné myšlenky, který se uskutečnil v září 1907 v Praze. Její řeč se sice týkala volebního práva, ale podstatnou část projevu věnovala také kritice církve a jejího postoje k ženám, jelikož jako studentka řádového učitelského ústavu v Olomouci a jako jeptiška, získala s církevním školstvím nezanedbatelné zkušenosti. Označila klerikalismus za největší překážku pokroku, který záměrně brání celkovému rozvoji dívek, ať už v kláštorech nebo klášterních školách. Církev podle ní ženy citově a duševně zneužívá, bojí se pokroku a skutečné vzdělanosti, protože by ohrozily její moc. Toto je samozřejmě jen malá část jejího projevu. Také prý například uvedla, že kněz často při zpovědi často rozeštvává snoubence či manžele, aby se pak sám zmocnil obelštěné ženy. Projev se samozřejmě nemohl obejít bez cenzury a bylo tak zabaveno několik jeho částí.⁷⁴ *Ženská revue* s podtitulem *List pro otázku ženskou, etickou, kulturní a sociální vůbec* vznikl na půdě ženských pokrokových učitelských organizací, a tak školství, vzdělávání a výchova měly v časopise hlavní místo. Od roku 1911 mělo revue dokonce samostatnou přílohu *Učitelka*, kterou vedla Antonie Gebauerová. Vedle vzdělávání a školství se *Ženská revue* angažovala také ve spolkovém ženském hnutí, které chtěla Wiedermannová odpoutat od tradiční filantropické náplně a díky svému působení si uvědomovala, že je třeba politizovat činnost moravských žen na všech úrovních soukromého i veřejného života, od diskusí o ženské hygieně, sexualitě, mateřství až po otázky skutečně politické, jako je například volební právo. Časopis byl ale příliš radikální na to, aby ho některá z politických stran finančně podporovala. Cílem *Ženské revue* bylo tedy vymanit ženy z veškeré závislosti na mužích a skutečně je zrovnoprávnit tak, aby se i ony samy přestaly vidět jako slabé a začaly si více věřit. Zdenka Wiedermannová-Motyčková, hlavní redaktorka časopisu, měla za to, že jedině důvěra žen v sebe samé povede k nové harmonii mezi pohlavími a žena tak byla v časopise představována jako rovnocenná spolutvůrkyně a vzdělaná bytost, schopná samostatného usuzování. I proto se v *Ženské revue* neobjevovala beletrie, důležitější bylo pěstovat kritiku a literatura se tak objevovala jen v recenzích a kritických či historických článcích. Wiedermannová tak navázala na Elišku Krásnohorskou, která beletrii také vyloučila z *Ženských listů*. *Ženské listy* i *Ženská revue* tak měly být důsledně vzdělávací časopisy. Časopis se podařilo udržet i za první světové války, ale v nové republice o něj bohužel již nebyl zájem. Vydávání *Ženské revue* bylo zastaveno v roce 1920 retrospektivním číslem, které se ohlíželo zpět na léta, kdy časopis vycházel.⁷⁵

---

⁷⁴ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci, str. 174-175.

⁷⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 203-207.

Ještě před *Ženskou revue* začal v roce 1903 v Kroměříži vycházet časopis *Ženské směry*, který byl zrcadlem modernistů, poněkud obsesivně zaujatých ženou a „ženskou otázkou“, kterou formulují jako smyslové a erotické osvobození ženy. Hlavní redaktorkou tohoto časopisu byla Helena Lierová, se kterou spolupracovali mladí pražští autoři jako Karel Hugo Hilar a skupina autorů okolo časopisů *Srdce* a *Moderní život*, Jarmil Krecar, Quido Maria Vyskočil, V. Otomar a další. Mladí modernisté se v časopise pokoušeli o umělecké formulování ženské otázky a vymezovali se proti ostatním ženským periodikům. Ženská otázka se v časopise měla transponovat do problému ženské erotické duchovnosti, která by nepotlačovala tělo, a tím by se ženy vyvázaly ze společenských okovů. Helena Lierová v úvodníku hlásala, že *Ženským směrům* jde o „duši chápající velikost života, chápající význam ženství a nalézající v ženství hrdost života!“ a že právo ženy není jen politické a sociální, ale právem ženy je i právo na své vlastní tělo a mateřství, které by ženu nečinilo hříšnou, ale bylo svým způsobem jejím povznesením. Časopis přinášel také zprávy z moravského ženského světa, diskuze s odborníky o ženském vzdělávání a stavu vysokoškolského studia žen. Okrajově se také věnoval literárním recenzím, ale časopis vycházel jen necelý rok, jelikož neměl téměř žádné čtenáře. V Praze také již vycházel *Ženský obzor*, který zastával podobné myšlenky, zvláště na právo ženy na své tělo. *Ženský obzor*, ale nebyl tak umělecky a politicky experimentální.⁷⁶

V moravském prostředí začal ještě v roce 1911 vycházet čtrnáctideník *Žena, list českých pracujících žen mezinárodního sociálně demokratického smýšlení*, který psal o ženském hnutí doma i ve světě, jednání moravského zemského sněmu, připomínal kulturní výročí či propagoval ženské vzdělání a velice důrazně šířil protiválečné nálady. Redaktorkou tohoto časopisu byla Františka Skaunicová, která v té době pracovala jako prodavačka v potravním družstvu a mezi stálými přispěvateli tohoto brněnského časopisu bychom našli například Věru Fraňkovou nebo Augustina Skaunice. *Žena* vycházela do září 1914, kdy ji zástupkyně strany zastavily pro častou konfiskaci a perzekuci funkcionářek i odběratelek.⁷⁷

S vyhlášením první světové války byla v létě 1914 zavedena velmi striktní předběžná cenzura, s kterou bylo hned v prvních týdnech války ukončeno vydávání 46 titulů, převážně sociálně demokratického a národně sociálního tisku.⁷⁸ Vedle politických listů přestaly z finančních či jiných důvodů vycházet i některé odborně zaměřené či jiné časopisy. V soupisu

---

⁷⁶ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 232-234.

⁷⁷ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 71-73.

⁷⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3, str. 150.

úředně zabavených listů figuroval již v srpnu 1914 i *Ženský list* a již jsem také zmiňovala zastavení časopisu *Žena* z důvodu nesnesitelné perzekuce. Na zvláštní žádost však úřady povolovaly vydávat náhradní tituly, a tak od března 1916 vycházel měsíčník *Zájmy žen, časopis pro zájmy žen výdělečně pracujících*, který měl charakter odborového časopisu a svým formátem i grafickou úpravou byl velmi podobný *Ženskému listu*, ale obsahově se musel přizpůsobit novým podmínkám. Informoval ženy například o pracovních příležitostech, podporách válečných vdov a sirotků, o přidělu a cenách potravin či uhlí nebo připomínal různá kulturní výročí. V mnoha článcích časopis prý uvažoval o postavení žen v budoucí společnosti, kde měla na prvním místě v sociální péči stát žena-matka, protože u ní začíná život příštích generací. *Zájmy žen* dávaly najevo, že trvají na všech požadavcích, které ženy žádaly již několik let před válkou, zejména na osmihodinové pracovní době, vzdělání, rovnoprávné mzdě, nemocenském pojištění či podpoře v mateřství nebo dokonalejší ochraně ženské práce. Proto uvítaly i sblížení Čs. Strany demokratické a Čs. Strany národně socialistické, k němuž došlo v květnu 1918. Spoléhaly se, že mají lepší záruku prosazení svých práv.⁷⁹

Během první světové války také, z již zmiňovaných časopisů, stále vycházely *Ženské listy*, *Ženský svět*, *Ženský obzor* a *Ženská revue*. První světovou válku přežily i *Nové pařížské mody*. Válka uspíšila přechod od ženy secesní, většinou nesamostatné a apolitické, v ženu-voličku a ačkoli ženy dosáhly občanské a politické rovnoprávnosti, a tedy i volebního práva, až v roce 1920, již před tímto rokem feministické časopisy pomalu dohrávaly svou úlohu a vznikal tisk pro ženy, který se zabýval i otázkami hospodářskými a politickými.⁸⁰ Stále existující *Ženské listy* i *Ženský svět* byly časopisy primárně nepolitické, ale rozdíl v projevech těchto dvou nejváženějších a nejznámějších ženských periodik byl nepřehlédnutelný a na jejich příkladu bylo zřejmé, jak se český feminismus programově tříští. Zatímco *Ženské listy* ani v roce 1919 neotiskly jediný politický komentář, *Ženskému světu* už za války nechyběla odvaha formulovat nejen obecné požadavky na poválečné uspořádání země i představy o řešení ženské otázky. *Ženský svět* od roku 1917 vedla nekompromisní Milada Sísová, redaktorka *Národních listů*, která byla za války perzekuovaná a jeho redakce později v *Nové republice* považovala rovnost obou pohlaví před zákonem za podmínku, bez které nemůže demokratický stát existovat. Přetrvávající pravicově orientovaný *Ženský obzor*, vydávaný manželi Ziegloserovými, který se pravidelně vyjadřoval i k politickým právům žen, se od počátku vymezoval proti extrémní

---

⁷⁹ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, str. 115-116.

⁸⁰ Tamtéž, str. 131.

levici a lidovcům. Časopis ale souhlasil ve většině otázek se socialistkami, včetně reformy manželského práva, a jeho odpor vzbudil až národněsocialistický návrh na umělé přerušování těhotenství. Nová ženská periodika zakládaly téměř všechny významné české politické strany. Národně demokratická strana například vydávala časopis *Nová síla*, jehož redaktorkou byla absolventka filosofické fakulty Anna Vetterová-Bečvářová. Agrární straně vycházelo v letech 1919 až 1929 *Zvěstování, list ženy československé*, který měl organizační, propagační i osvětové cíle a který se věnoval postavení ženy ve společnosti, zvláště pak postavení ženy z venkova. V roce 1919 začala lidová strana vydávat časopis *Žena, politický, sociální a kulturní list československých žen*, který prý nahradil předválečnou *Jitřenku* a jehož redaktorkou byla učitelka Běla Pečínková. Tento časopis měl být konzervativní, ostře protisocialistický a antisemitský, ale velmi kvalitní. Moravští lidovci vydávali *Moravskou ženu* a sociální demokracie se na ženy obracela v jejich *Právu lidu*. V lednu 1919 také začal vycházet týdeník *Ženské noviny, týdeník sociálnědemokratických žen*,⁸¹ který měl působit jako politické a hospodářské periodikum pro výchovu žen. Redaktorkou tohoto časopisu, zdůrazňující nabytou rovnoprávnost, volební právo žen a osmihodinovou pracovní dobu, tedy splnění požadavků, za něž *Ženský list* bojoval již v roce 1892, byla Marie Majerová. *Ženské noviny* pořádaly sbírky pro sovětské Rusko v době blokády a v době neúrody i sbírky pro rodiny poražených maďarských revolucionářů, veškeré politické zápasy spojovaly s péčí o rodinu a děti a připomínaly kulturní výročí či knižní novinky, výstavy a otiskovaly různé básně či citáty. Do časopisu přispívaly i Anna Malá, Anna Křenová, Helena Malířová či Božena Ecksteinová nebo Anna Sychravová. Od jara se na stránkách *Ženských novin* projevovaly názorové neshody, zda požadovat důslednou socializaci nebo se spokojit s pouhými reformami a vyčkávat, ale levicový směr nakonec zcela převládl. *Noviny* se přihlásily k závěrům XIII. sjezdu strany, na němž se utvořila Československá strana sociálně demokratická dělnická, a změnily vydavatele, čímž byla porušena platná litera zákona a z ústředních míst přišel příkaz, že časopis nesmí již používat své jméno. *Redakce* v čele s Marií Majerovou se dlouho nerozmýšlely a 28. října 1920 tak vznikl obnovený titul *Ženský list*, který navázal na svou slavnou, téměř třicetiletou tradici, kterou obohatil o nejnovější revoluční zkušenosti.⁸²

---

⁸¹ Rukopis prof. PhDr. Mileny Lenderové, CSc. – Trilaterale.

⁸² UHROVÁ, Eva. Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921, str. 133-135.

Česká žurnalistika mezi dvěma světovými válkami procházela obdobím nebývalého rozkvětu.⁸³ Nabídka novinových a časopiseckých titulů byla v období první republiky velice pestrá a počet titulů stále narůstal.⁸⁴ Poválečná doba posílila úlohu žen ve společnosti. V mediální sféře byl odrazem tohoto jevu zvýšený důraz kladený na časopisy pro ženy,⁸⁵ a to i na ty nepolitické. Hlavní dva tituly nejznámějších prvorepublikových a protektorátních časopisů pro ženy a dívky jsou spojené s národně socialistickým vydavatelstvím a nakladatelstvím Melantrich, který měl jednu z nejmodernějších tiskařských technik u nás, a jeho týdeníkem – *Pražským ilustrovaným zpravodajem*, který můžeme označit za jeden z prvních českých časopisů určený nejširšímu okolí čtenářů a který poprvé vyšel v prosinci 1920.⁸⁶ Melantrich, jako největší tiskový koncern v Československu,⁸⁷ vlastnil více než tisíc novinových stánků, síť firemních knihkupectví a zaměstnával přes 50 pouličních kolportérů, takže úspěšnost distribuce byla zajištěna a jeho tisk byl velmi dobře dostupný. Součástí jeho *Pražského ilustrovaného zpravodaje* byly i romány na pokračování, určené ženám i mužům a romány se sentimentálními náměty určené hlavně dívčímu a ženskému čtenářstvu byly velmi oblíbené. Jedním ze zásadních románů, který se ocitl na stránkách tohoto periodika, byl román světově populární autorky sentimentálních próz pro ženy a dívky, Hedwig Courth-Mahlerové – *Magdin osud*, který začal ve zpravodaji vycházet v roce 1923. Díky velkému úspěchu tohoto románu, začíná zřejmě v této době Artur Vaňous, coby odpovědný redaktor *Pražského ilustrovaného zpravodaje*, přemýšlet nad vlastním týdeníkem zaměřeným na ženy a dívky. V listopadu následujícího roku se v tomto časopisu objevil celostránkový inzerát na chystaný *List paní a dívek*, jehož první číslo vyšlo ještě v tom samém měsíci. Vaňous se s Melantrichem nepochybně rozešel ve zlém a Melantrich vydal svůj časopis pro ženy až téměř o rok později. Byla jím *Hvězda československých (českých) paní a dívek*, která poprvé vyšla v září 1925. Tyto

---

⁸³ OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami. Praha: Academia, 2017. První republika. ISBN 978-80-200-2754-2, str. 7.

⁸⁴ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti, str. 166.

⁸⁵ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8, str. 55.

⁸⁶ SUK, Pavel. List paní a dívek a Hvězda československých paní a dívek jako symboly prvorepublikových časopisů pro ženy in: JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0056-7, str. 49.

⁸⁷ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti, str. 168.

dva prvorepublikové časopisy spolu po celou dobu jejich vydávání vedly nesmiřitelný boj nejen svou cenou.⁸⁸

List paní a dívek nejprve Vaňous vydával vlastním jménem, později v roce 1927 se jejich vydavatelem stalo nakladatelství Rodina a Vaňous se stal redaktorem těchto listů, které tedy světlo spatřily roku 1924 a zastaven byl až roku 1943. *List paní a dívek* byl, na rozdíl od *Hvězdy*, která byla určena spíše ženám střední třídy a ženám v domácnosti, mířen na všechny kategorie žen. Pokud tyto dva časopisy porovnáme, zjistíme, že právě *Hvězda* z převážné části kopírovala obsah *Listů*. Již první zveřejněný inzerát na *List paní a dívek* sliboval čtenářkám romány na pokračování a poradnu, kde měl časopis tlumočit rady a zkušenosti ostatních čtenářek. Časopis kromě poradny a beletrie také obsahoval články či pravidelné rubriky zaměřené na rodinu, vedení domácnosti a partnerské vztahy. Také se čtenářky mohly inspirovat týdenním jídelníčkem s recepty, které v roce 1944 *Hvězda* nahradila recepty na „lahůdky“ z velmi levných surovin. Nezbytnou součástí byla také módní příloha, která čtenářkám poskytovala střihy nejnovějších módních stylů, která se s příchodem druhé světové války opět přizpůsobila stávající situaci a přinášela návody na přešívání stávajících šatů. *Hvězda* se od *Listu paní a dívek* lišila tím, že zveřejňovala překlady romány západoevropských autorů či autorek. Rodina i Melantrich ale vydávaly i další časopisy pro ženy.⁸⁹

Rodina vydávala také *Pražanku/Moravanku* a *Slovenku*, přičemž *Pražanka* byla původně vydávána jako zvláštní příloha *Listu paní a dívek*, ale postupně se osamostatnila a vycházely zde jiné povídky, romány na pokračování, jídelníčky a další rubriky než v *Listu*. S pozdější *Moravankou* měla stejný obsah, jen strany, na nichž se otiskovaly zprávy týkající se života v Praze a jejím okolí, vyměnila redakce a nakladatelství za zprávy z Moravy. Ve 30. letech byla potom ještě vydávána slovenská mutace časopisu s názvem *Slovenka*. Melantrich od roku 1928 vydával také čtrnáctideník *Eva*, který byl ale určen ženám, které již dosáhly určitého společenského postavení a pohybovaly se ve více intelektuálním prostředí. I *Eva* přinášela svým čtenářkám romány na pokračování, ale na vyšší literární úrovni. Melantrich v tomto časopisu otiskl například román Olgy Scheinpflugové *Babiola* nebo *Pacientku doktora Hegla* Marie Pujmanové. *Eva* byla dražší časopis než *Hvězda* či *List paní a dívek*, ale byla tištěna na kvalitní papír a patřila k nejkvalitnějším časopisům první republiky. Módní redaktorkou *Evy* byla Staša Jílovská, která do své rubriky vybírala především návrhy dvou nejznámějších pražských salónů

---

⁸⁸ SUK, Pavel. *List paní a dívek* a *Hvězda* československých paní a dívek jako symboly prvorepublikových časopisů pro ženy in: JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPOVÁ a Radim WOLÁK. *Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích*, str. 49-59.

⁸⁹ Tamtéž, str. 56-68.

– Podolská a Rosenbaum. Zatímco například *Hvězda československých paní a dívek* ve 30. letech vycházela v nákladu až 400 tisíc kusů, *Eva* byla tištěna pouze v omezeném nákladu. I *Eva* byla v roce 1943 zastavena.⁹⁰

Ženské prostředí první republiky také oslovovaly módní časopisy, mezi nimiž si jedno z předních míst vydobyl také melantrišský měsíčník *Vkus*.⁹¹ Stále vycházely *Nové pařížské mody* nebo můžeme jmenovat také časopis *Módu a vkus* či přílohu *Tribuny Módní revue*.

Přestože ústava nové Československé republiky zaručovala rovnost pohlaví a ženy mohly zastávat do té doby nemyslitelná povolání, přesto novinářky přispívaly jen několika obecnějšími texty a redigovaly některé časopisy, zejména levicové jako *Komunistka* nebo *Rozséváčka*, ale více jim stále byly vyhrazeny spíše témata či tituly, o nichž panovalo obecné povědomí, že patří ženám, mezi něž patřily i výše zmíněné časopisy.⁹² V prvních desetiletích 20. století už sice ženy zaměstnané v redakcích nebudily tak velkou pozornost, ale i po roce 1918 se ambiciózní ženy toužící po uplatnění v kvalifikovaných profesích dál potýkaly s nedůvěrou zaměstnavatelů, předsudky, diskvalifikací na základě pohlaví či neochotou porušovat zaběhnuté pořádky. Hovořit o ženské žurnalistice s opovržením bylo v dobovém kontextu zcela běžné a o tom, že o novinářství se jako o ženském povolání dosud nedá dobře mluvit, psala i redaktorka České tiskové kanceláře Věra Rosenbergová-Janáčková v časopisu *Eva*. V takovém prostředí se tak žurnalistkám často nedařilo přesvědčit své nadřízené, aby jim dali příležitost pracovat ve zpravodajské části deníku a stereotypy ve vnímání ženských rolí se bořily pomalu.⁹³ Některým ženám se prosadit, ale přeci jen podařilo. Za první českou novinářku zaměstnanou na plný úvazek je považována Olga Fastrová, publikující pod pseudonymem Yvonna, která původně působila jako učitelka, později překládala a redigovala několik časopisů, jako například *Divadelní listy*, *Vesnu* a přispívala i do *Ženského světa*. Již v roce 1910 přijala místo stálé redaktorky *Národní politiky*, kde zůstala dvacet sedm let. Vedle toho ještě redigovala ženské časopisy *Móda a vkus* nebo *Česká domácnost*.⁹⁴ Jako novinářce se podařilo prosadit také Mileně Jesenské, jejíž tetou byla Růžena Jesenská, redaktorka *Kalendáře paní a*

---

⁹⁰ SUK, Pavel. List paní a dívek a Hvězda československých paní a dívek jako symboly prvorepublikových časopisů pro ženy in: JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích, str. 60.

⁹¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století, str. 55.

⁹² OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami. Praha: Academia, 2017. První republika. ISBN 978-80-200-2754-2, str. 87.

⁹³ PENKALOVÁ, Lenka. Život volné novinářky za první republiky: Zdena Wattersonová (1890-1980) in: JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0056-7, str. 41-43.

⁹⁴ OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami, str. 87-88.

dívek českých od roku 1911. Milena Jesenská začínala na počátku 20. let 20. století v deníku *Tribuna* a pracovala také v *Národních listech*, byla redaktorkou časopisu *Pestrý týden* a následně pracovala také jako redaktorka *Lidových novin*, *Přítomnosti* a spolupracovala s řadou dalších deníků a časopisů.⁹⁵ Stejně jako Jesenská, začínala v *Tribuně* i Zdena Wattersonová, která se stala redaktorkou jeho ženské rubriky. Tyto ženské deníkové rubriky se v českém prostředí začaly ve velkém tisknout právě po první světové válce a byly tedy vyhrazeny výhradně ženským tématům. Na tomto místě ale Wattersonová vydržela jen krátce a stala se novinářkou na volné noze a jako externistka tedy působila například v *Národních listech*.⁹⁶ Dále můžeme jmenovat i Marii Fantovou, levicové aktivistky Marii Majerovou či Jožku Jabůrkovou a přidat můžeme i Marii Pujmanovou, která byla sice známější jako spisovatelka, ale jako externistka psala také sloupky do *Lidových novin*.⁹⁷

Hitlerovy snahy o rozbití Československa ve druhé polovině třicátých let 20. století, jež vyústily na konci září 1938 v mnichovskou dohodu a následné odtržení pohraničí, měly důsledky ve všech oblastech života české společnosti, média a tisk nevyjímaje. Řada titulů musela nuceně ukončit svou činnost z celé řady důvodů.⁹⁸ V době, kdy byl zřízen protektorát, přitom existovalo 2 125 titulů českých a německých tištěných médií, přičemž do roku 1945 z nich bylo 1 887 českých novin a časopisů či věstníků zastaveno a v květnu 1945 tak vycházelo už jen 238 českých periodik.⁹⁹ V tomto období také končí i časopisy, kterým jsem se v této kapitole věnovala a které do této doby ještě přetrvaly. Na rok 1943 také vyšel i poslední *Kalendář paní a dívek českých*.

---

⁹⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti, str. 159.

⁹⁶ PENKALOVÁ, Lenka. Život volné novinářky za první republiky: Zdena Wattersonová (1890-1980) in: JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích. Praha, str. 43-45.

⁹⁷ OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČENKOVÁ. Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami, str. 87.

⁹⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti, str. 201.

⁹⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století, str. 98.

2 Kořeny a vývoj kalendářů a česká kalendářová literatura 19. století

2.1 Kořeny a stručný vývoj kalendářů

První číselně vyjádřené soustavy delších období jsou velmi staré, a proto se tradovaly jen ústně nebo pomocí různých pomůcek z přírodních materiálů, jako například hliněných tabulek či dřevěných kolíků. Nejstarší soustava, vytvořená již na podkladě periodicky se opakujících se jevů spjatých s pohyby nebeských těles, vznikla pravděpodobně kolem 4. tisíciletí před naším letopočtem v Egyptě.

Dnešní kalendárium, tedy soupis podávající časovou posloupnost dní v jednotlivých letech, má své kořeny ve starověkém Římě, odkud také pochází i jeho název. Tento typ kalendáře, tzv. juliánský – podle Julia Caesara, který ho v roce 46 př. n. l. uzákonil, převzalo křesťanství a v podstatě jako gregoriánský typ se používá až dodnes.¹⁰⁰

První kalendáře, které vycházely na našem území, pocházely ze 13. století a nazývaly se cisojany. První kalendář u nás, který byl tištěný, byla nástěnná *Minuce* Vavřince z Rokycan z roku 1485. V 15. století se v cisojanech objevují už i astronomické informace a minuce, které původně obsahovaly dny vhodné k pouštění krve, postupně ztrácí tuto specifikaci a začínají se obsahově shodovat s běžnými kalendáři. V 16. století se potom začínají objevovat praktické informace jako seznam trhů či úřední informace. O století později se v kalendářích také uváděly výtahy z katechismu nebo náboženských kázání. Někdy se ke kalendářové části vkládaly také krátké údaje o historii, ze kterých se potom v 19. století vyvinula zábavná nebo literární část publikace.¹⁰¹

2.2 Knižní kalendáře v 19. století v českých zemích

Postupným rozšiřováním kalendářů o další složky vznikly kalendáře knižní, které obsahovaly zábavnou část. Právě v 19. století došlo k významnému rozvoji tohoto žánru a současně k jeho výraznému rozlišení podle uživatelského určení.¹⁰² Již Karel Amerling prý popisoval kalendářní poptávku v roce 1839 jako nejrozšířenější nad ostatními knihami a

---

¹⁰⁰ URBAN, Zdeněk. *Století českého kalendáře*. Praha: Svoboda, 1987, str. 15-16.

¹⁰¹ BOSÁKOVÁ, Zdenka. *České knižní kalendáře 19. století*. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2015. ISBN 978-80-7051-206-7, str. 7.

¹⁰² Tamtéž, str. 5-7.

odhadoval, že jejich prodej jistě přesáhne 200 000 prodaných kusů, ale nejrozsáhlejšího rozšíření došlo až po roce 1848. Oproti ostatnímu tisku nad kalendáři nebyl tak bedlivý cenzurní dozor a zájem o kalendářovou literaturu, zvláště tu hodnotnou a potřebám lidových vrstev odpovídající, po zásluze rychle stoupal a prokázal její vysokou společenskou funkčnost. Ve druhé polovině 19. století mělo prý dojít dokonce ke kalendářové explozi.¹⁰³ Zatímco na počátku století, zhruba v prvních deseti letech, lze na českém území vysledovat 7 kalendářních titulů, v 50. letech jich je 68 a na přelomu 19. a 20. století vychází už 288 knižních kalendářů. K těmto číslům je nutné dodat, že na počátku 19. století došlo k poklesu kalendářů kvůli zavedení kalendářového kolku, který zvýšil jejich cenu. Naproti tomu v roce 1862 byla hodnota kalendářového kolku sjednocena na 6 krejcarů za všechny typy kalendářů bez ohledu na jejich obsah. Do té doby totiž byly kalendáře podle obsahu rozděleny do pěti kategorií, podle nichž se platily právě tyto kalendářové kolky.¹⁰⁴ Nevýhodou rychlého rozšíření těchto kalendářů po roce 1848 ovšem bylo, že rostoucí poptávka po kalendářích se odrazila i ve snaze nakladatelů přiřivít se na jejich „konjunkturu“, a tak některé tyto kalendáře měly zkomercionalizovanou podobu.¹⁰⁵

Jak už bylo řečeno, knižní kalendáře 19. století, zvláště pak jeho druhé poloviny, ve které začal vycházet i *Kalendář paní a dívek českých*, byly zaměřeny na různá témata a každý si tak mohl vybrat, který potřebuje nebo chce mít doma. Některé oborové kalendáře mohly také vydávat konkrétní spolky a obsahově se tak shodovaly s jeho zaměřením, jiné kalendáře potom vydávaly jednotliví nakladatelé. Samozřejmě také vycházely kalendáře všeobecné. Rozsah témat byl ale každopádně velký, a tak, kdybychom v tomto období žili, mohli bychom používat například *Kalendář českého cyklisty*, *Kalendář Selského spolku*, *Kapesní kalendář Bratrstva vzájemně se podporujících řemeslníků a živnostníků v Praze a okolí*, *Kalendář českých právníků*, *Pražský kalendář studujících škol středních*, *Kalendář professorstva českého* anebo také právě náš *Kalendář paní a dívek českých*, vycházející od roku 1888.¹⁰⁶

---

¹⁰³ URBAN, Zdeněk. *Století českého kalendáře*, str. 19-20.

¹⁰⁴ BOSÁKOVÁ, Zdenka. *České knižní kalendáře 19. století*, str. 5, 11-12.

¹⁰⁵ URBAN, Zdeněk. *Století českého kalendáře*, str. 20.

¹⁰⁶ BOSÁKOVÁ, Zdenka. *České knižní kalendáře 19. století*, str. 35-39.

3 Kalendář paní a dívek českých

V druhé polovině 19. století se v řadě nejrůznějších českých knižních kalendářů objevil i kalendář určený ženám. Roku 1873 byl vydán první ročník ženského kalendáře *Tetín*, který ale již po třetím ročníku přestal vycházet. Po několikaleté přestávce se stejné myšlenky ujal nakladatel František Bohuslav Batovec¹⁰⁷ a první ročník *Kalendáře paní a dívek českých* byl na světě.¹⁰⁸

Kalendář paní a dívek českých, „pravá to salonní kniha pro dámy české, nejelegantnější ze všech českých kalendářů“,¹⁰⁹ jak jej popisovala reklama na třetí ročník v *Ženských listech*, vycházel každoročně od roku 1888 do roku 1920, kdy bylo jeho vydávání zastaveno a následně ještě vyšly *Kalendáře* na rok 1941 a zároveň na roky 1942 a 1943. Od pátého ročníku, tedy od *Kalendáře na rok 1892*, vystřídal Františka Bohuslava Batovce nakladatel Jan Otta,¹¹⁰ v jehož nakladatelství byl *Kalendář* vydáván až do roku 1920.

V redakci *Kalendáře paní a dívek českých* se vystřídaly významné ženské osobnosti. Mezi lety 1903 a 1910 redigovala *Kalendář* Gabriela Preissová, kterou vystřídala Růžena Jesenská, která vedla *Kalendáře* v období 1911-1920. Poslední dva *Kalendáře* byly vydány Ústředím žen při Národní radě české v péči Topičovy edice a za redakci odpovídala vysokoškolsky vzdělaná Marie Tumlířová.

Kalendář každoročně přinášel nejdůležitější kulturní a společenské zprávy za uplynulý rok, povídky, básně, životopisy, naučné a vlastenecké články, či ukázky z nově vycházejících knih nebo uměleckých děl a další druhy příspěvků. Autory textů a ukázek děl nebyly jen ženy, ale často se zde vyskytovali i autoři-muži. Vždy však šlo o významné české osobnosti – spisovatelky a spisovatele, malířky a malíře a další. Součástí téměř každého *Kalendáře paní a*

---

¹⁰⁷ František Bohuslav Batovec (1846-1909) – majitel velkoobchodu papíren, knihtiskárny a litografie, soudce laik u obchodního soudu v Praze, přísedící Obchodní a živnostenské komory pražské, získal titul císařského rady a rytíře řádu Františka Josefa.

LINDNER, H. Slovo k čtenářstvu!. *Politický kalendář občanský a adresář zemí koruny České na rok*. Praha: Vydavatelstvo Politického kalendáře občanského a adresáře zemí koruny České, 1892-1938, 1910, 18, str. 1h.

¹⁰⁸ Nejznámější české knižní kalendáře. *Kalendar.beda.cz* [online]. Webarchiv [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://kalendar.beda.cz/nejznamejsi-ceske-knizni-kalendare>.

¹⁰⁹ *Kalendář paní a dívek českých na rok 1890. Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*. 1889, 17(12), str. 247.

¹¹⁰ Jan Otto (1841-1916) – český knihkupec a nakladatel, vydavatel Ottova slovníku naučného, obdržel titul dvorního rady a roku 1912 jmenován doživotním členem panské sněmovny.

OPELÍK, Jiří, ed. *Lexikon české literatury 3/I: M-O: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 978-80-200-1572-3, str. 715-725.

dívek byl také „velmi praktický a vkusný sešit“¹¹¹ – *Zápisník bedlivé hospodyně*, který byl uzpůsoben pro zapisování veškerých domácích potřeb a výdajů. *Kalendář paní a dívek českých* tak předával i praktické rady pro domácnost, ale měl být především prostředkem k pobavení a odpoutání žen od starostí běžného života a k jejich uvědomování ve vlastenecké či ženské otázce. *Kalendář* také otiskoval zprávy o činnosti ženských spolků či psal o dívčích školách a jiném vzdělávání a čtenářky si ho mohly zakoupit v každém knihkupectví, u prodavačů kalendářů nebo u nakladatele. Zaplatily za něj nejprve 1,20 zlatých,¹¹² později, okolo roku 1903, 2,40 korun,¹¹³ což by ale měla být zhruba stejná hodnota. Tato cena zůstala stejná i pro pozdější ročníky. V *Ženském světě* to roku 1910 Pavla Maternová komentuje takto: „V jednom směru zůstal však *Kalendář* za svou dobou. Ač je dnes všecko dražší – jeho cena (K 2.40) – již historická a všem čtenářkám známá, zůstala nezměněna. Přes to nové, krásné roucho. Jak jen to dokázal?“¹¹⁴ *Kalendář paní a dívek českých* je nejen dokladem dění a trendů ve společnosti dané doby, ale i ukázkou dobové feminity a genderových stereotypů.

3.1 Vizuální stránka, rozložení a výzdoba *Kalendáře paní a dívek českých*

Kalendář paní a dívek českých vycházel v tvrdých barevných deskách, nejčastěji červené, světle, či tmavě modré nebo pískové barvy. Později se někdy vyskytovaly i desky růžové. V časopise *Lumír* je u *Kalendáře na rok 1903* dokonce uváděno, že „při objednání si lze barvu vazby vymýniti“, takže každá čtenářka mohla vlastnit barvu *Kalendáře* podle své libosti.¹¹⁵

Výzdobu *Kalendáře*, ale nejen ji, můžeme rozdělit na několik etap. Z prvních čtyř ročníků *Kalendáře* bohužel znám pouze vzhled obálky čtvrtého ročníku, tedy *Kalendáře na rok 1891*, ale vazba tohoto *Kalendáře* nebyla nijak zdobena, šlo jen o červené desky, na kterých bylo zlatým písmem napsáno, o jakou knihu jde, o jaký ročník a rok *Kalendáře paní a dívek* se jedná a kdo je jeho nakladatelem – ještě tedy František Bohuslav Batovec. Od pátého ročníku, kdy *Kalendář* vycházel již v nákladu Jana Otty, zdobila desky inkoustová kresba Emanuela

---

¹¹¹ Velectěné vlastenky! Drazí rodáci!. *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek českoslovanských*. 1888, 16(10), ISSN 1802-7237, str. 187-188.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ *Kalendář paní a dívek českých na rok 1903* je nejkrásnějším darem každé dámě!. *Lumír: časopis zábavný a poučný*. 1903, 31(6), ISSN 1212-0243, str. 65a.

¹¹⁴ MATERNOVÁ, Pavla. Literatura a umění. *Ženský svět: List paní a dívek českých*. Praha: Ústřední spolek českých žen, 1910, 14(19), str. 300-301.

¹¹⁵ *Kalendář paní a dívek českých na rok 1903* je nejkrásnějším darem každé dámě!. *Lumír: časopis zábavný a poučný*, str. 65a.

Boháče,¹¹⁶ který *Kalendář* vyzdobil zlatým polo rozvinutým svitkem, na kterém byl napsán název, rok a ročník knihy. Svitok byl na knize vyobrazen společně s lučními květinami a pavučinou v pozadí. Toto grafické provedení *Kalendáři paní a dívek* vydrželo až do konce století, kdy již *Kalendář paní a dívek českých na rok 1900* zdobila kresba elegantní čtoucí dámy, za níž byl vyobrazen zlatý astrologický kruh, který nesl i název knihy, tedy *Kalendář paní a dívek českých*. Autorem této secesní podoby *Kalendáře* měl být zřejmě Viktor Oliva,¹¹⁷ ve své době vyhledávaný ilustrátor, který představoval skvělý příklad malířsky uvolněné portrétní polohy nesené v duchu secese a inspirované zahraničními uměleckými centry v Mnichově a Paříži.¹¹⁸ V dolní části desek, pod touto sedící dámou, ještě nalezneme zlatým písmem napsaný rok, pro který je *Kalendář* určený. Logo nakladatele v tomto období nalezneme na zadní straně desek. Další proměna desek tohoto knižního kalendáře nastala v roce 1911 po převzetí jeho redakce učitelkou, spisovatelkou, básnířkou a v této době už i novinářkou, pohybující se ve společenském okruhu *Moderní revue* – Růženou Jesenkou. Ta požádala o vytváření grafické podoby *Kalendáře* malířku Zdenku Braunerovou,¹¹⁹ která zastávala názor, že poslední hezké české knihy se tiskly naposledy v 18. století a jako milovnice knih se snažila knižní grafiku pozvednout na vyšší úroveň. Podařilo se jí to velmi dobře například v časopisu *Moderní revue* a jeho knižnici nebo v Mrštíkové *Pohádce máje*, která měla být poslem nového pojetí krásné knihy. Moc se mi líbí slova Mileny Lenderové v její knize právě o Zdence Braunerové, která zde píše, že „Zdenka Braunerová neilustruje obsah knihy a nevykládá jej, ale vytváří jeho opar, náladu, doprovází základní tón díla“.¹²⁰ Myslím si, že to se přesně stalo i u *Kalendáře paní a dívek českých* a vlastně i že by tomu tak mělo být u každé správně ilustrované knihy. Díky ilustracím Zdenky Braunerové se z *Kalendáře paní a dívek českých* podařilo vytvořit exkluzivní

---

¹¹⁶ Emanuel Boháč (1867-1940), malíř a ilustrátor, žák vídeňské a pražské akademie výtvarného umění.

Boháč Emanuel (1867-1940). *Aukční síň Galerie Národní* [online]. Praha: Galerie Národní 25, 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.galerie-narodni.cz/cs/autori/583-detail/bohac-emanuel/>.

¹¹⁷ Literatura a umění. *Ženské listy*. 1910, **38**(11), ISSN 1802-7237, str. 211.

¹¹⁸ Viktor Oliva. *Kodl* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://www.galerieokodl.cz/cz/galerie/detail.html?id_galerie=3032.

¹¹⁹ STÝBLOVÁ, Tereza a Pavlína ODLOŽILOVÁ. Největší básnířka citů, divoké vášně a lásky ve své době pohoršovala. Osudová žena: Růžena Jesenská. *Český rozhlas dvojka* [online]. 2020 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/nejvetsi-basnicka-citu-divoke-vasne-a-lasky-ve-sve-dobe-pohorsovala-osudova-zena-8365439>.

¹²⁰ LENDEROVÁ, Milena. *Zdenka Braunerová*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0868-1, str. 194-195.

knihy.¹²¹ Desky od Braunerové zdobil dvouocasý český lev¹²² a Braunerová použila i odlišný typ písmen, než jaký se doposud na obálkách *Kalendáře* objevoval. Nově čtenářkám jejich roční knihu krášlilo ozdobné písmo podobné stylu švabachu. Oproti předchozí podobě *Kalendáře* zde opět byl jmenován i vydavatel knihy. Celá přední strana byla také opatřena ornamentálním rámečkem, v jehož rozích se vždy nacházela malá kytička. Vše i s českým lvem bylo ve zlaté barvě. Takto vypadající *Kalendáře* si čtenářky mohly zakoupit až do té doby, než bylo jejich vydávání v roce 1920 přerušeno.¹²³ *Kalendáře paní a dívek českých*, které vyšly ve 40. letech 20. století měly jednodušší papírovou dvoubarevnou obálku s vyobrazenými astrologickými znameními.

Součástí většiny *Kalendářů paní a dívek českých* byla také ozdobná vnitřní titulní strana, která měla často každý rok jiný vzhled. V době, kdy se o grafiku a ilustrace *Kalendářů* starala Zdenka Braunerová, byla tato titulní strana knihy každý rok stejná, ale časopis byl tak alespoň celý sladěn ve stejném stylu a její návrhy tak byly jakýmsi znakem *Kalendářů paní a dívek* v tomto období jejich vycházení. V knižních kalendářích na roky 1941-1943 ozdobné titulní listy již nenalezneme.

Kalendář paní a dívek českých byl vzhledem ke kalendářní literatuře 19. a počátku 20. století tradičně rozdělen na kalendářní a zábavnou či literární část.

První, tedy kalendářní část, byla tvořena jednotlivými stranami každého měsíce, kde bylo uváděno, kolik má měsíc dní, o kolik přibývá či ubývá dne, čtvrti měsíce, úkazy na obloze a samozřejmě kalendářní tabulka se svátky. V některých letech byly také připomínány události, které se udály v různých letech daného měsíce. Tyto kalendářní listy měsíců byly doplněny vhodnými ilustracemi připomínající jednotlivé měsíce, které se opět v jednotlivých etapách *Kalendáře* proměňovaly. Od svého počátku až do roku 1910 kalendářní část zdobily alegorie jednotlivých měsíců v podobě dětí. Zdenka Braunerová potom v roce 1911 začala měsíční strany *Kalendáře* ozdobovat ilustracemi astrologických znamení, které byly dozdobeny rostlinnými ornamenty. Astrologická znamení zvěrokruhu zůstala i v *Kalendářích paní a dívek* na roky 1941 až 1943, ale tentokrát u nich byly zobrazovány i aktivity, které se v daném měsíci provozují, a i zde byl obrázek doplňován o přírodní motivy, které jsou s danými měsíci

---

¹²¹ STÝBLOVÁ, Tereza a Pavlína ODLOŽILOVÁ. Největší básnířka citů, divoké vášně a lásky ve své době pohoršovala. Osudová žena: Růžena Jesenská. *Český rozhlas dvojka* [online]. 2020 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/nejvetsi-basnicka-citu-divoke-vasne-a-lasky-ve-sve-dobe-pohorsovala-osudova-zena-8365439>.

¹²² Výběr motivu mohl souviset se zesílením nacionálního napětí v české společnosti před první světovou válkou.

¹²³ TOMAN, Prokop Hugo. *Zdenka Braunerová: popisný seznam grafického díla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963, str. 99.

spojovány. Před nebo za jednotlivými stranami měsíců byla umístěna také strana s přehledem celého roku, kde bylo uvedeno, zda se se jedná o rok obyčejný nebo přestupný, kdy začíná, které období či na které datum daný rok připadají pohyblivé svátky jako Neděle devítník, Masopustní neděle, Neděle velikonoční, Dnové prosební či Slavnost růžencová a mnoho dalších dnů, z nichž větší část dnes již nejen neslavíme ale mnohdy ani neznáme. Tato strana Kalendáře paní a dívek českých také vytyčovala čtvero suchých neboli postních dnů, a také informovala o tom od kdy do kdy trvá Masopust nebo kolik se v daném roce čítá od jednotlivých kalendářů. Pod nadpisem *Letopisná znamení a čísla* potom čtenářky našly odpověď například na to, jaké je zlaté číslo či nedělní písmeno pro daný rok.

Druhá, literární část, pak čtenářkám přinášela nejrůznější literární příspěvky předních českých spisovatelek a spisovatelů, které byly prokládány kresbami a ukázkami uměleckých děl i lidových prací. Ženy, které si *Kalendář paní a dívek* zakupovaly, v této části nalézaly básně, povídky, črty, naučné články či zprávy z činnosti ženských spolků a jiné další rubriky. Těmto rubrikám a jejich proměnou se budu dále věnovat níže, v další části této kapitoly.

3.2 Proměny rubrik a témat Kalendáře paní a dívek českých v průběhu jeho vydávání

Již jsem zmiňovala, že repertoár příspěvků v literární části *Kalendáře paní a dívek* byl opravdu pestrý. Pravidelně čtenářkám přinášel nejrůznější články, básně, novelky a další drobné literární útvary, referoval o kulturních či společenských akcích a novinkách nebo přinášel zprávy ze světa ženského hnutí a mnoho dalšího. Ještě jsem ale neuvedla, jak se v průběhu jeho vydávání proměňovaly jeho rubriky. *Kalendář paní a dívek českých* sice nebyl převážně založen na pravidelných rubrikách, které by čtenářky mohly na jeho listech každoročně očekávat, ale samozřejmě i zde můžeme několik pravidelných rubrik pozorovat. Mimo pravidelných rubrik můžeme v *Kalendáři* pozorovat ale také to, jaká témata se na jeho stránkách objevují a v jaké míře. V této části kapitoly si tedy nastíníme právě to, jak se rubriky a témata v *Kalendáři paní a dívek českých* proměňovaly v průběhu vycházení tohoto významného knižního kalendáře.

První etapa *Kalendářů*, tedy *Kalendáře paní a dívek českých* od počátku svého vydávání až zhruba do roku 1899, byla převážně vlastenecká a zaměřená na ženskou otázku,¹²⁴ ve které ale vlastenectví taktéž stálo na prvním místě. *Kalendář* tak v tomto období psal o

---

¹²⁴ Nároky na ženskou otázku byly v časopisu jen velmi opatrné. Šlo spíše jen o propagaci ženského vzdělání. Účasti žen na pracovním trhu a jejich účasti v politice se *Kalendář* nezabýval.

Národopisných či jiných výstavách, o ženských krojích nebo českých zahradách. V *Kalendáři na rok 1889* si čtenářky mohly přečíst také o moravských výšivkách ve velmi zajímavém článku *Vyšívání lidu moravského*, kde nechyběly ani ukázky vzorů, stehů i hotových výšivek.¹²⁵ Tyto články nebyly ojedinělými a další podobné *Kalendář paní a dívek českých* do svých vydání zařazoval v tomto období pravidelně. Vlastenectví bylo v tomto období všudypřítomné a byly tímto směrem zaměřené například i články o výchově dětí či básně. Básně, novelky a vůbec celý *Kalendář* v tomto i ve druhém období, tedy od svého počátku do roku 1910, působil více romanticky a ženštěji než pozdější ročníky, které vedla Růžena Jesenská, což mohlo být složením redakce, kde v jejím období téměř převažovali muži nebo také tím, že Růžena Jesenská prý nebyla příliš velkou příznivkyní vyšívání, vaření a dalších podobných činností.¹²⁶ *Kalendář paní a dívek českých* také přinášel pravidelně životopisy významných osobností – především tedy významných žen, u kterých v tomto prvním období, jak samotné reklamní oznámení *Kalendáře na rok 1888* v *Ženských listech* samo říká, šlo vždy o významné vlastenky.¹²⁷ *Kalendář* také kladl důraz na podporu zájmu žen o vzdělání a vlastenectví a referoval o ženském hnutí u nás i ve světě. Hned v prvním čísle tohoto knižního kalendáře k *Češkám!* promlouvala Eliška Krásnohorská a hlásala k nim, že jsou budoucností národa, že v rukou žen spočívá její velikost nebo zkáza. Krásnohorská ke čtenářkám v tomto článku promlouvala právě i o jejich vzdělání a psala: „Šlechtěte svou duši! Není vzděláním hltání rozčilujících, cizích románů, ani nedbalé a nesprávné přehrávání módních operet na klavíru...ale především: učte se, myslete a posuzujte! Poznávejte svůj národ, ženy české!“¹²⁸ České vlastenectví bylo podporováno po celou dobu vydávání *Kalendáře paní a dívek českých*, ale na rozdíl od této první etapy svého života později nebyla vlastenecká tematika tak výrazná a do očí bijící. V tomto období se redakce snažila vlastenectví čtenářům vštěpovat a probouzet ho v nich téměř každým článkem.

Ženské otázky se také týkala i jedna z pravidelných rubrik. Rubrika, kde byly otiskovány zprávy z činnosti dámských spolků. Tato rubrika vydržela na listech *Kalendáře paní a dívek českých* nejdéle dobu ze všech ostatních pravidelných rubrik. Poprvé se objevila hned ve druhém ročníku, tedy v *Kalendáři na rok 1889*, a naposledy ji můžeme spatřit v *Kalendáři paní*

---

¹²⁵ HAVELKOVÁ, Vlasta. Vyšívání lidu moravského. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1889*. Praha: F. B. Batovec, 1888, str. 86-92.

¹²⁶ Poznámka prof. PhDr. Mileny Lenderové, CSc.

¹²⁷ Velectěné vlastenky! Draží rodáci!. *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*, str. 187-188.

¹²⁸ KRÁSNOHORSKÁ, Eliška. Češkám! *Kalendář paní a dívek českých na rok 1888*. Praha: F. B. Batovec, 1887, str. 17-21.

a dívek českých na rok 1903. Nejspíše tedy zapůsobila na nakladatele Jana Ottu nová redaktorka, Gabriela Preissová, která v červnu 1903 píše dopis nezjištěnému redaktorovi, aby s panem nakladatelem promluvil, zdali by „nemohli konečně ty spolkové zprávy z Kalendáře paní a dívek vymýtit.“¹²⁹ Dále pak Preissová píše: „K čemu pak jsou dobry, když máme bez toho dva ženské časopisy. Darmo to zabere místa i nákladu a nikdo to nečte.“¹³⁰ V roce 1904 se již na stránkách *Kalendáře* tato rubrika neobjevila. Rubrika během svého vycházení prošla různými změnami názvu. Nejprve se jmenovala *Přehled činnosti paní a dívek českých*, později od roku 1891 bychom ji v *Kalendáři* našli pod názvem *Zprávy o činnosti dámských spolků v Čechách a na Moravě* a kromě roku 1897, kdy tato rubrika vyšla jako *Zprávy o činnosti ženských spolků českoslovanských*, tak zůstala až do svého zániku. Tato rubrika byla vždy umístěna na konec literární části a na konci 19. století k ní byla ještě přidružena činnost vzdělávacích dívčích ústavů.

V prvních dvou *Kalendářích*, které vyšly, se na konci literární části za článkem zabývající se činností paní a dívek českých, objevovaly ještě dvě rubriky. První z nich měla čtenářkám přinášet rady pro domácnost, ale čtenářky v ní našly nejen to. Byla to směska všech rad pro domácnost, výchovu, nalezneme zde čtení o různých nemocech, postup první pomoci při úrazech a mnoho dalších rad z různých oborů. Druhá z těchto dvou rubrik se nazývala *Rozmanité* či *Rozmanitosti* a to, co název sliboval, také přinášela. Opět jde o směsku drobných článků např. o nabytku Římanů, o ochraně vlaštovek, výchově dítek a další zajímavosti i cenné rady. Bohužel tyto rubriky, ale po dvou ročnících *Kalendáře paní a dívek českých* zanikly.

V polovině devadesátých let 19. století se ve dvou ročnících pravidelně také objevují noty pro klavír a zpěv. V roce 1894 si čtenářky mohly zazpívat a zahrát skladbu pro dva ženské hlasy s průvodem piana *České děvy*,¹³¹ v roce 1895 potom *Kalendář* na svých stránkách vydal noty pro klavír od českého hudebního skladatele a spisovatele Eugena Miroslava Rutteho s názvem *Zastaveničko*.¹³² Tvorba Rutteho ale prý svými náměty, formami a široce přístupným eklektismem šla spíše za společenskou zábavou než za vážným uměleckým projevem a jeho tance se hrály již v 2. polovině sedmdesátých let na pražských a jičínských plesech. Písňe a sbory tohoto českého skladatele náležely v osmdesátých a devadesátých letech k nejčastěji

---

¹²⁹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), fond Jana Ottu, korespondence přijatá – Gabriela Preissová, č. 28/33, dopis z 6. června 1903.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ *České děvy. Kalendář paní a dívek českých na rok 1894*. Praha: Jan Otto, 1893, str. 39-42.

¹³² *Vzpomínky. Zastaveničko. Kalendář paní a dívek českých na rok 1895*. Praha: Jan Otto, 1894, str. 71-76.

zpívaným a jeho operetní parodie prý byla zlatým hřebem silvestriád a masopustních zábav.¹³³ Jeho skladba proto musela být v *Kalendáři paní a dívek českých* čtenářkami velice vítaná, ale bohužel ani tato rubrika se nikdy už v *Kalendáři* neobjevila.

Ačkoli bylo vlastenectví v *Kalendářích paní a dívek českých* v období od počátku vydávání do počátku nového století cítit téměř na každé stránce knihy, *Kalendář* se neomezoval pouze na takto zaměřené články a do svého repertoáru zařazoval i mnohé jiné články, někdy i se zahraniční tematikou. Je pravdou, že se tyto články nevyskytovaly v tak časté míře, jako v pozdějších ročnících *Kalendáře*, ale některé takové tu ke konci 90. let přeci jen nalezneme. V roce 1898 například vyšel v *Kalendáři paní a dívek českých* velmi zajímavý článek Ilky Kramerové *Zábavy v Paříži*, který čtenářky *Kalendáře* seznamoval s pařížskými divadly, operou, plesy a dostihy.¹³⁴ O rok později, v roce 1899 potom na stránkách tohoto knižního kalendáře vyšly *Památky Lisztovy ve Výmarě*,¹³⁵ kde Kateřina Emingerová, klavíristka, skladatelka, pedagožka a hudební spisovatelka,¹³⁶ která do *Kalendáře* hlavně na přelomu století a počátku 20. století pravidelně přispívala svými články o umění a hudbě, vzpomíná na svůj výlet do bývalé pianistické Mekky Výmaru a Lipska a také čtenářky knihy seznamuje s klavírním virtuosem Františkem Lisztem.¹³⁷

Ačkoli rokem 1900 můžeme lehce vymezit druhou etapu *Kalendáře paní a dívek českých*, trvající do roku 1910, než hlavní redakci v roce 1911 převzala Růžena Jesenská, neznamená to, že by se celý koncept a témata *Kalendářů* náhle zcela změnil. *Kalendář* se v tomto období měnil postupně a postupně čím dál více byly také do *Kalendářů paní a dívek* zařazovány nové rubriky a témata a jiné naopak mizely. Změna se mohla odrážet i od změny ve vedení redakce, jelikož časopis od roku 1903 do roku 1910 vedla Gabriela Preissová.

---

¹³³ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮň a Zdenko NOVÁČEK. *Československý hudební slovník osob a institucí: Sv. 2. M-Ž*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, str. 447.

¹³⁴ KRAEMEROVÁ, Ilka. *Zábavy v Paříži. Kalendář paní a dívek českých na rok 1898*. Praha: Jan Otto, 1897, str. 83-88.

¹³⁵ EMINGEROVÁ, Kateřina. *Památky Lisztovy ve Výmarě. Kalendář paní a dívek českých na rok 1899*. Praha: Jan Otto, 1898, str. 50-54.

¹³⁶ HALLOVÁ, Markéta. Emingerová, Kateřina. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Brno: Firmadat, 2006 [cit. 2022-05-16]. Dostupné z: https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1002421.

¹³⁷ Ferenc (česky František) Liszt (1811-1886) – rakousko-uherský hudební skladatel, klavírní virtuos, dirigent a hudební pedagog.

Liszt, Ferenc, 1811-1886. *Bibliografie dějin Českých zemí: Historický ústav AV ČR* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://biblio.hiu.cas.cz/records/fb59d309-c323-47b4-a167-481482473d9a>.

Rubrika, která se objevila ihned v prvním roce nové etapy *Kalendáře paní a dívek českých*, je možná právě ta, díky které takto vymezujeme další období *Kalendáře*. Jde o rubriku o ženách v umění, kterou psala již zmiňovaná Kateřina Emingerová. V roce 1900, kdy tato rubrika tedy vyšla poprvé, nesl článek název *Žena v umění*, ale během svého vydávání svůj název rubrika ještě několikrát změnila. V roce 1902 ji čtenářky v *Kalendáři* našly s titulkem *Co nám rok 1901 v umění dal*, hned o rok později článek nesl název *Vzpomínky na hudební sezónu 1902* a v roce 1904 už vyšel jako *Hudební revue*. Takto už mimo jednoho ročníku *Kalendáře*, kdy byla rubrika pojmenovaná *Hudební sezóna 1907*, vycházel článek pojmenovaný až do roku 1910, kdy vyšel naposledy a kdy také i končí toto druhé období *Kalendáře paní a dívek českých*. Můžeme tedy říci, že tato rubrika celou etapu v podstatě ohraničuje. Ať už tato rubrika nesla jakýkoli název, vždy v ní Emingerová vzpomíná na předešlou hudební a divadelní sezónu a shrnuje, jak si v ní umělci a umělkyně vedli. Většinou zde Kateřina Emingerová věnovala větší pozornost ženám, ale pozornosti neunikli ani významní pánové z tohoto prostředí. V *Kalendáři na rok 1903* píše například o hudebních oslavách šedesátých narozenin mistra Antonína Dvořáka a píše: „Obec pražských hudebníků chopila se radostně oné příležitosti, aby podala našemu obecenstvu přehled ohromné činnosti našeho předního skladatele, s kterou sobě i českému jménu byl vydobyl světové slávy. Sdružením byla provedena řada velkolepých hudebních produkcí, při kterých jsme v pravém smyslu slova tonuli v bájně kráse Dvořákových melodií.“¹³⁸ Tyto články byly také někdy doplněny i o fotografie. Herečky byly často na fotografiích v *Kalendáři paní a dívek českých* v kostýmech jejich rolí, ve kterých je mohly čtenářky *Kalendáře* vidět v divadle v uplynulém roce. V roce 1902 si tak čtenářky například mohly v *Kalendáři* prohlédnout fotografii Marie Klánové-Panznerové v kostýmu z *Májové noci*, Hannu Kvapilovou jako Magdalenu Dobromilu Rettigovou či v šatech, ve kterých hrála v divadelním představení *Ideální žena*. Článek v tomto ročníku také doplňovala fotografie s autogramem Marie Laudové-Hořicové v kostýmu v *Cyranu de Bergerac*, portrét Hedviky Málkové a také portréty českého Prvního dámského pěveckého tercetta,¹³⁹ které „první veřejný umělecký krok podniklo teprve 17. listopadu velkým svým koncertem v Jičíně“ a „hned následujícího dne čekal umělkyně druhý koncert v Trutnově“ píše Kateřina Emingerová a hned na to pokračuje: „V Trutnově byl

---

¹³⁸ EMINGEROVÁ, Katynka. Vzpomínky na hudební sezónu 1902. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1903*. Praha: Jan Otto, 1902, str. 116-127.

¹³⁹ První dámské pěvecké tercetto – dramaticko-koloraturní a operní pěvkyně Julie Vošmerová, koloraturní pěvkyně Marie Hrdinová, Betty Nováková.

Různé zprávy. *Jičínský obzor*. Jičín: František Návesník, 1901, (10), str. 3.

koncert jejich jediným nepřetržitým řetězem nejskvělejších, velkolepých a nadšených ovací.“¹⁴⁰ V *Kalendáři paní a dívek českých* se v tomto období vyskytovalo i mnoho dalších článků o herečkách, zpěvačkách a dalších umělkyních, které možná částečně vytlačily významné ženy ze světa ženského hnutí a dámských spolků.

Ženská otázka z *Kalendářů paní a dívek českých* v novém století samozřejmě nezmizela, ale autorky či autoři článků už čtenářky neoslovovali s cílem podnítit v nich větší zájem o vzdělání a vlastenectví, ale *Kalendář* jim i v tomto období přinášel zprávy, úspěchy a události ze světa ženského hnutí a žen vůbec, upozorňoval na výročí vzdělávacích a dalších důležitých institucí i osobností. Nejvíce článků na toto téma nalezneme v *Kalendáři na rok 1902*, kde si můžeme přečíst zprávu o tom, že na pražské univerzitě promovala první česká doktorka filosofie, Marie Zdeňka Baborová. V *Kalendáři paní a dívek českých* se píše: Staroslavná aula pražské university nebyla dosud svědkem takové promoce, jaká se v ní konala dne 17. června 1901. Poprvé zaznělo v této síni až dosud nám neznámé a neobvyklé: virgo doctor, slečno doktore!“ a dále se píše: „Neobvyklá to slavnost způsobila ovšem rozruch zejména ve světě dámském, a proto není divu, že prostorná síň auly byla obecenstvem, zvláště damami, přeplněna.“ Autorka či autor článku, který není uveden, potom také píše o tom, že ze všech očí dam šlo číst pýchu a kdo z pozvaných hostů zabral místa v aule. Nechyběla prý mezi nimi ani paní Srbová-Lužická nebo Teréza Nováková, také byla přítomna deputace Ústředního spolku českých žen nebo spolku Minerva a mnozí další vážení hosté.¹⁴¹ V tomto bohatém ročníku na listy ze světa ženského hnutí nalezneme také například článek o české ženské knihtiskárně v Chicagu nebo článek o prvním veřejném vystoupení českých žen při IV. Sletu všesokolském a čtenářky si v tomto ročníku také mohly dočíst o první česko-americké spisovatelce, Františce Gregorové, která žila v malé vesničce ve Skalnatých horách a kde také bohužel v roce 1901 zemřela.¹⁴² Jak jsem už zmiňovala, na počátku této etapy, do roku 1903, v *Kalendáři* také stále vycházely zprávy o činnosti dívčích vzdělávacích ústavů a dámských spolků.

Stále čteněji se v *Kalendáři paní a dívek* také objevují články cestopisné či historické. Čtenářky tohoto knižního kalendáře si tak v tomto období mohly představit, že cestují například do Bosny, Slovinska, Dubrovníku nebo k Plitvickým jezerům, ke kterým je vzala Karla

---

¹⁴⁰ EMINGEROVÁ, Katynka. Co nám rok 1901 v umění dal. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1902*. Praha: Jan Otto, 1901, str. 77-89.

¹⁴¹ První promoce české doktorky filosofie na pražské universitě. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1902*. Praha: J. Otto, 1901, str. 74-76.

¹⁴² HUMPAL-ZEMANOVÁ, Josefa. Františka Gregorová. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1902*. Praha: J. Otto, 1901, str. 138-141.

Semerádová, anebo se také mohly dočíst například o historii porcelánu. Velmi zajímavými články byly historicky zaměřené články, zabývající se ženami, Julie Emingerové a učitelky a publicistky Marie Branbergrové. Julie Emingerová, sestra Kateřiny Emingerové, v roce 1902 vydala v *Kalendáři paní a dívek* článek s názvem *Ženy renaissance*, který zpracovala na základě díla *Les femmes de la Renaissance*¹⁴³ francouzského historika Reného Maulde de la Claviériho.¹⁴⁴ V *Kalendáři na rok 1908* zase od této autorky nalezneme článek *O malířkách všech dob a krajů*, kde pracuje se svazkem vydaným Walterem Shawem Sparrowem,¹⁴⁵ který sepsalo více autorů a který je věnovaný výtvarným umělkyním od starověkého Řecka a Říma až po 19. století a na závěr autorka píše také o umělkyních v českých zemích.¹⁴⁶ Marie Branbergrová jistě zaujala čtenářky svým článkem *Žena u pramenů civilisace*, který byl umístěn v *Kalendáři paní a dívek českých na rok 1910*, tedy v posledním roce, kdy ho vedla Gabriela Preissová. Branbergrová článek zahajuje slovy: „Světlem vane nový duch – vědecké bádání, jež přináší jasno v nejdůležitější problémy života, snímá závoj mysticismu z dějin vývoje jednotlivých národů a osvětluje při tom i vliv, který měla žena na civilisaci a všeobecnou evoluci lidstva.“ A tak autorka článku píše o tom, jaký vliv a úlohu měly ženy v pravěku a starých civilizacích, což si myslím, že pro dámy, které si *Kalendář* zakoupily, muselo být zajímavé čtení. Marie Branbergrová je v tomto článku například seznámila s tím, že „ženy rybářky zavdaly podnět k řeckým pověstem o nymfách, nordickým o nixách a slovanským o rusalkách“ a že „ženy sídlící u vod hotovily také první primitivní čluny, užívající jich ku převážení“. Vždy také přidává příklad těchto pověstí, jako například o dceři indického krále Dasy, která žila u řeky.¹⁴⁷

V době, kdy *Kalendář paní a dívek českých* redigovala spisovatelka Gabriela Preissová, vycházela v *Kalendáři* nejspíše po dobu čtyř let rubrika psaná lékaři především o ženském zdraví, ale ne vždy se článek týkal jen žen či dívek. Poprvé se tato rubrika objevila v roce 1905, kdy MUDr. Duchoslav Panýrek napsal pro *Kalendář* a jeho čtenářky článek o první pomoci

---

¹⁴³ MAULDE-LA-CLAVIÈRE, René. *Les femmes de la renaissance*. Francie, Perrin et Cie, 1898.

¹⁴⁴ EMINGEROVÁ, Julie. *Ženy renaissance. Kalendář paní a dívek českých na rok 1902*. Praha: J. Otto, 1901, str. 98-111.

¹⁴⁵ SPARROW, Walter Shaw. *Women Painters of the World: From the Time of Caterina Vigri, 1413-1463, to Rosa Bonheur And the Present Day*. London: Hodder & Stoughton, 1905.

¹⁴⁶ EMINGEROVÁ, Julie. *O malířkách všech dob a krajů. Kalendář paní a dívek českých na rok 1908*. Praha: J. Otto, 1907, str. 51-63.

¹⁴⁷ BRANBERGROVÁ, M. *Žena u pramenů civilisace. Kalendář paní a dívek českých na rok 1910*. Praha: J. Otto, 1909, str. 33-41.

ženám, která podle něj chyběla v české i světové literatuře.¹⁴⁸ O rok později, v roce 1906, vyšel v této rubrice článek psaný rukou lékařky Elišky Vozábové, která v tomto roce do *Kalendáře* přispěla článkem *O hysterickém onemocnění*¹⁴⁹ a myslím, že tímto článkem tato absolventka dívčího gymnázia Minerva a jedna z prvních absolventek na lékařské fakultě,¹⁵⁰ chtěla osvětlit, že hysterie není záležitostí jen žen a že jde o skutečnou nemoc. Sama autorka upozorňuje, že jsou slova spojená s touto nemocí vyslovována s „posměšným přídechem“. Eliška Vozábová psala tuto rubriku až do jejího konce v roce 1908, kdy v *Kalendáři* vyšel její článek o vlivu tisícího oděvu na ženské zdraví. V předešlém ročníku, tedy v *Kalendáři paní a dívek českých na rok 1907* také Vozábová seznámila čtenářky s alkoholismem v dětském věku. Tím bohužel ale tato rubrika skončila. V průběhu doby vycházení *Kalendáře paní a dívek českých*, ale samozřejmě nalezneme i nějaké další články o zdraví.

Roku 1911, kdy přebírá redakci *Kalendáře paní a dívek českých* spisovatelka Růžena Jesenská, se *Kalendář* ocitá ve své třetí etapě, která je na rozdíl od první a druhé etapy *Kalendáře*, výrazně odlišná nejen svou vizuální podobou, o kterou se postarala Zdenka Braunerová. Základní stavba *Kalendáře* zůstala samozřejmě stejná, ale změnilo se jeho zaměření, témata, složení redakce na početnější mužské zastoupení oproti ženám a tím i atmosféra knihy. Texty však získaly nebývalou literární úroveň a celý *Kalendář* byl nejspíše ještě oblíbenější než dříve. Můžeme pozorovat reakci *Ženských listů* na nový *Kalendář paní a dívek českých na rok 1911*, kde, zdá se, *Ženské listy* zpočátku váhavě a nejistě okolo nového *Kalendáře* našlapují a píší: „Analogicky změněn jest těž literární obsah kalendáře, ne právě ke škodě, pročteme-li jména spolupracovníků.“¹⁵¹ Načež reakce *Ženských listů* na druhý ročník pod vedením Růženy Jesenské je už nadšenější:¹⁵² „Po dvacátépaté[!] rozletěl se ženský kalendář po našich vlastech, aby stanul v rukou těch, jež naň s toužebností čekaly. Po druhé za

---

¹⁴⁸ PANÝREK, Duchoslav. První pomoc ženám. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1905*. Praha: J. Otto, 1904, str. 156-159.

¹⁴⁹ VOZÁBOVÁ, Eliška. O hysterickém onemocnění. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1906*. Praha: J. Otto, 1905, str. 47-55.

¹⁵⁰ ĎURČANSKÝ, Marek. Eliška Vozábová – nejstarší česká lékařka. *Forum: Magazín univerzity Karlovy* [online]. Praha, 2013 [cit. 2022-05-18]. ISSN 1214-5726. Dostupné z: <https://www.ukforum.cz/jirinovak/6239-eliska-vozabova-nejstarsi-ceska-lekarka>.

¹⁵¹ Literatura a umění: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1911*. *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*. 1910, 38(11). ISSN 1802-7237, str. 211.

¹⁵² Zajímavé je, že Eliška Krásnohorská nebyla příliš velkou příznivkyní Růženy Jesenské. Tyto dvě ženy si nebyly vždy nepřátelské a naopak spolupracovaly, ale vážný střet mezi nimi znamenala problematika celibátu. Jesenská na konci osmdesátých let odmítla ženský učitelský celibát jako cosi patologického a Krásnohorská jí to nemohla odpustit.

HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 136-137.

redakce Růženy Jesenské, která do něho vložila mnoho z vlastní duše. Růženu Jesenskou mocně vábí vše mimo svět ležící, vše jiné než přirozené, a proto shledáváme se v kalendáři s pracemi autorů jí duchem příbuzných anebo schválně v jejím směru písíciích. Tím se právě poslední dva ročníky liší od kalendářů předešlých.¹⁵³ V době, kdy *Kalendář paní a dívek českých* vedla Růžena Jesenská, se z občasných historických článků, dostává historická tematika do popředí. V *Kalendářích* v této době nenalezneme jen historické články ale toto téma a motivy se objevují i v básních a dalších literárních útvarech či ukázkách obrazů. Stále se v *Kalendáři paní a dívek* také vyskytují cestovatelské články a zahraniční tematika se dostává i do jiných příspěvků, od doby, kdy *Kalendář* vydávala Gabriela Preissová, čtenářky mohou na jeho listech naleznout i pohádky a stále také zpočátku vedení redakce Jesenskou psala do *Kalendáře* Kateřina Emingerová své články o hudbě a umění. Ve třetí etapě *Kalendáře* knihy také už nejsou zaměřené primárně na ženy, ale objevují se zde daleko více medailony mužů a ženská otázka téměř vymizela. Nově se také objevují další témata. Roku 1914 například píše Josef Kořenský o drahých kamenech a polodrahokamech, kde jednotlivé kameny popisuje i s jejich nalezišti, cenami a umělou výrobou. Kořenský píše i o vztahu člověka s kameny, ale nejde o článek, jaký si nejspíše představujeme – Kořenský pozitivní vliv kamenů na lidské zdraví, psychiku a život zavrhuje.¹⁵⁴ Růžena Jesenská také do *Kalendáře* začlenila přehled hledišť pražských divadel, které byly umístěny za literární částí *Kalendáře* nebo na jejím konci.

Velmi významnou rubrikou byla v této etapě *Kalendáře paní a dívek českých* rubrika, kterou psal po celou dobu vedení *Kalendáře* Růženu Jesenskou, profesor Čeněk Zíbrt, který byl českým historikem, folkloristou a etnografem a také jedním ze zakladatelů české kulturní historie.¹⁵⁵ Právě proto se profesor Zíbrt v rámci této rubriky zabýval historií jednotlivých, většinou staročeských témat. Spektrum článků v této rubrice bylo celkem široké, v prvním roce rubriky, v roce 1911, se například Čeněk Zíbrt zabýval staročeskými jídly v článku *Veveřice – chutná krmička staročeská*, podle kterého do českého jídelníčku dříve patřily i veverka, a uvádí také staročeské kuchařské knihy z 16. století, podle kterých se zmiňovaná jídla vařila.¹⁵⁶ V dalším ročníku *Kalendáře* nalezneme potom článek této rubriky o svatbě únosem u starých

---

¹⁵³ Literatura a umění: *Kalendář paní a dívek českých* na rok 1912. *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*. 1911, 39(12). ISSN 1802-7237, str. 247.

¹⁵⁴ KOŘENSKÝ, Josef. Kamenný drahý a polodrahý. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1914*. Praha: J. Otto, 1913, str. 58-67.

¹⁵⁵ Čeněk Zíbrt. *Databazeknih.cz* [online]. Praha, 2008-2022 [cit. 2022-05-22]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/cenek-zibr-19604>.

¹⁵⁶ ZÍBRT, Čeněk. *Veveřice – chutná krmička staročeská*. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1911*. Praha: J. Otto, 1910, str. 83-84.

Čechů, kde pan profesor píše: „Jako všichni národové evropští a jako jiní Slované, tak i staří Čechové znali ženitbu únosem. [...] S doklady podobnými, že při vpádu nepřátelském vítězové přemoženým pobrali panny a ženy, setkali bychom se v dějinách starších, cizích i v dějinách českých. [...] Zajímavější a všeobecně známý případ únosu je násilné odvezení Jitky z kláštera od knížete českého Břetislava.“¹⁵⁷ Čtenářky si také v průběhu vycházení této rubriky mohly přečíst například o svérázu lidového československého kroje v 17. a 18. století nebo o dějinách českých minucí a kalendářů. Čeněk Zíbrt napsal pár podobných příspěvků do *Kalendáře paní a dívek* už v 90. letech, ale rubrikou se tyto články staly až nyní, po převzetí *Kalendáře* Růženou Jesenskou.

Další rubrikou, kterou můžeme v tomto období v *Kalendáři paní a dívek českých* pozorovat, je rubrika V. Zápotocké o astronomii. Se články V. Zápotocké se setkáváme v *Kalendáři* čtyři roky. Rubrika poprvé vyšla v prvním roce vedení *Kalendáře paní a dívek* Růženou Jesenskou, v roce 1911, kdy Zápotocká psala o hvězdárně a astronomii. V následujících letech se už autorka zabývala konkrétními úkazy na obloze, které se daly nebo v průběhu dalšího roku dají pozorovat na nebi. V roce 1912 jde o článek shrnující všechny úkazy pro následující rok, v dalších dvou letech potom autorka čtenářkám vysvětluje vždy jeden konkrétní úkaz.

Kalendáře paní a dívek českých, které vyšly ve 40. letech 20. století už nepovažují za čtvrtou etapu *Kalendáře*, ale jde spíše o jeho obnovu. Stejný názor měla i redakce tohoto obnoveného periodika. V úvodním sloupku knihy píše: „Naším kalendářem, který zahajuje novou řadu těchto kalendářů, oživujeme tradici, která ostatně jest tak hluboko zakořeněna v dějinách našeho národa.“¹⁵⁸ Obnovený *Kalendář paní a dívek českých* na svých listech vzpomínal na redaktorky *Kalendáře* a autorky jeho textů, a podle slov *Kalendáře paní a dívek českých na rok 1941*, jsou zde kapitoly dějepisné, právní, vychovatelské, ideové a ryze praktické, které mají poskytnout ženě poučení po všech stránkách jejího života. Mimo to, samozřejmě v *Kalendáři* stále články prokládaly povídkami, které jak *Kalendář* dále v úvodním sloupku píše, „činí jej i společníkem zábavným.“¹⁵⁹

Hojně se také v tomto obnoveném *Kalendáři paní a dívek* objevovaly historické články, někdy zaměřené i na právo v historii. V *Kalendáři* na rok 1941 je tato oblast svěřena první

---

¹⁵⁷ ZÍBRT, Čeněk. Svatba únosem u starých Čechů. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1912*. Praha: J. Otto, 1911, str. 105-117.

¹⁵⁸ *Kalendář paní a dívek českých. Kalendář paní a dívek českých na rok 1941*. Praha: F. Topič, 1940.

¹⁵⁹ Tamtéž

doktorce práv na české univerzitě a první veřejné notářce v celé Evropě, Anděle Kozákové,¹⁶⁰ která přispěla článkem *Žena v zemském právu českém*, který „byl od autorky vyžádán pro informaci nejširších vrstev žen“, jak se píše v úvodu tohoto článku. Dále je také uvedeno, že podrobné vědecké zpracování této látky si čtenářky mohou přečíst v autorčině monografickém díle se stejným názvem, které vyšlo roku 1926.¹⁶¹ Dále se v těchto Kalendářích, které byly vedeny Marií Tumlířovou v letech 1941 a společně na roky 1942 a 1943, čtenářky mohly vzdělávat o právních záležitostech – rodinném právu či adopci a jejich majetkových důsledcích či v dalších jiných oblastech.

Po celou dobu vydávání *Kalendáře paní a dívek českých* provázela jeho listy i smutná oznámení o smrti významných osobností, často spojených s *Kalendářem*, ženským hnutím či vlastenectvím a podobně, zkrátka s tím, co Kalendář považoval za důležité. Nekrology, které jsou pro nás dnes často důležitým pramenem, neměly v *Kalendáři paní a dívek* jednotnou podobu. Někdy byl osobnosti věnován jednotlivý článek s jejím medailonem, v 90. letech vycházela krátce rubrika *Pohrobní vzpomínky a za vedení Kalendáře* Růženou Jesenskou byly zprávy o zesnulých osobách většinou umístěovány do úvodu či epilogu knihy. Často pak *Kalendář* uveřejnil i nějaké malé literární dílo dané osobnosti.

Každá etapa *Kalendáře paní a dívek českých* přinesla něco nového, ale základní hodnoty a koncept *Kalendáře* zůstal stejný po celou dobu vydávání tohoto periodika. Obnovený *Kalendář* se na jedné straně snažil navázat na každou předchozí etapu *Kalendáře paní a dívek českých*, na druhou stranu sám přinesl nové typy příspěvků a novou podobu knihy. Každé období bylo tedy něčím nové, ale dohromady jsou *Kalendáře paní a dívek českých* jedinečným souborem kalendářních knih, které nejen, že byly oblíbené ve své době mezi svými potencionálními i skutečnými čtenářkami, ale i v dnešní době jsou velmi cenným dokladem a vzpomínkou na celé období, během kterého tyto knihy ženy a dívky provázely.

---

¹⁶⁰SVOBODNÝ, Petr. Eliška První notářce v Evropě blahopřál k promoci Masaryk. *Forum: Magazín univerzity Karlovy* [online]. Praha, 2013 [cit. 2022-05-18]. ISSN 1214-5726. Dostupné z: <https://www.ukforum.cz/rubriky/aktuality/2681-prvni-notarce-v-evrope-blahopral-k-promoci-masaryk>

¹⁶¹KOZÁKOVÁ, Anděla. *Žena v zemském právu českém. Kalendář paní a dívek českých na rok 1941*. Praha: F. Topič, 1940, str. 45-52.

4 Redaktorky a další významné osobnosti v Kalendáři paní a dívek českých

Průkopnice realismu v české próze i dramatu,¹⁶² největší básnířka citů, divoké vášně a lásky první poloviny 20. století¹⁶³ a první doktorka technických věd u nás.¹⁶⁴ Jedna původem z Kutné Hory, druhá z Prahy a třetí z Hradce Králové.¹⁶⁵ To, ale samozřejmě i mnohem více, jsou tři ženy, které stály ve vedení redakce *Kalendáře paní a dívek českých* v průběhu jeho vydávání – Gabriela Preissová, Růžena Jesenská a Marie Tumlířová, kterými se tato kapitola bude zabývat asi nejvíce, ale nesmíme opomenout také období vydávání tohoto periodika, během kterého *Kalendář paní a dívek* hlavní redaktorku neměl.¹⁶⁶ Jde o dlouhých patnáct prvních ročníků tohoto časopisu, které vyšly mezi roky 1888 a 1902, proto si v této kapitole nejprve představíme osobnosti této první a nejdelsí etapy *Kalendáře* a poté se již budeme jednotlivě věnovat jeho již zmiňovaným hlavním redaktorkám a společně s nimi i dalším osobnostem spojených právě s jejich vydáváním *Kalendáře paní a dívek českých*.

4.1 Osobnosti první etapy Kalendáře paní a dívek českých

V první etapě *Kalendáře paní a dívek českých* vystupovaly ženské osobnosti, jejichž jména budou zřejmě pro širší veřejnost z celého *Kalendáře* nejvíce známá – jde například o Elišku Krásnohorskou, Karolinu Světlou, Sofii Podlipskou, Terézu Novákovou, Vilmu Sokolovou, Pavlu Maternovou nebo Irmu Geisslovou. Samozřejmě už se v této době v menší míře zapojují i pozdější redaktorky periodika – Gabriela Preissová již od druhého a Růžena Jesenská od pátého ročníku.

---

¹⁶² Gabriela Preissová: Česká dramatička a spisovatelka (23. března 1862–27. března 1946). *Český rozhlas: Témata* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/gabriela-preissova-6666708>.

¹⁶³ Takto označuje Růženu Jesenskou Libuše Heczková v rozhovoru pro Český rozhlas Dvojka: STÝBLOVÁ, Tereza a Pavlína ODLOŽILOVÁ. Největší básnířka citů, divoké vášně a lásky ve své době pohoršovala. Osudová žena: Růžena Jesenská. *Český rozhlas: Dvojka* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/nejvetsi-basnicka-citu-divoke-vasne-a-lasky-ve-sve-dobe-pohorsovala-osudova-zena-8365439>.

¹⁶⁴ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 37.

¹⁶⁵ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec – Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-31-9, str. 116-117.

¹⁶⁶ Tereza Riedlbauchová ve své studii *Žena-vzor a žena-problém* (Obraz ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897) uvádí, že Kalendář paní a dívek českých v této době redigovala Teréza Nováková, ale mně se toto tvrzení nepodařilo potvrdit.

Eliška Krásnohorská, vlastním jménem Alžběta Pechová, která zřejmě kvůli úvodnímu věnování v prvním ročníku, budí dojem „hlavní osobnosti“ *Kalendáře* tohoto období, se narodila 18. listopadu 1847 v Praze, kde i roku 1926 zemřela. Krásnohorská od mládí toužila po vzdělání a projevovala slovesné i hudební nadání. Než se rodina roku 1867 přestěhovala do Plzně, stihla se Eliška seznámit¹⁶⁷ s o sedmáct let starší Karolinou Světlou,¹⁶⁸ která v té době už byla zkušenou spisovatelkou,¹⁶⁹ a tak ji zprostředkovala vstup do světa literatury. Do Prahy se Krásnohorská vrátila v roce 1874, kde se záhy aktivně zapojila do ženského hnutí, zprvu jako tajemnice, poté od roku 1891 jako starostka Ženského výrobního spolku v Praze,¹⁷⁰ který již o dvacet let dříve založila právě Karolina Světlá, která sama v jeho čele jako starostka stála do roku 1880. Spolek měl zejména pomoci dívkám a ženám z nemajetných rodin k soběstačnosti a poskytoval absolventkám znalost obchodní administrativy a ručních prací.¹⁷¹ Eliška Krásnohorská publikovala verše, literární kritiky a literárněhistorické statě v tisku od roku 1863. Její příspěvky bychom našli například v časopise *Lumír*, *Osvěta*, *Květy*, *Zvon* nebo *Ženských listech*, které v letech 1875-1911 redigovala.¹⁷² Eliška si za svou aktivitu v ženském hnutí a pro otevření prvního dívčího gymnázia Minerva vysloužila obdiv mnoho osob, mezi nimiž byla i o tři roky mladší sestra Karoliny Světlé, Sofie Podlipská,¹⁷³ která Krásnohorské roku 1890 píše: „Drahá Eliško, Není možno dosti obdivovati genialní Tvé činnosti. Je to dílo velké, jež podnikáš a které je výkvětem a bude ovocem veškerých snah, z nichžto Výrobní spolek vyšel. Věru, tento výsledek byl sobě Výr. sp. Dlužen. Jaká škoda že se ho nedočkala ta dobrá nadšena Augusta Opicova.¹⁷⁴ Přijmi, Drahá, výraz mého obdivu, mé radosti, souhlasu,

---

¹⁶⁷ WAGNER, Jan a Kuthanová Michaela. Eliška Krásnohorská: (1847-1926). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1966-2006.

¹⁶⁸ Karolina Světlá bylo umělecké jméno Johanny Mužákové, rozené Rottové, které si přejala z názvu obce Světlé pod Ještědem, rodné vsi svého manžela. Podještědí si velmi zamilovala, a i se stalo jejím zdrojem autorské inspirace.

¹⁶⁹ KUTHANOVÁ, Michaela. Karolina Světlá: (1830-1899). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2006.

¹⁷⁰ WAGNER, Jan a Kuthanová Michaela. Eliška Krásnohorská: (1847-1926). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1966-2006.

¹⁷¹ KUTHANOVÁ, Michaela. Karolina Světlá: (1830-1899). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2006.

¹⁷² WAGNER, Jan a Kuthanová Michaela. Eliška Krásnohorská: (1847-1926). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1966-2006.

¹⁷³ PAVLÍČKOVÁ, Jana. Sofie Podlipská: (1833-1897). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

¹⁷⁴ Augusta Opicová byla aktivistkou v ženském hnutí, jejíž hlavní snahou bylo, aby se vzdělávaly mladé dívky. Její iniciativou byl také založen dívčí spolek Ludmila v Pardubicích. Viz ŠTULC, Ladislav. Dopisy. *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*. 1875, 3(11), 174-175. ISSN 1802-7237.

mého přesvědčení, že věc ta přispěje ve velké míře k rozvoji národní naší existence, k naší kulturní budoucnosti, k našemu významu v pokrocích osvěty všeho lidstva.“¹⁷⁵ Sofie Podlipská byla stejně jako její sestra spisovatelkou.¹⁷⁶ Zatímco Světlá ale ve své tvorbě, spadající převážně do let 1858-1891, zachycuje především život českého lidu v 18. a 19. století,¹⁷⁷ Podlipská je autorkou mnoha románů, novel a povídek s historickou, sociální a ženskou tematikou a kromě toho napsala četné množství povídek a divadelních či loutkových představení pro děti a mládež. Její práce spojuje silný sklon k výchovnosti, přičemž se zaměřovala především na výchovu dívek. Stejně jako Karolina Světlá, i Sofie Podlipská velmi podporovala české ženské hnutí.¹⁷⁸ Další z výše zmíněných významných osobností první etapy *Kalendáře paní a dívek českých*, Teréza Nováková, se narodila 31. července 1853 v Praze.¹⁷⁹ Nováková navštěvovala soukromou školu Františky Svatavy Amerlingové, dozrávala četbou a rovněž působením Amerického klubu dam, kam ji podle paní docentky Heczkové přivedly právě Světlá s Podlipskou. Podle Heczkové byla Karolina Světlá pro Novákovou osobním a tvůrčím vzorem, a i její raná tvorba je plna obdivného vztahu ke Světlé.¹⁸⁰ Literární a veřejná činnost Terézy Novákové začala při pobytu v Litomyšli, kde se podílela na vzniku Spolku paní a dívek a podnikala četné vycházky a výlety do okolí, kde sbírala národopisný materiál a nacházela podněty ke své tvorbě. Právě její velké romány s východočeskými náměty jsou jejími nejznámějšími. Vydala ale také i několik souborů povídek a črt, národopisná díla, cestopisné obrázky či práce k dějinám feministického hnutí a publikovala do řady časopisů. Po návratu do Prahy také pracovala v Ústředním spolku českých žen nebo Minervě a od roku 1897 redigovala časopis *Ženský svět*. V jeho vedení ji až v roce 1907 vystřídala též důležitá osobnost *Kalendáře paní a dívek českých* Pavla Maternová, učitelka, která psala básně, povídky recenze a publicistické články. Maternová byla také známou překladatelkou z polského, ruského a

---

¹⁷⁵ Památník národního písemnictví (LA PNP – Praha), Krásnohorská Eliška, Osobní fond, korespondence přijatá – Sofie Podlipská, č. 206, dopis z 16. června 1890.

¹⁷⁶ PAVLÍČKOVÁ, Jana. Sofie Podlipská: (1833-1897). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

¹⁷⁷ KUTHANOVÁ, Michaela. Karolina Světlá: (1830-1899). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2006.

¹⁷⁸ PAVLÍČKOVÁ, Jana. Sofie Podlipská: (1833-1897). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

¹⁷⁹ BÍLEK, Karol. Arne Novák: (1880-1939) a Teréza Nováková: (1853-1912). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

¹⁸⁰ HECKZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 167.

anglického jazyka.¹⁸¹ Pavla Maternová, která do *Kalendáře* přispívala již od druhého ročníku periodika a na jeho stránkách její jméno nalezneme i za jeho vedení Gabrielou Preissovou, psala také do časopisů *Ženský obzor* a *Ženské listy*. V letech 1902-1923 byla také redaktorkou knihovny *Dívčím srdcím*.¹⁸² Maternová patřila k zakládajícím členkám vzdělávacího spolku Minerva, jehož byla v letech 1890-1892 i správkyní a kde v tomto období také učila vychovatelství.¹⁸³ Se zakladatelkou této první dívčí střední školy v Rakousku, Eliškou Krásnohorskou,¹⁸⁴ pojilo Pavlu Maternovou velké přátelství.¹⁸⁵ Další osobností této etapy *Kalendáře paní a dívek českých* byla Irma Geisslová, jejíž verše a příspěvky byly v *Kalendáři* otiskovány již od jeho prvního ročníku, kdy byla tato mladá básnířka a prozaička téměř na počátku své literární kariéry. Irma Geisslová se narodila roku 1855 v Budapešti jako nejstarší ze čtyř dětí železničního úředníka. Kvůli otcově práci se rodina často stěhovala a pobývala tak vedle Budapešti například i ve Vídni, v Pardubicích nebo v Praze.¹⁸⁶ Jan Slavomil Geissel byl také uvědomělý vlastenec, který se sám staral o Irmy vzdělání.¹⁸⁷ Po jeho penzionování roku 1884 se rodina trvale usadila v Jičíně.¹⁸⁸ Do světa literatury Geisslová vstoupila jako devatenáctiletá, kdy ji v *Lumíru* otiskli básně ovlivněné poezií Vítězslava Hálka.¹⁸⁹ Počátky literární kariéry Irmy Geisslové jsou spjaté i s již zmiňovanou Eliškou Krásnohorskou, když se krátce na to, v roce 1875, mezi začátečnickými pokusy v rubrice *Ženských listů Listárna redakce* objevily verše slečny I. G. z Pešti. V následujícím roce Krásnohorská v této rubrice, kde se prý nechvalně vyjadřovala o mnoha došlých zásilkách, veřejně podpořila tento vzdálený hlas, a tak se od roku 1876 verše Irmy Geisslové objevovaly i v *Ženských listech*. Kritická Krásnohorská prý ani jiné verše často neotiskovala. Eliška Krásnohorská Geisslové také

---

¹⁸¹ BÍLEK, Karol. *Pavla Maternová: (1858-1923)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1991.

¹⁸² HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 179, 290

¹⁸³ MARKOVÁ, Eva. Pavla Maternová (roz. Škampová). *Ženy ve vědě do roku 1945* [online]. Praha: Karlova univerzita: Filozofická fakulta. Dostupné z: [https://albina.ff.cuni.cz/index.php/Pavla_Maternov%C3%A1_\(roz._%C5%A0kampov%C3%A1\)](https://albina.ff.cuni.cz/index.php/Pavla_Maternov%C3%A1_(roz._%C5%A0kampov%C3%A1)).

¹⁸⁴ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 289.

¹⁸⁵ Viz korespondence Pavly Maternové s Eliškou Krásnohorskou

¹⁸⁶ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 1: A-G: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985. ISBN 80-200-0468-8, str. 792.

¹⁸⁷ MIKOLÁŠEK, Martin. Irma Geisslová: (1855-1914). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

¹⁸⁸ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 1: A-G: Osobnosti, díla, instituce*, str. 792.

¹⁸⁹ MIKOLÁŠEK, Martin. Irma Geisslová: (1855-1914). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

umožnila publikovat své práce v *Osvětě* a dalších beletristických časopisech.¹⁹⁰ Příčiněním Jana Nerudy vyšla Irmě Geisslové v roce 1879 sbírka intimní lyriky *Imortely*, věnovaná vzpomínkám na zemřelou matku a ztracenou lásku, doplněná o básně inspirované pobytem v přírodě.¹⁹¹ Další publikovanou básnickou a prozaickou tvorbu tvořily konvenční vlastenecké romány, novely a rýmovánky pro děti. Velká část její subjektivní lyrika byla soudobou kritikou odmítnuta, a tak nebyla publikována ačkoli předjímalá poezii 90. let.¹⁹² Geisslová byla z reakcí na její tvorbu velmi zklamaná, své přítelkyni Sofii Podlipské v říjnu 1887 napsala: „Ráčíte mi raditi: „Pracujte radostně“, ale to je věru nemožné. Pro koho mám psáti? Vždyť se přede mnou zavřely už skoro všechny redakce. Nevím, jak si to vysvětliti. Přece jsem mívala vždy dva tři útulky, na něž bezpečně mohla jsem počítati. Poslední dobou ztrácím všechny. Snad jste si ráčila povšimnouti, že letos neměla jsem v čelnějších listech pražských příspěvků. A ne že bych byla nezasílala. Unavilo mne to a teď ovšem nezasílám. Tyto stesky Vás zajisté baviti nebudou[,] ale dovolte mi, abych si Vám jednou požalovala na to vše a na všechny, mezi nimiž, kromě Vás, má vzácná příznivkyně, nemám duše upřímné,“ a následně Podlipské v dopise vypráví, jak k ní, kdo nebyl upřímný nebo jak postupně ochládaly, či se náhle přerušily kontakty s jinými osobnostmi či periodiky.¹⁹³ V listopadu 1895 píše Sofii Podlipské také o tom, že ji zarmoutil i *Kalendář paní a dívek*: „Jak ráčíte věděti, byl můj příspěvek už zkorigován. A vytištěn přece není. Vůbec chudě v něm zastoupena beletrie. Snad kvůli obrázkům. Chtěla jsem se p. Leschingra¹⁹⁴ dotazovati stran té věci. Nahlížím však, že je příčina zjevna; že ano?“ Spisovatelka Geisslovou v následujícím dopise uklidňuje, že jí Leschinger příspěvek jistě dá do některého jiného Ottova almanachu a radí Irmě, že pokud by se tak nestalo, má se na svůj příspěvek doptat. Následně Geisslová Podlipskou ale informuje, že se jí z redakce *Kalendáře* nedostalo žádné odpovědi.¹⁹⁵ V následujícím ročníku *Kalendáře paní a dívek českých* příznivkyně této autorky našly její novellu veršem *Je láska velkým divem...*¹⁹⁶ Bylo tomu však

---

¹⁹⁰ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 65-66.

¹⁹¹ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury I: A-G: Osobnosti, díla, instituce*, str. 792.

¹⁹² MIKOLÁŠEK, Martin. *Irma Geisslová: (1855-1914). Soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

¹⁹³ HRDINA, Martin, ed. *Šeřík a růže: Korespondence Irmě Geisslové a Sofie Podlipské 1883-1897*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2650-7, str. 170-173.

¹⁹⁴ Edvard Leschinger (1858-1945) - ředitel Ottovy tiskárny

¹⁹⁵ HRDINA, Martin, ed. *Šeřík a růže: Korespondence Irmě Geisslové a Sofie Podlipské 1883-1897*, str. 462-467, 568.

¹⁹⁶ GEISSLOVÁ, Irma. *Je láska velkým divem... Kalendář paní a dívek českých na rok 1897*. Praha: Jan Otto, 1896, 10, 139-142.

naposled. Irma Geisslová zemřela v roce 1914 a na její místo v historii české literatury ukázal až v 70. letech Ivan Slavík.¹⁹⁷ Kdybychom měli vyjmenovat přispěvatele *Kalendáře*, kteří na jeho poli působili nejdelší dobu, s jistotou by mezi ně patřila Vilma Sokolová-Seidlová, dcera spisovatele a významného pedagoga Josefa Sokola, kterého společně s jeho druhou dcerou Bohdanou v *Kalendáři paní a dívek* v tomto období také nalezneme podepsaného. Sokolová navštěvovala vyšší dívčí školu a učitelský ústav v Praze a poté, mimo Smíchova a ústavu učitelek v Praze, odkud se znala s mladou Jesenskou, učila také v Novém Bydžově a v Písku, kde založila ženský vzdělávací spolek Světlá. Literární tvorbou navazovala na Josefa Václava Sládka a věnovala se tvorbě pro mladé čtenáře. Psala povídky, básně a divadelní hry, překládala ze slovanských jazyků. Také redigovala časopis *Dívčí svět* a přispívala do dalších časopisů a deníků. Většinou šlo o články s tematikou ženského hnutí a česko-slovenských vztahů.¹⁹⁸ V první i druhé etapě *Kalendáře* se například také pravidelně setkáváme s příspěvkem Ludmily Grossmannové Brodské, autorky povídek a románů pro široké vrstvy a veršovaných i prozaických knih pro děti a mládež. Grossmannová Brodská se uplatnila i jako překladatelka a v úpravě k nám uvedla několik populárních děl, mezi nimiž můžeme zmínit například knihy *Poslední Mohykán*, *Don Quijote*, *Robinson Crusoe* nebo *Baron Prášil*.¹⁹⁹ Jak už jsem zmiňovala, již od této první etapy můžeme v *Kalendáři paní a dívek* sledovat působení i Gabriely Preissové a Růženy Jesenské. Těmi se ale budeme zabývat důsledněji později.

Toto byly tedy hlavní osobnosti *Kalendáře paní a dívek českých* tohoto prvního období, ale samozřejmě tyto ženy nebyly v tomto oblíbeném periodiku samotné. Tvořily ale jakési jádro těchto kalendářních knih, které bylo potom doplňováno dalšími autory a autorkami. Obecně v této době *Kalendáře* platilo, že zde přispívalo v jednom ročníku méně osob než v etapách dalších, ale jednotlivé příspěvky byly o to delší. I přesto, stejně jako v dalších kalendářních etapách, by bylo velmi těžké vyjmenovat úplně všechny z těchto osobností, které dohromady každoročně tvořily toto jedinečné periodikum s nenahraditelnou atmosférou. Můžeme si ještě ale na závěr alespoň některé z nich jmenovat. V této první etapě *Kalendáře paní a dívek českých* tedy nalezneme také například příspěvky Věnceslavy Lužické, Jana Kakše, Katuše Veselé, Vlasty Havelkové nebo Jaroslava Vrchlického či Elišky Řehákové. Pojdme se ale už nyní zaměřit přímo na jednotlivé hlavní redaktorky tohoto našeho knižního kalendáře a dále na osobnosti spojené s jejich etapou *Kalendáře paní a dívek českých*.

---

¹⁹⁷ HRDINA, Martin, ed. *Šerík a růže: Korespondence Irmu Geisslové a Sofie Podlipské 1883-1897*, str. 18.

¹⁹⁸ BÍLKOVÁ, Eva a Boháčová Eva. *Vilma Sokolová-Seidlová: (1859-1941)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1993.

¹⁹⁹ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury I: A-G: Osobnosti, díla, instituce*, str. 824.

4.2 Gabriela Preissová

Prozaička a dramatička Gabriela Sekerová, provdaná Preissová, později Halbaerthová,²⁰⁰ která vedla *Kalendář paní a dívek českých* mezi lety 1903 a 1910, se narodila 23. března 1862 v Kutné Hoře²⁰¹ řeznickému mistru Františku Sekerovi a jeho ženě Anně, dceři hostinského. Otec Gabriele zemřel na zápal plic necelý rok po jejím narození a matka se poté ještě dvakrát vdala, jelikož i druhý manžel paní Anně v roce 1867 zemřel. Třetím manželem jejím se ještě v srpnu 1867 stal Josef Váňa, syn vitického rychtáře,²⁰² vyučený obchodní příručí a pak skladník v plaňanském cukrovaru. Rodina se přestěhovala do Plaňan u Kolína, kde v roce 1874 potom zakoupila jednopatrový dům se zahradou, ke kterému patřila i pole a přibyla i trafika. Artur Závodský se zmiňuje i o tom, že v zahradě také stál velký včelín.²⁰³ Sama Gabriela o svém dětství píše: „Byla jsem zcela obyčejné nehýčkané dítě, které jedlo rádo zelené bouchoře ze švestkových stromů a ze střechy spadlé rampouchy zdály se mu požitkem. Měla jsem svou starost o množství kuřat a holubů, život zdál se mi radostný, nikdy jsem nezastonala.“²⁰⁴ Také vzpomíná na to, jak jako malá spadla do vysekané díry v zamrzlém rybníku a od té doby se ledu bála. Ve vzpomínkách na své dětství dále píše: „Zato jsem vášnivě milovala kolotoč, který často přijížděl do Plaňan. Utratila jsem všechny svoje naspořené krejčary, abych se projela na jelenu nebo na koni.“²⁰⁵ Z matčina druhého manželství měla Gabriela sestru Arnoštku a nyní postupně přibývali ještě sourozenci Karel, Luisa, Stanislav a Klára. V Plaňanech také malá Ella navštěvovala školu a poprvé poznala divadlo.²⁰⁶ Byl to pro ni zřejmě velký zážitek, když ji asi v devíti letech maminka vzala s sebou na představení divadelní Braunovy společnosti z Kutné Hory, která do vsi přijela. „Přede mnou se tehdy otevřel luzný svět, musela jsem přemýšlet o každém dějství jako o vábivých dívech. O málo neděl později před vánoci[!] mě napadlo, že bych si mohla troufat také stvořit nějaké divadélko a zavést je u nás,“ popisuje Preissová.²⁰⁷

---

²⁰⁰ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²⁰¹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, doklady, č. 380, dotazník vyplněný pro nezjištěnou instituci.

²⁰² Vitice, obec v okrese Kolín

²⁰³ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, str. 15-16.

²⁰⁴ PREISSOVÁ, Gabriela. Z pamětí. PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*. Praha: J. Otto, 1946, str. 110.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 16.

²⁰⁷ PREISSOVÁ, Gabriela. Z pamětí. PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*, str. 111.

Velmi Gabrielu Preissovou ovlivnilo prostředí, ve kterém žila po vychození plaňanské školy, kdy ji rodiče poslali do Prahy k Luise Dvorské, matčině sestře a manželce zemského archiváře a spisovatele Františka Dvorského, aby zde navštěvovala smíchovskou školu. Vnímavá Gabriela tak doslova vsávala všechny podněty, kterých se jí v tomto kultivovaném a vlasteneckém prostředí dostávalo.²⁰⁸ Učitelé smíchovské dívčí školy, kterou Preissová navštěvovala, na ni také velmi zapůsobili, ale jak sama píše, nejsilnějším vychovatelem se jí stala právě teta Luisa Dvorská. „Zjev tety Luisy prošel mým životem jako vůdčí hvězda, třebaže se nedočkala ani mé dívčí dospělosti, chtěla jsem jí býti věrně poslušnou,“²⁰⁹ píše také ve svých vzpomínkách na dětství. Do bytu Dvorských přicházelo i mnoho spisovatelů. Nejčastěji pak Karolina Světlá a její sestra Sofie Podlipská nebo Eliška Krásnohorská,²¹⁰ se kterými se Gabrielina teta přátelila²¹¹ a které také později byly jedněmi z hlavních tváří *Kalendáře paní a dívek českých*, zvláště pak jeho první etapy. Krásnohorská návštěvy potvrzuje v jednom z dopisů, kdy Gabriele Preissová píše: „Se Světlou jsem o Vás včera mnoho mluvila. Vypravovala mi, že Vás již jako dívenku před lety viděla u Dvorských.“²¹² Toto kulturně cílé prostředí mělo v mladé Gabriele utvrdit lásku k četbě, vlastenectví a cit slovanské sounáležitosti. Smíchovská škola, kde se Preissová vypracovala na premiantku, v Gabriele také posílila češství a rozvíjela její lásku k literatuře i umění. Zde se také ve školních slohových úkolech prý prvně projevilo její literární nadání, což rozpoznal Gabrielin třídní učitel Ladislav Švadlenka, který měl prohlásit, že se dívka jednou stane spisovatelkou.²¹³

Když bylo Gabriele necelých dvanáct let, rodiče rozhodli, že začne chodit do německé školy v Hodoníně pod dozorem mamčin bratra, úředníka tamějšího cukrovaru,²¹⁴ Karla Procházky. Rok strávený u rodiny v Hodoníně v Gabriele zanechal nerasmazatelné stopy. Velmi ji prý okouzli svérázný, barevně rozjásaný kroj, písňe a mluva lidu a vše se jí zde zdálo krásnější nežli v Čechách.²¹⁵ Sama Gabriela ve vzpomínkách na své dětství píše o tom, že na moravském Slovácku našla svou rozkvétající louku.²¹⁶ Pobyť v Hodoníně pro ni ale byl

---

²⁰⁸ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 17.

²⁰⁹ PREISSOVÁ, Gabriela. Z pamětí. PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*, str. 112.

²¹⁰ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, str. 17.

²¹¹ PREISSOVÁ, Gabriela. Z pamětí. PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*, str. 112.

²¹² Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, korespondence přijatá – Eliška Krásnohorská, č. 471-472.

²¹³ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 17-18.

²¹⁴ PREISSOVÁ, Gabriela. Z pamětí. PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*, str. 112.

²¹⁵ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 19-20.

²¹⁶ PREISSOVÁ, Gabriela. Z pamětí. PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*, str. 113.

silným zážitkem nejen v pozitivním smyslu a krása zdejších tradic a prostředí ji nezaclonily oči ani před sociální bídou, která zde panovala.²¹⁷

Po návratu do Plaňan Gabriela pomáhala matce s domácností, vedením obchodu a hospodářstvím, ale často se prý například ukryla v zahradě a tajně si četla, a tak i přesto se dokázala čím dál více vzdělávat. Gabriela se svými kamarádkami v Plaňanech se také prý vždy velmi těšily na nové číslo časopisu *Lada*, vycházející v Mladé Boleslavi a dívky obsah *Lady* potom ještě dlouho probíraly. Gabriela se také prý spřátelila s místním židovským učitelem, který nosíval francouzské knihy a učila se francouzsky, a tak se její vědomosti neustále rozšiřovaly. Začala ale toužit i po tvorbě, a tak ve čtrnácti letech napsala povídku inspirovanou mladým párem z Plaňan *Čeledín a dcera ze statku*, kterou dokonce uveřejnila ve *Velkém Národním kalendáři na rok obyčejný 1878* pod pseudonymem Mathilda Dimová. Tak pomalu z nadané dívky začala vyrůstat česká spisovatelka.²¹⁸

Jistě by se životní i tvůrčí cesta Gabriely Sekerové odvíjela jinak, kdyby se jako osmnáctiletá neprovdala²¹⁹ právě do Hodonína a později do Oslavan za strýcova přítele a pokladníka tamního cukrovaru Jana Nepomuka Preisse, o čtyřicet let staršího rodáka z moravského Šternberka, který přestože prošel výlučně německou výchovou a česky se nikdy dokonale nenaučil, svou mladou ženu podporoval ve všech společenských a tvůrčích aktivitách. Gabriela se tak věnovala nejen osvětové činnosti, ale také jezdila na koni, bruslila, plavala a byla prý jako krásná a temperamentní mladá paní vyhledávanou tanečnicí, jejímiž partnery měli být většinou důstojníci z místní dragounské posádky. Na plese také měla poznat svého pozdějšího druhého manžela plukovníka rakouské armády Adolfa Halbaertha,²²⁰ kterého si vzala v roce 1908 po tom, co ovdověla.²²¹ Jan Preiss Gabrielu neomezoval v nakupování českých knih a přijímání návštěv, o domácnost se starala hospodyně a děti měly chůvy a vychovatelky. Česká vlastenecká a kulturní agitace, o kterou se měla Preissová v poněmčeném Hodoníně snažit, se ale ne vždy setkala s úspěchem a porozuměním a pomluvy a osočování ji dokonce prý na krátký čas přiměly stáhnout se do ústraní a věnovat se jen rodině. Dokonce

---

²¹⁷ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 20.

²¹⁸ Tamtéž, str. 21-22.

²¹⁹ Sňatek proběhl 4. září 1880 v děkanském chrámu Páně v Plaňanech.

Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, doklady vlastní, svatební oznámení z roku 1880.

²²⁰ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²²¹ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 181.

měla spálit i některé své literární práce, ale i přes tato zklamání pro ni byl pobyt na Moravském Slovácku a blízkém Slovensku zásadní a přinesl jí tvůrčí inspiraci a náměty pro literární práci, včetně obou nejznámějších dramát, *Gazdina roba* a *Její pastorkyňa*, čerpajících z důkladné znalosti slováckého venkova s jeho nářečím, kroji, výšivkami, písněmi, zvyky i ze znalosti života dělníků a jejich často neutěšených sociálních poměrů. S těmito dvěma díly se Gabriela Preissová stala průkopnicí realismu na české divadelní scéně, nicméně po kritice, která se zvedla zejména po uvedení dramatu *Její pastorkyňa*, Preissová rezignovala na realistické zobrazení skutečnosti a v jejím díle se začalo více objevovat harmonizující a idealizující pojetí. Na Moravě se Gabriela Preissová také seznámila s řadou moravských kulturních a národopisných pracovníků, jako například s Františkem Bartošem, Janem Herbenem nebo s Julií Fantovou Kusou²²² a dalšími ženami z brněnské Vesny. Byla to prý právě Julie Fantová Kusá, Gabrielina celoživotní přítelkyně,²²³ a pedagog, jazykovědec a etnograf František Bartoš,²²⁴ kteří ji seznámili s hudebním skladatelem Leošem Janáčkem, který jí operním zpracováním dramatu *Její pastorkyňa* zajistil světovou proslulost.²²⁵

Z korespondence, knih a článků psaných o Gabriele Preissové i její vlastní rukou je patrné, že tato spisovatelka nejen žila kulturním životem, ale že navštívila i řadu zajímavých míst Evropy. Vedle Moravského Slovácka se pro ni stal nejvíce inspirativní pobyt ve slovinských Korutanech v letech 1891 a 1892, kdy se zde Preissovi stali majetníky statku Hirschenau, aby „nepřišel do cizích rukou“,²²⁶ jak v jednom z dopisů psala Gabriela Julii Fantové-Kusé s tím, že ještě zůstali dlužní a že je to ohromná starost, ale že jí se ten případ dotknul dosti blahodárně. „Je to jednopatrový přívětivý dům s hospodářskými stavbami, osamělý s názvem zámek. Okolí je jako pohádka.“ A také se jí v tomto dopise svěřila, že ho později pronajmou, protože její muž

---

²²² Julie Fantová-Kusá (1858-1908) – starostka brněnské Vesny, spolupracovnice Ženského výrobního spolku, mecenáška, žena architekta Josefa Fanty.

HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 283.

²²³ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²²⁴ *František Bartoš* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše a Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2016. Dostupné také z: <https://www.frantisekbarbos.cz/>

²²⁵ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²²⁶ Artur Závodský (1962) i Gabriela Preissová v dopise pro Julii Fantovou-Kusou uvádí, že statek vlastnila neteř Jana Nepomuka Preisse, která byla v Jeleníku provdána za juristu, který nedokončil studia. Tito mladí lidé, ale na statek neměli finance, a Preissovi tak statek zakoupili, aby zabránili jeho přechodu do cizích rukou za odhadní peníz.

ještě nemůže jít do penze.²²⁷ Bohužel ale ani nejpřísnější omezení ve výdajích statku i domácnosti nezabránilo finančním nesnázím a Preissovi se proto rozhodli statek prodat.²²⁸ Gabrielu Preissovou v Korutanech okouzila příroda a hory, ale i korutanští Slovinci a pobyt zde spisovatele přinesl novou inspiraci. Náměty *Korutanských povídek* tak byly nové nejen v autorčině tvorbě, ale i v české literatuře vůbec. I přesto, že svůj majetek musela rodina prodat, Preissová na Bled jezdila s rodinou a přáteli každé léto až do roku 1935 a celý život nezištně podporovala slovinské spisovatele a studenty, mezi kterými měla řadu přátel.²²⁹ Později se svým druhým manželem Preissová odjela také do Puly na Istrii, kde byl Halbaerth ustanoven místním velitelem. V Pule Gabriela udržovala styky s tamější českou společností a každým rokem dojížděla do Čech a navštěvovala Prahu. Také odsud mohla několikrát navštívit blízkou Itálii a francouzskou Riviéru. Když roku 1914 vypukla první světová válka, stal se Adolf Halbaerth velitelem zajateckého tábora v Milovicích, kde se Preissová snažila všemožně ruským zajatcům pomáhat²³⁰ a nejenže jim pronášela potraviny, oblečení, knihy, tabák nebo zprávy, ale věděla i o chystaném útěku asi stovky důstojníků, který se nezdařil. Zнала prý také plány hraběte Nikolaje Tolstého, bratra L. N. Tolstého, prince Jašvila²³¹ i knížete Vukotiče, příbuzného černohorského krále,²³² a pomohla jim na svobodu. Po ubití v horečkách prchajícího ruského zajatce se potom prý Preissová před svědky vyjádřila o poměrech v rakouské armádě a byla udána. Naštěstí vlivem vlasteneckého soudce JUDr. Jindřicha Patky bylo řízení s Gabrielou Preissovou v roce 1916 zastaveno.²³³

Málo kulturní prostředí v Oslavanech a starost o vzdělání dětí zabezpečily, že spisovatelka prožila část života i v Praze. Byly to právě tyto důvody, především studium dětí, které ji přiměly v 90. letech 19. století uvažovat o odchodu celé rodiny do Prahy.²³⁴ Syn Richard studoval práva,

---

²²⁷ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, korespondence odeslaná – Julie Fantová-Kusá, č. 969-987, dopis z roku 1891.

²²⁸ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 172.

²²⁹ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²³⁰ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 181-182.

²³¹ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²³² ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 182.

²³³ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²³⁴ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 177-178.

Dimitrij gymnázium a dcera Ella hudební konzervatoř.²³⁵ Byt zde Preissová najala již roku 1895, ale celá rodina se přestěhovala až v roce 1898, kdy Preiss odešel do penze.²³⁶ I v Praze se kolem Gabriely Preissové záhy soustředila široká společnost uměleckých přátel. Salon Preissová nevedla, ale docházeli k ní například manželé Fantovi, Herbenovi, Zdenka Braunerová, Eliška Krásnohorská, významný architekt a mecenáš Josef Hlávka a jeho žena Zdenka, Julius Zeyer, Jiří Karásek nebo Anna Lauermannová a mnoho dalších. Architekt, autor budovy Hlavního nádraží, Josef Fanta, druhý manžel Gabrieliny přítelkyně Julie Kusé, také přivedl Preissovou s rodinou do Jevan, kde si na počátku 20. století podle jeho návrhu nechala postavit secesní vilu. V této době, kdy začíná redigovat *Kalendář paní a dívek českých*, také prý Preissová úspěšně začíná se svým nevlastním bratrem provozovat v Praze obchod Starožitnosti a umělecké předměty.

Po první světové válce žila Gabriela Preissová s manželem v Praze a na léto jezdila na Bled a do Chlumu u Třeboně, kde zpočátku bydlela na zámku,²³⁷ ale v roce 1938 zde koupila letní chatu u Staňkovského rybníka²³⁸ a ve 40. letech také parcelu,²³⁹ kde si zřejmě nechala postavit vilku. Již v roce 1917 podepsala jako jedna z prvních Manifest českých spisovatelů, adresovaný českým poslancům Říšské rady a požadující právo českého národa na sebeurčení. Kvůli rakouskému občanství svého druhého manžela se ale po anšlusu Rakouska nacistickým Německem v březnu roku 1938 automaticky stala občankou Třetí říše. Bylo jistě smutné a těžké jako hrdá Češka a vlastenka prosit o to, aby jí bylo vráceno české občanství.²⁴⁰ V lednu 1946 si Gabriela Preissová pádem na náledí zlomila nohu a po nezdařené operaci zápasila ve svém bytě se smrtí než 27. března téhož roku zemřela.²⁴¹

Kalendář paní a dívek českých vedla Gabriela Preissová v letech 1903-1910 a během této její funkce se jí podařilo do *Kalendáře* získat články či ukázky děl od mnoha mladých i

---

²³⁵ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²³⁶ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 178.

²³⁷ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²³⁸ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, doklady, č. 5-11, potvrzení o předání letní chaty do vlastnictví ze dne 11. ledna 1938.

²³⁹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, doklady, č. 5-11, sdělení z roku 1941, že se stala majitelkou parcely v Hamrech.

²⁴⁰ TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

²⁴¹ ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*, str. 260.

zkušených autorů.²⁴² Mezi pravidelnými přispěvateli této etapy *Kalendáře* bychom našli například klavírní virtuosku a hudební publicistku Kateřinu Emingerovou, která učila na konzervatoři a zasloužila se prý o šíření české hudby pro klavír,²⁴³ Marii Šedlbauerovou nebo spisovatelku, novinářku a účastnici českého i mezinárodního ženského hnutí a redaktorku Marii Majerovou, která byla první významnou českou spisovatelkou, která vyrostla z dělnického prostředí.²⁴⁴ V tomto období do *Kalendáře* přispívali také Helena Nosková-Malířová, Otakar Theer, Jan Rokyta, první česká poslankyně zvolená do zemského sněmu Božena Viková-Kunětická,²⁴⁵ Felix Tevér, neboli Anna Lauermannová-Mikschová,²⁴⁶ autorka naivně realistických, často mravoučných próz Vlasta Pittnerová²⁴⁷ nebo redaktorka, spisovatelka, učitelka, překladatelka z polštiny, ruštiny a angličtiny a také literární kritička Pavla Maternová,²⁴⁸ kterou jsem v této kapitole již zmiňovala, jelikož se její jméno pravidelně objevovalo i v první etapě *Kalendáře paní a dívek českých*.

Sama Gabriela Preissová do *Kalendáře paní a dívek českých* v době své funkce pravidelně přispívala různými články, vzpomínkami či prozaickými díly. Většinou však, nejspíše aby se její jméno neobjevovalo v *Kalendáři* příliš často, nebyly její příspěvky otištěny pod jejím pravým jménem, ale užívala pseudonymů. Nejčastěji se setkáváme se články podepsanými Marií Turkovou, jak se Gabriela nejspíše podepisovala podle jména své kamarádky z Plaňan, nebo zkráceninami či iniciály tohoto jména. Jedním z článků, podle kterého poznáváme, že jde právě o hlavní redaktorku *Kalendáře* je příspěvek *Obrázky ze Slovinské domoviny*. Artur Závodský ve své knize také dále uvádí, že Preissová v *Kalendáři paní a dívek českých* ojediněle používala též pseudonymu Richard Klas. Někdy své příspěvky také otiskla nepodepsané. Mezi příspěvky Gabriely Preissové do *Kalendáře paní a dívek* v tomto období bychom našli například pohádku pro velké děti *Kratiknot šlechtic z Lichtpucu*,²⁴⁹ článek podle záznamu

---

²⁴² O tom se zmiňuje i Artur Závodský (1962) na str. 180.

²⁴³ MAKOVCOVÁ, Jana. *Kateřina Emingerová: (1856-1934)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1996.

²⁴⁴ MOURKOVÁ, Jarmila. *Marie Majerová: (1882-1967)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1976.

²⁴⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 179, 297.

²⁴⁶ KULOVÁ, Zuzana. *Anna Lauermannová-Mikschová: (1852-1932)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2002.

²⁴⁷ Vlasta Pittnerová životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/vlasta-pittnerova-2758>.

²⁴⁸ BÍLEK, Karol. *Pavla Maternová: (1858-1923)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1991.

²⁴⁹ PREISSOVÁ, Gabriela. *Kratiknot šlechtic z Lichtpucu*. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1904*. Praha: Jan Otto, 1903, s. 135-139.

v aktech Ústřední matice školské *Zasadila keříček*,²⁵⁰ vzpomínky na malířku Marii Dostálovou²⁵¹ nebo herečku Hanu Kvapilovou,²⁵² *Několik slov o dějinách porculánu*²⁵³ nebo článek *Nemáme kdy*,²⁵⁴ kde čtenářky učí, jak si rozvrhnout den, aby jim zbyl čas i na četbu a to, co mají rády. S redigováním *Kalendáře paní a dívek českých* skončila Gabriela Preissová v roce 1910. Přesné důvody a okolnosti odchodu Preissové si můžeme jen domýšlet – nebo alespoň mně jsou tyto informace neznámy, ale je možné, že v *Kalendáři* Gabriela Preissová skončila kvůli nedostatku času – pobývá v této době na Istrii a mezi lety 1910–1915 ji také Jan Otto vydává *Spisy sebrané*,²⁵⁵ které tvoří celkem osmnáct knih.²⁵⁶ Ať byly důvody jakékoli, *Kalendář paní a dívek českých na rok 1911* už vychází pod jiným vedením – v jeho čele už stojí již zmiňovaná Růžena Jesenská.

4.3 Růžena Jesenská

Růžena Jesenská se narodila 17. června 1863 v Praze,²⁵⁷ kde kromě cest do ciziny prožila celý svůj život.²⁵⁸ Pocházela ze skromných poměrů.²⁵⁹ Narodila se jako nejstarší dcera početné rodiny nedostudovaného právníka, úředníka radotínské cementárny.²⁶⁰ Po Růženě do rodiny Jesenských postupně přibylo ještě dalších sedm dětí, ale druhorozená Militka zemřela ještě jako kojeneček. Růženě poté přibyly sestra Marie, bratři Jan, Antonín a František. Nakonec se ještě postupně Růženě Jesenské narodily dvě sestry – Anna a Milena.²⁶¹ Růženin bratr Jan byl

---

²⁵⁰ TURKOVÁ, Marie. *Zasadila keříček*. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1904*. Praha: Jan Otto, 1903, s. 101-107.

²⁵¹ T., M. Marie Dostálová. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1904*. Praha: Jan Otto, 1903, s. 85-86.

²⁵² TURKOVÁ, Marie. Hanna Kvapilová. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1908*. Praha: Jan Otto, 1907, s. 20.

²⁵³ TURKOVÁ, Marie. *Několik slov o dějinách porculánu*. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1906*. Praha: Jan Otto, 1905, s. 149-153.

²⁵⁴ T., Marie. *Nemáme kdy...* In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1903*. Praha: Jan Otto, 1902, s. 23-31.

²⁵⁵ O tomto píše i Artur Závodský (1962) str. 180-181.

²⁵⁶ *Sebrané spisy Gabriely Preissové*. *Databazeknih.cz* [online]. Praha, 2022. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/edice/sebrane-spisy-gabriely-preissove-12021/strana-1>.

²⁵⁷ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 385, dotazník.

²⁵⁸ HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

²⁵⁹ OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1944, str. 5.

²⁶⁰ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia Praha, 1993. ISBN 80-200-0468-8, str. 518.

²⁶¹ JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1929.

profesor zubního lékařství na Karlově univerzitě a také otec novinářky Mileny Jesenské, která se účastnila protinacistického odbojového hnutí a zemřela v koncentračním táboře.²⁶² Sestra Růženy Jesenské, Marie, prý proslula překlady anglických romanopisců, především Charlese Dickense a George Elliotové.²⁶³ V rodině Jesenských zřejmě, kromě ne úplně jasných vztahů s otcovou rodinou, panovaly idylické vztahy²⁶⁴ a děti byly v rodině Jesenských zřejmě vedeny k vlastenectví.²⁶⁵ Růžena Jesenská byla už od dětství vášnivou čtenářkou – v knize *Dětství* zmiňuje knihy a lásku k nim hned několikrát. Se spolužačkami prý šetřily všechny své peníze, aby si mohly kupovat nové a nové knihy, navzájem si své knihy a knihovny ukazovaly na návštěvách a Růžena společně se spolužačkou, která s ní seděla v lavici, prý nějaký čas dokonce nedávaly ve škole pozor a tajně si o hodinách četly pod lavicí. V této knize například píše: „Jednoho dne řekla Kořínková: „Přijď k nám.“ A babička dovolila. A hned toho dne ze školy šla jsem k ní loubím k Valdštýnskému[!] paláci, bydlela naproti v domě hraběte Ledeboura. Byt o několika pokojích v řadě. A skříně s knihami. A se samými českými knihami. A teď to začalo: Hálek, Pflegr, Němcová, Světlá a co mělo hřbet se zlatými písmenami[!] a volalo naše oči, šlo ze skříně a s námi, a všady s námi, i na klín ve škole. [...] A jak jsme dovedly obratně podvádět pana učitele!“²⁶⁶ Nejvíce nadšena ovšem byla, když jednoho dne objevila Básně Josefa Václava Sládka.²⁶⁷ Na Smíchovské škole v Praze, kterou o něco dříve navštěvovala i Gabriela Preissová a kam Růžena Jesenská nastoupila po čtyřech letech strávených na obecné dívčí škole u Panny Marie Vítězné a třech letech na obecné dívčí škole u sv. Tomáše,²⁶⁸ ji a její spolužačky pan ředitel Zoubek²⁶⁹ učil, jak v knize Jesenská píše, jen o starých básnících, s jejichž knihami prý chodila jak s modlitbami a Čelakovského, Erbena či Jablonského prý znala z paměti, ale

---

²⁶² DOUDOVÁ, Milena, ed. *Velké ženy české*. Praha: X-Egem, 1997. ISBN 80-7176-634-8, str. 163, 166.

²⁶³ BUBER-NEUMANN, Margarete. *Kafkova přítelkyně Milena*. 2. vyd. Přeložil Ivo ŘEZNÍČEK. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0335-3, str. 44.

²⁶⁴ Vztahy v rodině Jesenských můžeme odvozovat z autobiografického románu Růženy Jesenské *Dětství* z roku 1929.

²⁶⁵ Jan Jesenský píše 13. srpna 1881 své dceři Růženě Jesenské dlouhý dopis o požáru Národního divadla, kde píše: „Vímť[!] ovšem, že truchlíš, že truchlíte všichni. Neštěstí, které nás potkalo jest příliš velké. Včera ještě hrdě vypínalo se naše národní Divadlo[!], ona pýcha a radost českého národa...“

Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Jesenský J., č. 234-241, dopis z 13. srpna 1881.

²⁶⁶ JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*, str. 75.

²⁶⁷ Tamtéž str. 195.

²⁶⁸ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, Vysvědčení o způsobilosti k vyučování na školách obecných z roku 1884.

²⁶⁹ František Jan Zoubek (1832–1890)

Viz KRYŠPÍN, Vojtěch. *Františka Jana Zoubka život a práce*. Praha: V. Neubert, 1890.

netušila, že básně ještě čeští autoři píší. Byla z toho úplně v údivu: „České básně? Kdo to je? Což ještě někdo píše básně? Honem jsem zatřepala v kapse penězi a za týden byly moje. Čtla[!] jsem je v Košířích u potoka na zahradě u Heroldů a byla jsem unesena, byla jsem vyjevena čímsi nepředvídaným, novým. Byl to objev.“ Dále také píše o tom, že se spolužačkami měli tajný spolek, z jehož nastřádaných Krejčárců má Svatopluka Čecha. „Jaké zázračné básně. A Vrchlický... Okouzlující! Vida, co píše ještě lidí, nejen Sládek, a já hloupá jsem myslila, že už nikdo nepíše, když nám ředitel Zoubek nikdy z nové literatury nic nepověděl.“²⁷⁰ V této době Jesenská už sama čím dál více i píše. Když nastoupila roku 1878 nastoupila do Ústavu ku vzdělání učitelek v Praze,²⁷¹ byla Růžena podle *Dětství* prý jednou poslána ředitelem s psaním k Vilmě Sokolové, která přispívala do Kalendáře paní a dívek českých již od prvního ročníku. Růžena Jesenská se se Sokolovou již znaly ze smíchovské školy, a právě v tomto autobiografickém, i když jistě stylizovaném, románu se dočítáme, že to byla možná právě Vilma Sokolová, která vnukla mladé Růženě, že by se někdy v budoucnu mohla svou tvorbou živit. V *Dětství* Jesenská o této návštěvě píše: „Vzala mě jemně za ruce a dívala se mi do očí. Náhle řekla: „Vy prý píšete verše?“ „Ano, již dávno!“ odpověděla jsem, jako by se mne tázala, jestli dýchám. „A mnoho?“ „Každý den. Mnoho, mnoho!“ „A nemáte v úmyslu poslat něco do některého časopisu?“ Otevřela jsem překvapena oči. „Do časopisu? Nevím slečno.“ Zasmála se. „Bojíte se tisku?“ „Bojím? Nevím! Nikdy jsem nemyslela!“ „Což nemáte touhy viděti své básně tištěné?“ „Nenapadlo mě to.“ Zastyděla jsem se.“²⁷² Takto setkání mladé Jesenské a Sokolové končí. Kdy a co Růžena Jesenská publikovala poprvé, mi bylo skryto. Soustavněji začínala verše publikovat v polovině 80. let do časopisů pro děti a mládež, později i pro dospělé.²⁷³

Po čtyřech letech strávených na ústavě ku vzdělání učitelek v Praze nabyla Růžena Jesenská 23. června 1882 s vyznamenáním vysvědčení dospělosti. Dva roky poté působila jako mladší učitelka na školách v Mladé Boleslavi a u svátého Ducha v Praze. V listopadu 1884 Jesenská následně úspěšně složila zkoušku k dosažení způsobilosti učit na obecných školách²⁷⁴ a o tři roky později i na školách měšťanských. Konkrétně, zřejmě proto, že od dětství velmi

---

²⁷⁰ JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*, str. 195, 238-239.

²⁷¹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, Vysvědčení o způsobilosti k vyučování na školách obecných z roku 1884.

²⁷² JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*, str. 269, 273.

²⁷³ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

²⁷⁴ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, Vysvědčení o způsobilosti k vyučování na školách obecných z roku 1884.

milovala přírodu a zvířata,²⁷⁵ přírodopis, fyziku a matematiku.²⁷⁶ Jako učitelka potom působila i na měšťanské škole u sv. Tomáše v Praze,²⁷⁷ kterou dříve navštěvovala jako žačka.²⁷⁸ Podle Jana Opolského měly Růženu Jesenskou její žačky velmi rády a spatřovaly v ní vzor jemné a vzácné poctivé lidské sdílnosti i mravního uvědomění. Mezi vedením školy a Jesenskou ale docházelo často ke konfliktům nejen proto, že Růžena Jesenská nikdy nebyla příznivkyní opatrnického a zatajovacího učebního systému, o kterém píše Opolský,²⁷⁹ ale také její tvorba se ne vždy setkala s nadšením či pochopením vedením školy či školní radou. Bylo proti ní dokonce vedeno disciplinární šetření kvůli dramatu *V žití proudech* z roku 1893,²⁸⁰ kde píše o milostném vztahu mezi učiteli.²⁸¹ Toto drama, kde se zřejmě poprvé objevuje učitelka jako dominující literární postava, vzbudilo pozornost také neobvyklou otevřeností, s jakou Jesenská v této hře píše o právu neprovdané ženy na milostný život.²⁸² „K uznání tomu vedena byla C. k zemská školní rada tím, že v řečeném kuse slečna Jesenská za děj hry vybrala sobě školu, že volila osoby ze stavu učitelského, že dle vlastního doznání uznala látku ze skutečnosti a podala ji dialogem triviálním a způsobem takovým, jenž na mnoze je způsobilý, aby stavu učitelskému i váženosti školy ublížil,“²⁸³ píše se v rozhodnutí o výsledku disciplinárního šetření z roku 1895. Později, v roce 1907, Růžena Jesenská předčasně odešla na odpočinek,²⁸⁴ aby se mohla plně věnovat povolání spisovatelky, básnířky, dramatičky a redaktorky.²⁸⁵

Jak už jsem zmiňovala, Růžena Jesenská začala soustavněji publikovat v polovině 80. let 19. století,²⁸⁶ tedy zhruba v podobnou dobu, kdy se stala učitelkou. Profese učitelky se

---

²⁷⁵ Viz JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1929.

²⁷⁶ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, Vysvědčení o způsobilosti k vyučování na školách měšťanských z roku 1887.

²⁷⁷ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, oznámení Císařské královské zemské školní rady v Čechách z roku 1889.

²⁷⁸ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, Vysvědčení o způsobilosti k vyučování na školách obecných z roku 1884.

²⁷⁹ OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*, str. 8-9.

²⁸⁰ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, rozhodnutí Císařské královské okresní školní rady pro české obecní a měšťanské školy v Praze z roku 1895.

²⁸¹ Viz JESENSKÁ, Růžena. *V žití proudech*. Praha, 1893.

²⁸² MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Agentura Pankrác, 2011. ISBN 978-80-86781-17-4, str. 66-67.

²⁸³ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, rozhodnutí Císařské královské okresní školní rady pro české obecní a měšťanské školy v Praze z roku 1895.

²⁸⁴ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

²⁸⁵ HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

²⁸⁶ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

s povoláním spisovatelky nijak nevylučovala, naopak bych řekla, že v českém prostředí byla kombinace těchto dvou povolání celkem častá.²⁸⁷ Běžné bylo v této době také používání pseudonymů.²⁸⁸ Jesenská zejména na počátku své literární kariéry používá pseudonymy Eva z Hluboké, Martin Věžník anebo také píše jako Milena Durasová.²⁸⁹ Růžena Jesenská začínala ve světě literatury jako lyrická básnířka,²⁹⁰ jejíž verše měly nejdříve jednoduchou formu a melodičností a prostotou se blížily ohlasové poezii. První sbírky jí vydal Jan Neruda v *Poetických besedách*.²⁹¹ Vliv Sládka a Nerudy, jejichž poezie Růženu Jesenskou přímo uchvátila v době jejího dospívání, proniká společně s Hálkovým i do jejích prozaických a dramatických prací.²⁹² V pozdějších letech její tvorby se dosud prostší výraz Jesenské mění²⁹³ a k vlivům generace autorů *Máje* a *Lumíra* přistupuje vliv Julia Zeyera²⁹⁴ a představitelů nastupující dekadence, který obohacuje její díla o nové prvky, které tehdy módní novoromantismus a dekadence přinášely.²⁹⁵ Novoromantická a dekadentní stylizace tvorby Růženy Jesenské se projevuje výraznou bizarností založenou na prudkých kontrastech, zálibou v tajemných, chmurných scénériích i volbou výlučných povah a osudů.²⁹⁶ Nezměnil se ale základní motiv literárních děl Růženy Jesenské. Téměř celou její tvorbu provází touha po lásce, která má vyplnit samotu. Pro Růženu Jesenskou je typická citovost a výrazné subjektivní

---

²⁸⁷ Můžeme zmínit například Elišku Krásnohorskou, Pavlu Maternovou, Vilmu Sokolovou nebo Marii Gebauerovou.

²⁸⁸ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*, str. 41.

²⁸⁹ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

²⁹⁰ BUBER-NEUMANN, Margarete. *Kafkova přítelkyně Milena*. 2. vyd. Přeložil Ivo ŘEZNÍČEK. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0335-3, str. 44.

²⁹¹ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

²⁹² HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

²⁹³ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*, str. 81.

²⁹⁴ S Juliem Zeyerem si Růžena Jesenská začala dopisovat v roce 1889, osobně se seznámili až někdy na počátku 90. let 19. století u Sládkových. V březnu 1890 Zeyer Jesenské píše: „Přijedu asi v máji do Prahy a pak doufám že Vás poznám osobně. Paní Sládková mi často o Vás psala a vím že Sládkových navštěvujete. Poprosím tedy pí. Sládkovou by mě pozvala až tam budete.“ Jesenská okolnosti osobního seznámení v úvodu knihy *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské* potvrzuje a o svém vztahu se Zeyerem píše: „Julius Zeyer byl z málo lidí, kterých bližší styk neproměnil, zůstal mi vždy Juliem Zeyerem, jak jsem si ho představovala čtouc jeho knihy a netušíc, že ho kdy bližší poznám: týmž poetou i člověkem od prvního slova, které mi napsal, do posledních dnů, kdy jsem ho nemocného navštěvovala. Byli jsme si vzdálení i blízcí zároveň, zřídka jsme se viděli, ale nebylo myslitelné, že by náš svazek ustal nebo zlhostejněl, měla jsem naprostou víru v jeho povahovou ryzost a neochvějnou důvěru v neporušitelnost jeho přátelské srdečnosti.“

KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*. Praha: L. Bradáč, 1919, str. 5, 10.

²⁹⁵ HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

²⁹⁶ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

prožívání příběhů, které vypráví. Jesenská víc, než kterákoli tehdejší spisovatelka vkládá do svých děl kus svého životního pocitu, charakterizovaného vnitřní rozervaností mezi milostným okouzlením a hořkým zklamáním. Vedle plachého snění o netělesné lásce, se v pozdější tvorbě Růženy Jesenské, ale na tehdejší dobu objevují i odvážné erotické motivy²⁹⁷ a tabuizovaná témata. Ve sbírce *Mimo svět* z roku 1909 píše například o předmanželském sexu a incestní či lesbické lásce.²⁹⁸ Růžena Jesenská své práce uveřejňovala v mnoha časopisech. Psala také mimo jiné do *Květu*, *Světozoru* nebo *Lumíru*²⁹⁹ a po vydání sbírky *Mimo svět*, začíná v roce 1910 psát i do časopisu *Moderní revue*.³⁰⁰ *Moderní revue* byl časopis věnovaný literatuře, výtvarnému umění, umělecké kritice a teorii umění, kde byly publikovány právě dekadentně a symbolisticky zaměřené texty.³⁰¹ Jesenská v tomto periodiku, kde svými pracemi přispívala mezi lety 1910 a 1925,³⁰² našla i mnoho spřízněných autorů.³⁰³ Obzvláště hluboké přátelství pojilo Růženu Jesenskou s Jiřím Karáskem ze Lvovic, spoluzakladatelem *Moderní revue*.³⁰⁴ *Mimo Kalendáře paní a dívek českých* také redigovala časopis *Dětské besedy Máje* mezi roky 1902 a 1903 a později ve 20. letech měla na starosti také pedagogický časopis pro mládež *Koule*.³⁰⁵

Růžena Jesenská se vedle učitelské práce a literární tvorby zabývala i překladatelstvím z ukrajinštiny.³⁰⁶ Do překladů z ukrajinské poezie měl Jesenskou zapojit známý český národopisec František Řehoř, přítel ukrajinského básníka Ivana Franka.³⁰⁷ Vydání překladů však nebylo vždy jednoduché – kvůli překladům básníka Tarase Hryhorovyče Ševčenky se zřejmě dostala do sporu se slavistou Josefem Kolářem. Z ukrajinštiny na vyzvání Jaroslava

---

²⁹⁷ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*, str. 80-81.

²⁹⁸ Viz JESENSKÁ, Růžena. *Mimo svět: povídky a novelly*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1926.

²⁹⁹ HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

³⁰⁰ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 519.

³⁰¹ DUŠÁTKO, Tomáš. Jiří Karásek ze Lvovic. *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha: hlavní město Praha [cit. 2022-11-04]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1675-jiri-karasek-ze-lvovic/>.

³⁰² FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 519.

³⁰³ HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

³⁰⁴ DUŠÁTKO, Tomáš. Jiří Karásek ze Lvovic. *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha: hlavní město Praha [cit. 2022-11-04]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1675-jiri-karasek-ze-lvovic/>.

³⁰⁵ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 519; OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*, str. 12.

³⁰⁶ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 519.

³⁰⁷ NEVRLÝ, Mikuláš. *Ivan Franko, ukrajinský básník revolucionář: k 35. výročí jeho úmrtí 1916-1951: život a dílo*. Praha: Práce – vydavatelství ROH, 1952, str. 165.

Vrchlického přeložila Výbor básní Tarase Ševčenky, jež zadala České Akademii. Kolář, který měl překlad posoudit, jej ale zamítl a zadal svůj překlad stejných básní. Oba překlady byly potom předloženy právě Ivanu Frankovi,³⁰⁸ který i překládal z češtiny,³⁰⁹ aby je posoudil. V listopadu 1894 Julius Zeyer Růženě Jesenské píše: „Co se Vám stalo s překladem Ševčenky, to je prostě infamie těch pánů, ale u nich mě nic nepřekvapuje. Co teď s tou prací? Nebylo by záhodno uveřejniti několik delších básní v časopisech hned, než by ten druhý překlad vyšel? Vždyť porovnání musí vypadnout v prospěch Váš, neboť ten p. profesor není přece ani ve snách poetou!“ Franko pak zevrubně doložil, že překlad Josefa Koláře je úplně převzat z překladu Růženy Jesenské.³¹⁰ Nejen, že v roce 1900 překlad Jesenské vyšel,³¹¹ ale posléze začala překládat i básně Ivana Franka.³¹²

Ačkoli byl celibát učitelek zrušen až v roce 1919,³¹³ Růžena Jesenská zřejmě několik vztahů prožila. Už koncem 80. let Jesenská ženský učitelský celibát odmítla jako cosi patologického³¹⁴ a když bylo Růženě třiasedmdesát let, řekla prý své neteři Mileně, že se bojí, že už je asi stará, protože se už tři roky nezamilovala.³¹⁵ Jejím první milostným vztahem, o kterém máme důkazy, byl vztah s o čtyři roky mladším autorem náladových skic a realistických povídek z venkovského a maloměstského prostředí, Rudolfem Karlem Zahálkou, podle nějž zřejmě i používala pseudonym Martin Věžník. Téměř dostudovaný lékař Zahálka byl totiž syn hospodářského úředníka na panství Auerspergů v místě zvaném Věžník či Věžní dvůr.³¹⁶ Vztah Růženy Jesenské s Rudolfem Zahálkou nebyl jen jakési milostné vzplanutí. Julius Zeyer o jejich vztahu píše Jesenské již v listopadu 1894.³¹⁷ Ze Zeyerových dopisů se také dozvídáme, že v roce 1897 si Jesenská dokonce zařizovala se Zahálkou společnou domácnost ve Vyklanticích

---

³⁰⁸ KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*, str. 38,65.

³⁰⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Marta. *Ivan Jakovyč Franko: (1856-1916)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1996.

³¹⁰ KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*, str. 38,65.

³¹¹ Viz ŠEVČENKO, Taras H. *Výbor básní*. Praha: Alois Wiesner, 1900.

³¹² NEVRLÝ, Mikuláš. *Ivan Franko, ukrajinský básník revolucionář: k 35. výročí jeho úmrtí 1916-1951: život a dílo*, str. 165.

³¹³ LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, str. 168.

³¹⁴ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 137.

³¹⁵ BUBER-NEUMANN, Margarete. *Kafkova přítelkyně Milena*. 2. vyd. Přeložil Ivo ŘEZNÍČEK. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0335-3, str. 45.

³¹⁶ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 4/I: U-Ž: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia Praha, 2008. ISBN 978-80-200-1572-3, str. 1659.

³¹⁷ KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*, str. 36.

nedaleko Pelhřimova, kam Zeyera Růžena Jesenská už několikrát zvala.³¹⁸ „Píšete mi o své budoucí domácnosti – bude to ještě letos? Neptám se ze zvědavosti žádné, mluvím ze mne pouhá sympathie,“ píše Zeyer Jesenské v září 1897.³¹⁹ Rudolf Karel Zahálka však často podléhal depresím a dlouhodobě trpěl chorobným stihomamem, a tak svůj život v březnu 1899 ukončil sebevraždou na železniční trati u Roztok.³²⁰ Druhým doložitelným milostným vztahem Růženy Jesenské je její vztah s Alfonsem Muchou na počátku nového století, který, jak se z korespondence zdá, byl velmi komplikovaný, ale také vášnivý. Malíř Růženě Jesenské v jednom z dopisů píše: „Má Jesé. Jen jediné slůvko! Přes vrchy a doly se zavřenýma očima na Tebe myslím. Všecky ty květy a hvězdy ze Tvých zpěvů a písem máš okolo čela. Všechny Ty bytosti Tebou stvořené Tě obklopují a Tobě tvoří průvod. Ty jsi královna uprostřed svého světa, a mile záříš, a jako broučci na sluníčku, tak vyhřívají se a chvějí se Tvým chvěním všichni účastníci Tvého rajského průvodu. Jak jasný obláček putuješ se svou mlhovinou prostříbřenou Tvým halivým jasem. O pojď obláčku, snes se na mou hlavu, na mé čelo a na má rozechvělá prsa. Naplň mé srdce Tvou sladkou něhou ať pohřžím se v Tebe jako Pythie v omamující dýmy. Vyhledejme v Těch starých skulinách nová proroctví, která by přesvědčila pochybující a mne dodala šťastným. Kdy uhasím svou žízeň a osvěžím se z čistého Tvého pramene? Kdy ruku v ruce procházet se budeme naši Vlast' roznášejíce pravdy a útěchy po pravdě žiznícím a trpícím? Bože, dej nám síly, aby z květů naší lásky vyrálo ovoce, které by potěšilo naše bratry i naši milou matičku. Tvůj Alfons.“³²¹ Alfons Mucha ale žil ve Francii, zatímco Jesenská v Praze, a tak nebylo snadné se často vidět. Svůj vztah také tajili, proto například když plánovali setkání ve Stuttgartu, píše Mucha Jesenské: „Ty bys mě mohla poslat telegram kratičký podepsaný Dr. Kramář.“³²² I přesto, že v korespondenci Mucha Jesenské vyznává lásku a projevuje jí city, je patrné, že Růžena Jesenská brala jejich vztah vážněji, a tak jejich vztah skončil. Toužila zřejmě po svatbě a rodině, ale Mucha byl zabrán do práce, ženit se nechtěl a stýkal se i s jinými ženami.³²³ Alfons Mucha se prý jednou při vzpomínání vyjádřil takto: „Kolem mne bylo jako na trhu. Tu bych si mohl vzít, tu nebo tu, a já měl co dělat, abych se

---

³¹⁸ Viz KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*. Praha: L. Bradáč, 1919.

³¹⁹ KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*, str. 51.

³²⁰ FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 4/I: U-Ž: Osobnosti, díla, instituce*, str. 1659-1660.

³²¹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Alfons Mucha, č. 433-472.

³²² Tamtéž.

³²³ Viz korespondence Růženy Jesenské s Alfonsem Muchou a Antonínem Heverochem, kniha Alfons Mucha od Jiřího Muchy (1999)

ubráníl. Když už, tedy jsem chtěl mít Češku... Jedna přijela zvlášť kvůli tomu do Paříže, aby si mě vzala. Růžena Jesenská. Přišla ke mně, představila se jako česká spisovatelka, a já hned věděl, oč jí jde. Poslal mi ji Hladík jako ještě dvě další. Ale já byl velice opatrný. Byl jsem rozhodnut vůbec se neženit, a když, tak musela mít to a to, být taková a taková – kdepak. Růžena Jesenská došla sotva od jedněch dveří k druhým.³²⁴ Alfons Mucha se se nakonec v roce 1906 oženil. Za ženu si vzal o dvacet dva let mladší Marii Chytilovou z Chrudimi.³²⁵ Růžena Jesenská se nikdy neprovdala.

Období redakce *Kalendáře paní a dívek českých* Růženu Jesenskou nebylo jediným obdobím její činnosti pro toto periodikum. Příspěvky Jesenské totiž v *Kalendáři* nalezneme téměř každý rok již od jeho 6. ročníku, tedy od roku 1893. O něco méně její jméno vídáme v *Kalendářích paní a dívek*, které redigovala Gabriela Preissová, nicméně důvodem zcela jistě není, že by mezi sebou tyto dvě spisovatelky neměly dobré vztahy. Podle dochovaných dopisů, které si mezi sebou vyměnily, usuzuji, že mezi sebou měly přátelské vztahy. V jednom z dopisů píše Preissová Růženě Jesenské: „Moje drahá Jesenská, děkuji Vám z celého srdce za ta věrná slova pravého přátelství, která tu leží jako kytička přede mnou, která nikdy neuvadne... Snad se ke mně někdy zatouláte milá Jesenská a pro všechny případy prosím Vás zapište si adresu mého budoucího domova, do kterého se již asi v měsíci listopadu utíhnu[!].“ Gabriela Preissová přikládá svou novou adresu v Pulji, kam se bude stěhovat, a ještě Jesenské popisuje, kde se do té doby bude zdržovat, aby ji mohla navštívit. Také ji v tomto dopise žádá o příspěvek do *Kalendáře*: „Byla bych ráda, kdybyste mi něco mohla dát pro *Kalendář paní a dívek*. Nemáte něco v zásuvce nebo by se dalo ještě do polo srpna něco načrtnout?“ Potom už se Preissová s Jesenskou jen loučí: „Líbá Vás na stokrát Vaše Gabriela Preissová.“³²⁶ Růžena Jesenská, ať už svým jménem nebo jako Milena Durasová, po celou dobu svého působení v *Kalendáři paní a dívek českých* do knihy přispívala výhradně svými básněmi a povídkami, případně občasnou vzpomínkou na některou z významných osobností *Kalendáře*. Tematicky zaměřené články však ponechávala jiným přispěvovatelům.

Když Růžena Jesenská získala v roce 1910 funkci hlavní redaktorky *Kalendáře paní a dívek českých*, rozhodla se celou knihu od základu změnit, a to i po estetické stránce, a tak požádala malířku Zdenku Braunerovou, se kterou se přátelila, o vytvoření nového vzhledu *Kalendáře* i jeho ilustrací. Zdenka Braunerová (1858–1934) pocházela z rodiny významného

---

³²⁴ MUCHA, Jiří. *Alfons Mucha*. Praha: Eminent, 1999. ISBN 80-8576-52-3, str. 233.

³²⁵ Tamtéž str. 283.

³²⁶ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Gabriela Preissová, č. 529-530.

politika Františka Augusta Braunera, blízkého spolupracovníka Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra. V době, kdy se od ženy jednoznačně očekávalo zakotvení v manželství a mateřství se rozhodla žít výtvarným uměním a této touze také podřídila celý svůj život a i přesto, že často narážela na nepochopení a nesouhlas,³²⁷ se Braunerová opravdu stala opravdovou profesionální umělkyní - umělkyní evropského formátu, která dokázala spojit s vrozeným citem tradici s pokrokem.³²⁸ Na konci století se malířka také angažovala v boji o zachování staré Prahy a začala se zabývat právě knižní grafikou, ve které dosáhla vynikajících výsledků, a postarala se o znovuzrození krásy české knihy.³²⁹ S Růženu Jesenskou se Zdenka Braunerová zřejmě seznámila na začátku roku 1892 nebo ještě dříve. V dubnu 1892 totiž už Julius Zeyer píše Jesenské: „Slečna Braunerová mi v Praze řekla, že se s Vámi seznámila, a vidím, že sympathie[!] Vaše jsou vzájemné.“ Braunerová zřejmě na Růženu Jesenskou zapůsobila natolik, že ještě dva roky poté se s ní chtěla setkat a více spřátelit, což se dozvídáme když 12. července 1894 Zeyer Jesenské na předchozí dopis odepisuje: Ptala jste se zda-li sl. Braunerova bude dlouho v Praze. Psala mi nedávno, že zůstane tam po celou zimu. Teď pojede na Moravu a do Slovenska [...] V zimě budete mít příležitost, zajisté, sblížit se.“³³⁰ Jistě měly Jesenská s Braunerovou mnoho společného, a ještě když vezmeme v potaz, že Růžena Jesenská byla i velkou obdivovatelkou Zdenčina umění, není se čemu divit, že ji o grafické úpravy a ilustrace do *Kalendáře* požádala. V květnu 1901 například Jesenská Zdence Braunerové píše: „Jak zamilovaná chodím se dívat na Vaše obrazy. Já tolik Vaší duše v nich nalézám... Zdenko, Vy nevíte, jaký máte dar vytvořit krásu.“³³¹ *Kalendář paní a dívek českých* navíc nebyl jejich první spoluprací. Zdenka Braunerová už v roce 1904 Jesenské ilustrovala sbírku *Rudé západy*.³³² Na *Kalendáři paní a dívek*, pro něž Braunerová nakreslila bohatý titul, zodiak dvanácti měsíců, viněty a linky,³³³ zřejmě spisovatelce i malířce velmi záleželo, když o jejich prvním společném ročníku mluvily jako o jejich „společném dítěti“³³⁴ a z jejich společné

---

³²⁷ LENDEROVÁ, Milena. *Zdenka Braunerová*, str. 10, 31.

³²⁸ TOMAN, Prokop Hugo. *Zdenka Braunerová: popisný seznam grafického díla*, str. 8, 77.

³²⁹ ŠÁŠINKOVÁ, Marcela, ed. *Zdenka Braunerová: (ne)obyčejný život malířky na přelomu 19. a 20. století*. [Praha]: Salon Zdenky Braunerové, 2013. ISBN 978-80-260-7077-1, str. 5.

³³⁰ KRECAR, Jarmil (ed.). *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*, str. 24-25, 35.

³³¹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Praha), Zdenka Braunerová, Osobní fond, korespondence přijatá – Růžena Jesenská, č. 519-538, dopis z 24. května 1901.

³³²-inka. Růžena Jesenská: *Rudé západy*. *Zvon: týdeník belletristický a literární: majetek družstva spisovatelského*. V Praze: F. Šimáček, 1901-1942, 1905, 5(16), 253.

³³³ TOMAN, Prokop Hugo. *Zdenka Braunerová: popisný seznam grafického díla*, str. 64-65.

³³⁴ Viz dopisy Růženy Jesenské a Zdenky Braunerové z konce srpna 1910

korespondence je také jasné, že si na *Kalendáři* opravdu nechaly záležet, když v dopisech probíraly každíčký detail jednotlivých úprav. První *Kalendář paní a dívek českých* ve vedení Růženy Jesenské byl zřejmě hotový koncem září³³⁵ a Jesenská z něj byla velmi nadšena. Dne 7. října 1910 Zdenka Braunerová píše: „Drahá Zdenko, píšu Vám ještě dnes večer – víte, chci Vám říci: prohlížela jsem znovu obraz od obrazu Vaše krásné ornamenty v *Kalendáři*. A poslouchajte – to jedno ať Vám je satisfakcí za všechny mrzuté chvíle v té věci: vytvořila jste nesmrtelně krásné kresby.“³³⁶ Dále v tom samém dopise ještě píše, že kdyby Zdenka viděla do její duše, radovala by se, jakou rozkoš má, když prohlíží ornament po ornamentu a jak hluboce cítí tu vytvořenou krásu.³³⁷ Bohužel se ale spolupráce neobešla ani bez komplikací. V srpnu následujícího roku, když společně opět doladují grafické detaily, jelikož se změnila barevnost ilustrací, Zdenka Braunerová Jesenské píše: „Nemyslete si, že jsem vrtkavá, ale žádám-li snad trochu více, t.j. 100 korun za těch 12 vinět, je to proto, že mi vloni strhli 20 korun, a teď by mi je měli jaksi vynahradit.“³³⁸ V témže dopise Jesenské také připomíná, aby opět nezapomněla do *Kalendáře* vytisknout, že ornamentace *Kalendáře* kreslila „Z. B.“³³⁹ Autorka ilustrací v *Kalendáři paní a dívek českých na rok 1912* již uvedená byla, ale bohužel s problémem v nakladatelství však nešlo nic dělat, protože, jak Růžena Jesenská v následujícím dopise Zdence vysvětluje, nic nebylo sjednané písemně. „Odpusťte mi, drahá Zdenko, že jsem Vám způsobila s tím *Kalendářem* tolik nepříjemností! Ale já jich, věřte mi, měla mnohem více,“³⁴⁰ píše Jesenská dále a dokazuje možná také to, co ve své práci uvádí Kateřina Kotilová, která na základě studie Marcely Suchomelové píše o tom, že jednání s nakladatelem bylo zřejmě dosti obtížné i co se týče celkové koncepce *Kalendáře*. Prý si Růžena Jesenská, jako redaktorka periodika, dokonce musela každý obrázek, který chtěla v *Kalendáři* uveřejnit, prosadit u nakladatele Jana Otty, který totiž chtěl, coby dovedný obchodník, otiskovat stále stejné ilustrace.³⁴¹ Růžena Jesenská v korespondenci Zdenku Braunerovou i několikrát žádala o příspěvek, zůstalo však u jediného. Jediným článkem, který v *Kalendářích* nalezneme

---

³³⁵ Jesenská Zdenka Braunerové sděluje, že je *Kalendář* hotov v dopise ze dne 28. září 1910

³³⁶ Památník národního písemnictví (LA PNP – Praha), Zdenka Braunerová, Osobní fond, korespondence přijatá – Růžena Jesenská, č. 519-538, dopis ze 7. října 1910.

³³⁷ Tamtéž

³³⁸ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Zdenka Braunerová, č. 139-145, dopis z 22. srpna 1911.

³³⁹ Tamtéž

³⁴⁰ Památník národního písemnictví (LA PNP – Praha), Zdenka Braunerová, Osobní fond, korespondence přijatá – Růžena Jesenská, č. 519-538, dopis z 22. srpna 1911.

³⁴¹ KOTILOVÁ, Kateřina. *Růžena Jesenská – život a dílo: Česká spisovatelka přelomu 19. a 20. století*. Pardubice, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, str. 44.

podepsaný malířčiným jménem byly *Glossy o výstavě Mikuláše Aleše v Kalendáři paní a dívek českých na rok 1913*, kde referuje o proběhlé souborné výstavě Alšových prací, kterou uspořádali malířovy ctitelé k jeho šedesátým narozeninám. Umělcovy práce byly často do *Kalendářů* také zařazovány. Braunerová o malíři píše: „Někteří umělci jsou již ve třiceti letech senilními starci, někteří se starými narodili, ale ti, k nimž patří Mikuláš Aleš, vůbec nestárnou a nikdy neumírají.“³⁴² Bohužel ale malíř v červenci roku 1913, na který byl *Kalendář* určený, zemřel.³⁴³ Nevydrželo ani přátelství Růženy Jesenské se Zdenkou Braunerovou. Důvodem jejich rozepře byl odchod spisovatele Miloše Martena, který byl v době redigování *Kalendáře* Jesenskou jeho pravidelný přispěvovatel, z *Moderní revue*, kde se zřejmě nepohodl s redaktorem časopisu Arnoštem Procházkou, který časopis i roku 1894 založil.³⁴⁴ Martena i Zdenku Braunerovou rozhořčilo to, že Jesenská do *Kalendáře paní a dívek českých na rok 1915* vložila jak Martenův, tak i Procházkův příspěvek. „Netušil jsem, že má práce a mé jméno budou tonouti v odporném proudu z něhož víte[,] jak nesmiřitelně jsem vyšel,“ píše Marten Růženě Jesenské na počátku října 1914.³⁴⁵ V následujícím dopise spisovatel ještě více vysvětluje své rozzlobení: „Vedle pana P. nemohu a nebudu tisknouti z téhož důvodu proč bych nepodal ruky člověku nečestnému.“³⁴⁶ Jesenská se spisovateli i Braunerové omluvila, avšak marně. Celá situace ji velmi mrzela a přišla jí křivdou, ale ztrátou Zdenčina přátelství opravdu trpěla. „Naše cesty, Zdenko drahá, nerozběhly se pro různé nazírání na život a na věrnost přátelství. Všecko, co mi byl vytýkáno, bylo pro mne Vámi stinně a křivě vykombinováno [...] To proto, že pan Procházka měl příspěvek v *Kalendáři*, člověk, který mi právě byl přiveden do obzoru Martenem a Fialou,“ píše Růžena Jesenská Braunerové v jednom z dopisů. Dále ji také ještě sděluje, že se diví, že ona, žena tak složité duše, lépe vše nevystihla. Její bolest ze ztráty malířčina přátelství potom vystihuje dále v dopise takto: „Rozchod s Vámi zaryl se mi pro vždy do duše.“ A na závěr dopisu Braunerové i Martenovi upřímně přeje, aby v životě našli lidi tak oddané, jako

---

³⁴² BRAUNEROVÁ, Zdenka. *Glossy o výstavě Mikuláše Aleše. Kalendář paní a dívek českých na rok*. Praha: J. Otto, 1913, str. 17-22.

³⁴³ WAGNER, Jan. *Mikuláš Aleš: (1852-1913)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1963.

³⁴⁴ BAŤHA, František. *Arnošt Procházka: (1869-1925)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1963.

³⁴⁵ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Miloš Marten, č. 20/70, dopis z 5. října 1914.

³⁴⁶ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Miloš Marten, č. 20/70, dopis ze 7. října 1914.

byla ona jim.³⁴⁷ I přesto ale *Kalendář Zdenka Braunerová* graficky upravovala až do jeho konce.³⁴⁸ Miloš Marten byl roku 1915 odveden k pluku a poté na frontu, kde byl zraněn. Roku 1917 zemřel.³⁴⁹

Růžena Jesenská se po přebrání redakce *Kalendáře paní a dívek českých* nepustila jen do přeměny jeho podoby, ale i obsahu a změnila se i velká část jeho redakce. Růžena Jesenská v *Kalendáři* otiskovala příspěvky i svých přátel z okruhu *Moderní revue* a z ryze ženského časopisu vytvořila periodikum exkluzivnější, které neslo i významnější ideje.³⁵⁰ Vedle Miloše Martena a Arnošta Procházky bychom mezi novými přispěvateli *Kalendáře paní a dívek českých* mohli naleznout také asi nejvýznamnějšího představitele českého dekadenství, Jiřího Karáska ze Lvovic, který společně s již zmiňovaným Arnoštem Procházkou založil časopis *Moderní revue*. Jiří Karásek ze Lvovic je také autorem celé řady kritických studií, esejí a úvah, a protože se od 90. let 19. století věnoval sběratelství uměleckých předmětů v rámci, které se mu díky svým osobním kontaktům s mnoha výtvarnými umělci, podařilo nashromáždit unikátní obrazy, kresby, grafiky a sochařská díla, byl v meziválečné době vnímán kulturní společností jako nejvýznamnější soukromý sběratel své doby. V roce 1925 potom dokonce sbírku zpřístupnil veřejnosti v Karáskově galerii na Malé Straně.³⁵¹ Podle dochované korespondence byl Karásek obdivovatelem i literárních děl Růženy Jesenské a *Kalendář paní a dívek českých* v jejím vedení se mu zřejmě také líbil. V jednom z dopisů určeném právě Růženě Jesenské píše: „Rozumí se, že i příště pro *Kalendář* jsem vám k dispozici. Líbil se mi letos velmi, jest dokonalejší než loni.“³⁵² Z okruhu časopisu *Moderní revue* do *Kalendáře paní a dívek českých* v této době také přispívali například Rudolf Medek, Emanuel z Lešehradu,³⁵³ Josef Šimánek

---

³⁴⁷ Památník národního písemnictví (LA PNP – Praha), Zdenka Braunerová, Osobní fond, korespondence přijatá – Růžena Jesenská, č. 519-538, dopis z 20.1. 1916.

³⁴⁸ O spolupráci Zdenky Braunerové s Růženu Jesenskou píše i Kateřina Kotilová ve své diplomové práci s názvem *Růžena Jesenská – život a dílo: Česká spisovatelka přelomu 19. a 20. století* z roku 2014.

³⁴⁹ KUDRNÁČ, Jiří. Miloš Marten: K jeho místu ve vývoji české literatury. *SBORNÍK PRACÍ FILOZOFICKÉ FAKULTY BRNĚNSKÉ UNIVERZITY*. 2000, V (3), str. 49-50.

³⁵⁰ O tomto mluví i paní Libuše Heczková v rozhovoru pro Český rozhlas Dvojka: STÝBLOVÁ, Tereza a Pavlína ODLOŽILOVÁ. Největší básnička citů, divoké vášně a lásky ve své době pohoršovala. Osudová žena: Růžena Jesenská. *Český rozhlas: Dvojka* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/nejvetsi-basnicka-citu-divoke-vasne-a-lasky-ve-sve-dobe-pohorsovala-osudova-zena-8365439>.

³⁵¹ DUŠÁTKO, Tomáš. Jiří Karásek ze Lvovic. *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha: hlavní město Praha [cit. 2022-11-04]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1675-jiri-karasek-ze-lvovic/>

³⁵² Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Jiří Karásek ze Lvovic, č. 253-304, datum dopisu není uveden.

³⁵³ Vlastním jménem Josef Maria Emanuel Lešetický z Lešehradu (1877-1955)

nebo Jan Opolský, který o Růženě Jesenské napsal roku 1944 monografii, která, jak již bylo zmíněno v úvodu, vyšla nákladem České akademie věd a umění,³⁵⁴ jejímž byl členem³⁵⁵ stejně jako například právě Jesenská³⁵⁶ nebo Gabriella Preissová.³⁵⁷ Růžena Jesenská podle Opolského byla „ve všem srdce samo, na úkor jakékoliv zchlazené moudrosti a determinismu“ a proto pokládá za její nejvýraznější a nejcharakterističtější práci básnickou sbírku *Srdce*. Jako redaktorka podle něj „opět vynikala nad běžnou úroveň svým taktem a svědomitostí.“³⁵⁸ I v této etapě *Kalendáře*, zde bylo i mnoho dalších osobností, které do tohoto periodika posílali své příspěvky. Velmi důležitou osobností této doby byl také kulturní a literární historik, etnograf, univerzitní profesor a ředitel muzejní knihovny Čeněk Zíbrt,³⁵⁹ který své příspěvky posílal do *Kalendáře* už v 90. letech 19. století, nebo cestovatel a pedagog Josef Kořenský, který podle časopisu *Světovzor* jako první Čech vykonal vědeckou cestu kolem světa, během které navštívil severní Ameriku, Japonsko, Čínu, Indii a východoindické ostrovy.³⁶⁰ Co je ale možná ještě podstatnější, je skutečnost, že Josef Kořenský vyučoval jak Gabrielu Preissovou, tak i Růženu Jesenskou na Smíchovské měšťanské dívčí škole v Praze,³⁶¹ kde se později stal i ředitelem.³⁶² U obou redaktorek, v době, kdy školu navštěvovaly, byl Kořenský jako pedagog velmi oblíbený a jistě je v mnohém ovlivnil. Z ženských přispěvatelk, které si do *Kalendáře paní a dívek* vybrala Růžena Jesenská nově, můžeme jmenovat například významnou pracovníci filantropických a ženských organizací a sestru Marie Červinkové-Riegrové Libuši Bráfovou,³⁶³ V. Zápotockou, která přispívala astronomickými články, Annu Teskovou, publicistku a autorku

---

FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2: K-L: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia Praha, 1993. ISBN 978-80-200-1572-3, str. 1160.

³⁵⁴ OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1944.

³⁵⁵ ŠRŮTOVÁ, Magdaléna. *Jan Opolský: (1875-1942)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1998.

³⁵⁶ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, osobní doklady, č. 1-68, oznámení České akademie věd a umění ze dne 24. října 1928.

³⁵⁷ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Gabriela Preissová, Osobní fond, doklady, č. 138, úmrtí oznámení Gabriely Preissové z března 1946 vydané Českou akademií věd a umění.

³⁵⁸ OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*, str. 7, 12.

³⁵⁹ SLÁDEK, Miloš. *Čeněk Zíbrt: (1864-1932)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2000.

³⁶⁰ Josef Kořenský. *Světovzor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení*. 1907, 7(42), 124.

³⁶¹ Viz Artur Závodský (1962), Hana Taudyová (2012) a román *Dětství Růženy Jesenské* (1929)

³⁶² Josef Kořenský. *Světovzor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení*. 1907, 7(42), 124

³⁶³ HE CZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 280.

knih pro mládež, kritičku a redaktorku *Ženského obzoru* Annu Ziegloserovou,³⁶⁴ která v jednom z dopisů označuje Růženu Jesenskou jako básnířku jejího mládí,³⁶⁵ nebo pardubickou rodačku Marii Gebauerovou, která do literatury vstoupila jako autorka próz pro děti a mládež. Psala především psychologizující, autobiograficky laděná díla a realistické povídky, v nichž byla patrná výchovná tendence. Marie Gebauerová se také zasloužila o první vydání korespondence a sebraných spisů Boženy Němcové a samozřejmě přispívala i do řady periodik.³⁶⁶ Do *Kalendáře paní a dívek českých* v této době přišlo mnoho dalších osobností, ale měli bychom také zmínit ty, jejichž jména můžeme naléznout i v předešlých ročnících tohoto oblíbeného periodika, ba naopak právě tito autoři pro nás mohou být důležitější v celkové charakteristice Mezi ty, kteří své práce k zařazení do *Kalendáře* poskytovali i redaktorce Preissové, patřila, jak už její umělecké jméno napovídá, další rodačka z Pardubic, Božena Viková-Kunětická, která se stala již v roce 1912 první českou poslankyní zvolenou do zemského sněmu. Do parlamentu ale vstoupila až v roce 1918 za Československou národní demokracii. V programu Viková-Kunětická žádala rovnoprávnost muže a ženy v rodině a zrušení celibátu učitelek a státních zaměstnankyň.³⁶⁷ Již za vedení Gabrielou Preissovou do *Kalendáře paní a dívek* přispívali také Otakar Theer, prozaička, dramatička a redaktorka *Rudého práva* nebo časopisů *Komunistka* či *Rozsévačka* Helena Malířová, rozená Nosková³⁶⁸ nebo prozaička, dramatička a publicistka Anna Lauermannová-Mikschová, která vedla salon na Jungmannově náměstí, k jehož prvnímu okruhu návštěvníků patřila generace Národního divadla. Po pěti letech ho však Lauermannová-Mikschová zavřela a před rodinným neštěstím odjela do Říma, odkud si také přivezla právě svůj pseudonym Felix Téver, neboli šťastná Tibera. Druhou generací jejího salonu byl potom například právě básník Otakar Theer.³⁶⁹ V této době v *Kalendáři paní a dívek českých* můžeme občasné zaznamenat také básnířku, hudební skladatelku a klavíristku Terézu Dubrovskou,³⁷⁰

---

³⁶⁴ Tamtéž str. 298

³⁶⁵ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Růžena Jesenská, Osobní fond, korespondence přijatá – Anna Ziegloserová, č. 802-804, dopis z roku 1933.

³⁶⁶ PROCHÁZKOVÁ, Lenka. GEBAUEROVÁ Marie 8.12.1869-7.1.19. *Biografický slovník* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2022 [cit. 2022-11-04]. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/GEBAUEROV%C3%81_Marie_8.12.1869-7.1.1928

³⁶⁷ PACLTOVÁ, Jana a Wagner Jan. *Božena Viková-Kunětická: (1862-1934)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

³⁶⁸ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 289.

³⁶⁹ KULOVÁ, Zuzana. *Anna Lauermannová-Mikschová: (1852-1932)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2002.

³⁷⁰ HUSOVÁ, Marcella. DUBROVSKÁ Teréza 13.2.1873-8.11.1951. *Biografický slovník* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2022-11-04]. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/DUBROVSK%C3%81_Ter%C3%A9za_13.2.1873-8.11.1951

nebo Abigail Hedviku Horákovou. Pravidelnými přispěvatelkami *Kalendáře* byly také, již od počátku nového století, Karla Semerádová a Kateřina Emingerová.

Kalendář paní a dívek českých těšil čtenářky i po celou dobu první světové války, ale bohužel *Kalendář na rok 1919* byl posledním, který vyšel. Nástin ne vždy snadné situace a oddanost Růženy Jesenské *Kalendáři* nám dává její dopis Janu Ottovi dne 1. května 1920, kde píše: „Kalendáře mi je líto teď, když na jeho záměr myslím, a přece uznala jsem jeho redakci kdysi pouze na náklad mých přátel, protože se v to hlásili divní lidé a Kalendář dopadal jistě jinak, nežli obvykle bývá.“³⁷¹ *Kalendář paní a dívek českých* však zcela ještě neskončil a na jeho vydávání navázalo ve 40. letech Ústředí žen při Národní radě české v čele s Marií Tumlířovou. Růžena Jesenská se však nového ročníku *Kalendáře paní a dívek* nedočkala. V červenci roku 1940 zemřela.³⁷²

4.4 Marie Tumlířová

První žena promovaná jako doktorka technických věd, jedna ze čtyř vysokoškolsky vzdělaných žen a jednou ze tří žen s akademickým titulem v meziválečném československém parlamentu,³⁷³ která v meziválečném Československu ve své domácnosti přivítala i hvězdu vědeckého nebe Marii Curie-Sklodowskou.³⁷⁴ To, ale samozřejmě i mnohem více, je Marie Tumlířová, poslední redaktorka *Kalendáře paní a dívek českých*, respektive jeho obnoveného vydání. Šlo o poslední tři ročníky *Kalendářů*, které vyšly na roky 1941 a sloučeně na roky 1942 a 1943.

Marie Tumlířová, rozená Kuklová, se narodila 9. června 1889 v Hradci Králové. Vyrůstala se třemi bratry a dvěma sestrami v Žamberku. Ze všech šesti dětí advokát Matěje Kukly, potomka staré selské rodiny ze Zálší u Veselí nad Lužnicí, byla nejstarší.

Už když bylo Marii asi deset let, přepadla ji „živelná touha po studiu,“ která se potom prý znovu opakovala o čtyři roky později a když ji bylo čtrnáct let, znovu prý „činila pokus, aby v rodině prosadila povolení ke studiu na učitelském ústavu.“ Ale bohužel i tento, druhý, pokus ztroskotál. V roce 1906 absolvovala půlroční kurz francouzštiny v Lausanne, kterou po státní

---

³⁷¹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Jan Otto, Osobní fond, korespondence přijatá – Růžena Jesenská, č. 28/33, dopis z 1. května 1920.

³⁷² FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*, str. 518.

³⁷³ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*, str. 116-117.

³⁷⁴ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*. Praha. 2008. ISBN 978-80-254-3002-6, str. 37.

zkoušce začala vyučovat na soukromém učitelském ústavu na Kladně a poté i privátně v Praze, kde se poznala s Olgou Masarykovou. Touha po studiu ji ale stále neopustila, a tak po samostatné přípravě složila ve 28 letech maturitní zkoušku na reálném chlapeckém gymnáziu ve Vršovicích, aby mohla nastoupit na vysokou školu. Snad kvůli původu rodičů ze selských rodů, si na ČVUT vybrala zemědělský obor. V červnu 1921 tak získala diplom zemědělské inženýrky a již o pouhý měsíc později odešla ze starobylé auly Karolina jako doktorka technických věd, což byl titul zavedený v Čechách roku 1901 a Tumlířová tak tento titul obdržela nejen jako první žena v republice, ale i ve střední Evropě. Na studiích také potkala svého budoucího manžela, o sedm let mladšího, Ing. Dr. Bohuslava Tumlíře, potomka staré české rodiny Tumlířů z Borče, který budoval svoji kariéru ve Státním úřadu statistickém a po rodičích obhospodařoval selskou usedlost v Předboji na Mělnicku, kde spolu s Marií potom společně žili. V roce 1926 se jim narodil syn Jan a o tři roky později i dcera Marie.³⁷⁵

Od roku 1921 pracovala na Ministerstvu školství a národní osvěty, kde nejdříve pracovala jako referentka, ale svůj kariérní postup zde zakončila na pozici vrchní ředitelky.³⁷⁶ Vědu však Tumlířová úplně neopustila a často spěchala i do Výzkumného ústavu pro živočišnou biologii. V roce 1928 vydala populárně odborné pojednání *Kontrola nosné drůbeže*, za nějž si vysloužila uznání. Inspirovaná Alicí Masarykovou se zaměřila i na praktickou sociologii a v knize *Žena v československém zemědělství* vystopovala mnohostrannou činnost zemědělských žen, jejich zvyky, citové založení, výživu, úctu k tradicím, pobožnost nebo vztah k rodinným hodnotám a shledala je pracovitými a s nekonečnou pracovní dobou a osobní nenáročností.³⁷⁷ Ačkoli byla Marie úřednicí Ministerstva zemědělství, velmi pozorně vnímala, jak těžký život mají ženy ve vesnici, kde s rodinou žila, a snažila se jejich situaci zlepšit osvětovou činností. Tumlířová ve svých textech ženy motivovala ke vzdělání, k samostatnosti a k tomu, aby byly emancipované. Uvědomovala si totiž, že možnost vlastního výdělků, i například jen prodejem vajíček, může být prostředkem k jejich emancipaci.³⁷⁸ Rady vesničkám shrnula v knize *Úsporné vedení venkovské domácnosti*, kde psala o elektřině, která už v cizině ovládala nejen mlátičky, řezačky

---

³⁷⁵ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 37-38.

³⁷⁶ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*, str. 117.

³⁷⁷ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 39.

³⁷⁸ CHMEL DENČEVOVÁ, Ivana a Hynek PEKÁREK. Před únosem StB ji zachránil drdol. Osudové ženy: poslankyně a redaktorka Svobodné Evropy Marie Tumlířová. *Dvojka* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022, 27. 2. 2021 [cit. 2022-10.-20]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/pred-unosem-stb-ji-zachranil-drdol-osudove-zeny-poslankyne-a-redaktorka-svobodne-8435397>.

Marie Tumlířová o tom píše v knize: KUKLOVÁ, Maria. *Postavení a úkoly ženy v zemědělství*. Praha: Ministerstvo školství a národní osvěty, 1923, str. 8-9.

a sekačky, ale také máselnice, odstředivky nebo například hnětače těsta. Také do této publikace popsala různé praktické rady, jako jak zavést vodu ze studně přímo do kuchyně, jak uložit nádobí na co nejmenší prostor a jak celkově šetřit čas a chránit si své zdraví,³⁷⁹ ať fyzické nebo psychické. „Aby bohatý život ženy zemědělské a její obsáhlá činnost byla pochopena a podpořena a došla tak plně svého cíle a uplatnění, jest nutno, aby byla oceněna v první řadě ženou samou, pak jejím okolím, a konečně i vrstvami městskými, pro něž výsledky její práce jsou určeny. Poněvadž úspěch každého díla závisí nejen na stupni dokonalosti, s jakou bylo provedeno, ale i na stupni ocenění, jakého dosáhlo. Bližme se proto práci její se zájmem, s úctou, kterou povinni jsme každému čestnému úsilí, a tak nejlépe zhodnotíme skutečně její poslání.“ Tak Marie Tumlířová, tehdy ještě Kuklová, uzavírá její knihu *Postavení a úkoly ženy v zemědělství* již z roku 1923.³⁸⁰ Eva Uhrová o Tumlířové ve své knize píše, že částečně navazovala na Vojtu Náprstka, který středostavovským paním a dívkám ukazoval, kde ušetřit čas ve prospěch kultury a sebevzdělání. Tehdy šlo o prostředí městské, Marie Tumlířová se zajímala o vesnici a její specifika. Tím ale aktivity Tumlířové zdaleka nekončily. V roli předsedkyně se dobrovolně angažovala ve Zkušebním a výzkumném ústavu pro domácí hospodaření při Jednotě přátel Masarykovy akademie práce a v Ústředí československých hospodyň psala mezi lety 1927 a 1931 do jeho časopisu *Úspora v domácnosti*, *Práce v domácnosti* (1932-1934) a *Žena a domov* v letech 1935-1943. V červnu 1925 také po tom, co ji do funkce navrhla Albína Honzáková, odstupující předsedkyně a profesorka Minervy, převzala Marie Tumlířová vedení Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, kde zůstala až do konce 30. let. Snad nejpernější dny v roli předsedkyně zažila podle Uhrové Marie Tumlířová v červnu 1930, kdy v Praze zasedala rada Mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen a Tumlířová byla zodpovědná za hladký průběh zasedání a mnoho věcí organizovala sama. Kongresu s delegátkami z 27 zemí předsedala bioložka a univerzitní profesorka Winifred Cullisová z Londýna a Československo reprezentovala právě Marie Tumlířová s náhradnicemi Andělou Kozákovou a Emou Formanovou. Během osmi dnů se dohodly na výměně archivářek, knihovnic, lékařek, vysokoškolských profesorek a díky Alici Masarykové, která byla členkou sdružení, mohla Tumlířová několik delegátek přivést k prezidentu Masarykovi do Královské zahrady. Marie Tumlířová také jezdila na různé mezinárodní kongresy a její články vyšly v odborném tisku i v USA, Francii či Polsku. Je celkem zřejmé, že Tumlířová měla předpoklady hájit stavovské požadavky i v Parlamentu. Ve volbách Marie Tumlířová kandidovala již v roce

---

³⁷⁹ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 39-40.

³⁸⁰ KUKLOVÁ, Maria. *Postavení a úkoly ženy v zemědělství*, str. 23-24.

1929, ale křeslo na ni bohužel nezbylo.³⁸¹ Místo v Parlamentu získala až v roce 1934, kdy převzala jako náhradnice mandát po Adolfu Prokůpkovi. Ten v následujících volbách obhájila a získala svůj vlastní mandát.³⁸² Roku 1938 přišlo vládní nařízení, díky němuž provdané ženy, včetně Marie Tumlířové, opouštěly státní službu. V této tísnivé době Tumlířová roku 1940 editovala vlastenecky zaměřený sborník *Česká žena v dějinách národa* a redigovala poslední tři ročníky našeho *Kalendáře paní a dívek českých*. V redakci *Žena a domov* se vrátila k rubrice zabývající se technikou v domácnosti.³⁸³

Zlomovým pro rodinu Marie Tumlířové byl prý rok 1948, kdy se Tumlířovi rozhodli se odejít do exilu do Paříže. Odchod jim však zkomplikovala jejich hospodyně, která prý s pláčem nedala jinak, než že půjde s nimi. Převaděč odmítal vzít více než čtyři lidi, a proto se musela rodina rozdělit. Průvodce šel s otcem, matkou a dcerou a syn Jan šel s hospodyní jinudy. Bohužel si Honza odjakživa pletl doprava a doleva a dvojice byla chycena. Jan Tumlíř byl za trest nasazen do kladenských dolů. Z pracovního tábora se mu však podařilo utéci a u Železné Rudy se mu přechod podruhé povedl.³⁸⁴ Rodina se usadila v Paříži, ale o tři roky později, když začala vysílat Svobodná Evropa, přesídlila se do Mnichova, kde Tumlířová vysílala pod pseudonymem jako Maria Chaloupecká. Ve svém pořadu si všímala především problémů venkovských žen. Vytvořila populární postavy prostých venkovských žen Horačky a Novačky, které každou středu diskutovaly o každodenních starostech žen v komunistickém Československu.³⁸⁵ Pořad byl podle Uhrové inspirovaný prvorepublikovou dvojicí Brázdy a Rákose.³⁸⁶ V roce 1957 měla být unesena do Československa, ale pokus se díky spleteným vlasům do uzlu, který ztlumil ránu a Tumlířová mohla způsobit poplach, nepodařil a oba agenti byli chyceni a odsouzeni.³⁸⁷ Marie Tumlířová zemřela v srpnu roku 1973 v Luganu.³⁸⁸

I Marie Tumlířová, jakožto hlavní redaktorka nové řady *Kalendáře paní a dívek českých*, jak sama píše v úvodním sloupku *Kalendáře paní a dívek na rok 1941*, dokázala získat články

---

³⁸¹ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 40-45.

³⁸² MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*, str. 117.

³⁸³ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 47-48.

³⁸⁴ Tamtéž str. 48-49.

³⁸⁵ JANOVSÝ-DRÁŽĎANSKÝ, Karel. *Svobodná Evropa: Slobodná Európa: ... a nyní se už hlásí o slovo Karel Janovský-Drážďanský*. Vimperk: Papyrus, 1995, str. 19.

³⁸⁶ UHROVÁ, Eva. *České ženy známé i neznámé*, str. 49.

³⁸⁷ JANOVSÝ-DRÁŽĎANSKÝ, Karel. *Svobodná Evropa: Slobodná Európa: ... a nyní se už hlásí o slovo Karel Janovský-Drážďanský*, str. 19.

³⁸⁸ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*, str. 116.

a texty od mnoha osobností a v té době už i podstatně více vysokoškolsky vzdělaných žen. Autoři muži se v těchto *Kalendářích* objevovali, ale spíše jen ojediněle, což je možná logické vzhledem k tomu, že tato nová řada *Kalendáře paní a dívek českých* byla vydána pod záštitou Ústředí žen při Národní radě české, což bylo sdružení zastřešující ženské liberální spolky, které v roce 1923 založila Františka Plamínková, která byla nejvýraznější osobností ženského hnutí tohoto období.³⁸⁹ V případě této nové řady *Kalendáře*, jelikož se jedná jen o dvě knihy, nemůžeme příliš hovořit o etapě a tudíž ani vyzdvihnout hlavní osobnosti, které by se v *Kalendáři paní a dívek českých* tohoto období objevovali častěji, než ostatní přispěvatelé. V obou dvou knihách nalezneme příspěvky básnířek a překladatelek Jarmily Urbánkové³⁹⁰ a Věry Viednerové, která kvůli nemoci zemřela ve třiceti osmi letech v lednu 1942, což se promítá i do jejího díla,³⁹¹ a také autorky povídek, dívčích románů a hry pro mládež Marji Kosnarové,³⁹² která i do *Kalendáře* přispívala právě povídkami. Mezi dalšími osobnostmi, jejichž články či příspěvky byly v *Kalendáři paní a dívek českých* tohoto období otištěny, bychom mohli naléznout například jednu z prvních historiček umění Alžbětu Birnbaumovou, první doktorandku Právnické fakulty Andělu Kozákovou,³⁹³ historičku Jiřinu Votočkovou-Joachimovou,³⁹⁴ herečku, spisovatelku a hlasatelku Československého rozhlasu Milenu Balcarovou, která se proslavila i jako autorka divadelních komedií,³⁹⁵ nebo učitelku, spisovatelku a horlivou pracovníci v ženském hnutí Pavlu Buzkovou, která mnoho času také věnovala studiu života a činnosti divadelní herečky Hany Kvapilové a na základě její korespondence s Růženu Svobodovou, jejíž salon právě navštěvovala i Růžena Jesenská,

---

³⁸⁹ PEŠÁKOVÁ, Kristýna. *Ženské spolky jako cesta k ženskému vzdělávání*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Alena Schauerová, str. 27.

³⁹⁰ BÍLKOVÁ, Eva. *Jarmila Urbánková: (1911-2000)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2002.

³⁹¹ KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů krásné písemnictví v letech 1918-45: Díl 2. N-Ž*. Praha: Orbis, 1946, str. 912.

³⁹² Ústav pro českou a světovou literaturu (Československá akademie věd). *Slovník české literatury 1970-1981: básníci, prozaici, dramatici, literární vědci a kritici publikující v tomto období*. Praha: Československý spisovatel, 1985, str. 177.

³⁹³ LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, str. 442-443.

³⁹⁴ Votočková-Joachimová, Jiřina, 1907-1979. *Bibliografie dějin Českých zemí* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2022 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://biblio.hiu.cas.cz/records/9ded4a4e-72cb-4959-857e-1061d2ccaf78>.

³⁹⁵ HUSOVÁ, Marcella. BALCAROVÁ Milena 24.10.1905-4.3.1945. *Biografický slovník* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2019 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BALCAROV%C3%81_Milena_24.10.1905-4.3.1945.

vznikla v roce 1939 kniha *Přítelkyně*.³⁹⁶ Do *Kalendáře paní a dívek českých na rok 1941* přispěla také například i spisovatelka Maryša Šárecká-Radoňová, jejíž jméno už se objevilo v některých *Kalendářích* vedených Růženou Jesenskou. Zde psala o rokokových salonech, které podle ní „jsou a zůstanou nejdokonalejším výtvorem společenské kultury, která v nich dosáhla svého vrcholného bodu.“³⁹⁷ Samozřejmě v těchto dvou kalendářních knihách nalezneme i mnoho dalších jmen. Z původního *Kalendáře* zde měla otištěný příspěvek ještě také bývalá hlavní redaktorka *Kalendáře paní a dívek českých* Gabriela Preissová. Uvažuji o tom, zda autorky některých vzpomínkových článků těchto obnovených *Kalendářů*, ač jim nechci ubírat na velikosti a kvalitě jejich textů, byly vybrány na stránky těchto knih kvůli sobě samým nebo proto, aby se podělily o své vzpomínky a zkušenosti s „většími“ osobnostmi původních *Kalendářů paní a dívek českých*. Hned na začátku *Kalendáře paní a dívek na rok 1941* vzpomíná na zesnulou Růženu Jesenskou básnířka, prozaička a publicistka Eva Medková, jejíž manžel Rudolf Medek³⁹⁸ patřil mezi pravidelné přispěvovatele *Kalendáře* v době, kdy ho vedla právě Jesenská. Autorkou článku o Elišce Krásnohorské a brněnské Vesně je Vlasta Šanderová a na Zdenku Braunerovou, autorku ilustrací a grafické podoby *Kalendáře* od roku 1911, v *Kalendáři paní a dívek českých na rok 1941* vzpomíná Anna Martenová, která byla spolu se svým manželem Milošem Martenem její blízkou přítelkyní.³⁹⁹ Jak to bylo doopravdy ale samozřejmě nevíme a jde jen o zamyšlení nad povedenými články připomínající důležité osoby původního *Kalendáře paní a dívek českých*, na které tato jeho nová řada s úctou vzpomínala.

Během všech třiceti šesti kalendářních ročníků časopisu *Kalendář paní a dívek českých* se na jeho stranách objevilo opravdu velké množství přispěvatelů a přispěvatelek. Bohužel však nebylo možné představit a věnovat prostor všem z nich. V *Kalendáři paní a dívek* tak působilo daleko více osobností, než jsem v této kapitole představila, ale snad jsem alespoň těmito nejdůležitějšími osobami přiblížila společnost, která se okolo tohoto ve své době velmi vyhledávaného periodika, pohybovala.

---

³⁹⁶ MOURKOVÁ, Jarmila. *Pavla Buzková: (1885-1949)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1963.

³⁹⁷ R. ŠÁRECKÁ, Maryša. *Rokokové salony. Kalendář paní a dívek českých na rok*. Praha: F. Topič, 1941, str. 112.

³⁹⁸ BÍLEK, Jan. *Eva Medková: (1895-1953)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2018.

³⁹⁹ HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír a Ilona Pšeidová. *Miloš Marten: (1883-1917)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

5 Kalendář paní a dívek českých v kontextu ženského dobového tisku

V předešlých kapitolách této práce jsem se věnovala ženskému tisku a historii kalendářů, zabývala jsem se *Kalendářem paní a dívek českých*, popisem jeho vizuální i obsahové stránky a poté osobnostmi, které v něm působily. Pojděme si nyní nastínit, jakou úlohu hrál *Kalendář paní a dívek* mezi ostatními ženskými kalendáři tohoto období a jaké místo bychom mu mohli určit mezi ostatními ženskými periodiky, která se v českém prostředí vyskytovaly.

Ve druhé polovině 19. století a na jeho přelomu se stoletím dvacátým, tedy v období, kdy vychází i náš *Kalendář paní a dívek českých*, bylo na českém trhu nepřeberné množství knižních kalendářů s různým zaměřením.⁴⁰⁰ Mezi ty s ženskou tematikou patřil *Denník pečlivé hospodyně: kalendář se zápisníkem pro hospodyně*, následně *Kalendář české hospodyně*, vycházející nejprve nákladem a tiskem Kramáře a Procházky,⁴⁰¹ později v nakladatelství Máj.⁴⁰² *Kalendář české hospodyně* bychom s *Kalendářem paní a dívek českých* mohly spojit díky *Zápisníku bedlivé hospodyně*, který v každém ročníku vycházel společně s *Kalendářem* jako jeho příloha. Michaela Vondrušková ve své práci píše o tom, že *Kalendář české hospodyně* měl i podobnou grafickou úpravu, vnitřní výzdobu a v některých případech i stejné přispěvovatele,⁴⁰³ ale přesto si myslím, že charakter a ideje časopisu byly jiné. Už jen v tom, že *Kalendář české hospodyně* měl předávat praktické rady pro domácnost, kdežto *Kalendář paní a dívek českých*, ač v něm nalezneme také občasně rady do domácnosti, měl primárně ženu od těchto běžných starostí odpoutat a třeba ji i motivovat, aby si našla čas i na sebe a své vzdělání. Mezi lety 1911 a 1929 také vycházela *Vlastenka – Kalendář pro katolické ženy a dívky*, jejíž redigoval Václav Špaček v nakladatelství Kotrba.⁴⁰⁴ Od roku 1922 do poloviny 30. let 20. století, tedy v době, kdy *Kalendář paní a dívek českých* již nevychází, si české ženy mohly pořizovat také *Kalendář paní a dívek Československá žena*, vycházející tiskem a nákladem

---

⁴⁰⁰ Píší o tom Zdeněk Urban v knize *Století českého kalendáře* (1987) a Zdenka Bosáková v publikaci *České knižní kalendáře 19. století* (2015).

⁴⁰¹ *Denník pečlivé hospodyně: kalendář se zápisníkem pro hospodyně na rok ...* *Knihovny* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Record/vkol.SVK01-000999945>.

⁴⁰² *Kalendář české hospodyně 1917.* *Knihovny* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Record/nkp.NKC01-000575819>.

⁴⁰³ VONDRUŠKOVÁ, Michaela. *Růžena Jesenská a období její redakce Kalendáře paní a dívek českých*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, str. 15-16.

⁴⁰⁴ *Vlastenka: kalendář pro katolické ženy a dívky na...rok...* *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/EATC2QNVJ4PPPAF8G2AM6E7JBFY6QNXEJIY9IU11UY44IQ996I-25028?func=full-set-set&set_number=229463&set_entry=000032&format=999.

Československé akciové tiskárny v Praze.⁴⁰⁵ Tento kalendářní časopis redigovala Ludmila Vondráková-Tichá a zřejmě tedy,⁴⁰⁶ jako v předchozím případě, šlo o kalendář katolicky zaměřený.⁴⁰⁷ Tematicky stále jinak zaměřený, ale přesto už bližší kalendář, vycházel pod *Novými Pařížskými Modami*.⁴⁰⁸ Kalendář redigovala spisovatelka Olga Fastrová, která zde otiskovala beletristické příspěvky, verše či články významných osobností *Kalendáře paní a dívek českých*. V roce 1911 tak přispěly do *Kalendáře „Nových Pařížských Mod“* například Teréza Nováková, Abigail Hedvika Horáková nebo Tereza Turnerová.⁴⁰⁹ O rok později pak Fastrová zařadila Pavlu Maternovou, Helenu Malířovou a znovu i Turnerovou a Horákovou.⁴¹⁰ Souvislost s *Kalendářem paní a dívek českých* jsem našla také s *Kalendářem českých rodin*, který v letech 1888–1891 vydával František Bohuslav Batovec,⁴¹¹ který v této době vydával i náš *Kalendář paní a dívek českých*. Jde o kalendář rozsahově kratší a více zaměřený na dějiny českých zemí a tragické či nešťastné události uplynulého roku. Nalezneme zde i další témata, která by mohla zajímat jak muže, tak i ženy, ale některé příspěvky jsou zde s *Kalendářem paní a dívek* totožné. Nakladatel však dával přednost právě našemu *Kalendáři paní a dívek českých*, takže v tomto rodinném kalendáři se příspěvky objevují s ročním zpožděním. V *Kalendáři paní a dívek českých na rok 1889* například nalezneme novelku od Sofie Podlipské *Vlásek*, která se další rok objevuje právě v *Kalendáři českých rodin*.⁴¹² Nebylo to však pravidlem, do rodinného

---

⁴⁰⁵ Kalendář paní a dívek Československá žena na obyčejný rok ... *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/EATC2QNVJ4PPPAF8G2AM6E7JBFY6QNXEJIY9IU11UY44IQ996I-43459?func=full-set-set&set_number=229879&set_entry=000001&format=999.

⁴⁰⁶ ŽIVNÝ, Ladislav Jan, ed. *Bibliografický katalog: část I*. Praha: Národní knihovna, 1928, str. 179-180.

⁴⁰⁷ Ludmila Vondráková-Tichá – vlastním jménem Marie Vondráková (1881-1970) byla katolická publicistka, redaktorka Sborníku pro přátele Svazu katolických žen a deset let redigovala právě týdeník Československá žena. Marie Vondráková. *Chodsko.net: portál o současném i minulém dění v okolí Domažlic* [online]. Domažlice: Ing. Josef Johán, 2022 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <http://chodsko.net/beta/www/chodskem/celeb-detail/1316>.

⁴⁰⁸ Nové Pařížské Mody: List paní a dívek českých, významný český časopis, který vznikl roku 1894 sloučením časopisů *Nové mody* a *Pařížské mody*.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*, str. 143-144.

⁴⁰⁹ Kalendář "Nových Pařížských Mod." *Nové Pařížské Mody: List paní a dívek českých*. 1910, **23**(4), 25. ISSN 1803-6341.

⁴¹⁰ Kalendář "Nových Pařížských Mod." *Nové Pařížské Mody: List paní a dívek českých*. 1911, **24**(4), d. ISSN 1803-6341.

⁴¹¹ Kalendář českých rodin na rok ... *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/BGRL79XGHX6DUBIEGJ4QE6UIC4ASGX61NIF8RQPLKNCHGNN4ET-12121?func=full-set-set&set_number=234239&set_entry=000001&format=999.

⁴¹² PODLIPSKÁ, Sofie. *Vlásek*. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1889*. Praha: František Bohuslav Batovec, 1888, **2**, str. 56-69.; PODLIPSKÁ, Sofie. *Vlásek*. *Kalendář českých rodin na rok 1890*. Praha: František Bohuslav Batovec, 1889, **2**, 42-55.

kalendáře na rok 1891 František Batovec žádný příspěvek z *Kalendáře paní a dívek* nepřevzal. V roce 1892, kdy *Kalendář paní a dívek českých* přebírá nakladatel Jan Otto, je ale *Kalendář českých rodin* téměř celý složený z příspěvků *Kalendáře paní a dívek* předešlého ročníku. Nalezneme zde novelku *Blázínek* od Karoliny Světlé, obrázek ze skutečnosti s názvem *Výměnkářka* napsaný Annou Urbanidesovou-Ledeckou, novelu *V poutech odvislosti* Army Geisslové a také básně *V červnu* Pavly Maternové a *Ó není pout* perem Vilmy Sokolové.⁴¹³ Kalendářní knihou, která se ale našemu *Kalendáři paní a dívek českých* podobá nejvíce, je kalendárium *Češka* vydávané Ústředním spolkem českých žen.⁴¹⁴ Redigovala jej Pavla Maternová,⁴¹⁵ která své přítelkyni Teréze Novákové, po které v roce 1907 přebírá redakci *Ženského světa*,⁴¹⁶ píše: „Drahá a přemilá přítelkyně! [...] Když se Vám nyní trochu ulevilo,⁴¹⁷ snad se moje „Češka“ přec řádečky od Vás dočká! Následkem zdržení tisku tím, že paní Urbanová teprve teď dodala kalendárium, bude se tisknout teprve v září, a tak Byste mohla při vzácné ochotě své a láskyplné dobré vůli ulomit zas jednou snítku nějaké líbezné allegorie v háji vždy zeleném svých přítelkyň a poslati Češce do vlásků nebo za životek! Článek Vám pro letos odpustím, bude naň tím více naděje pro rok příští, jenž ovšem musí znamenati pokrok, vzestup, má-li „Češka“ žít. Bude mít beztoho[!] těžké postavení, hub letos neukazuje se mnoho, ale kalendářů celá hejna. Prosím tedy, Byste během příštích nejbližších dnů něco drobného a krásného mi laskavě zaslala. Vím, že již máte s číslem⁴¹⁸ starosti, ale také asi látky dost za dobu tak dlouhou. Paní prof. Tilschová chce Vám poslati belletrii, jíž původně psala pro *Češku*, ale která prý vypadla jinak a hodí se spíš pro *Ž. Sv.*“⁴¹⁹ Nováková se v *Češce* na rok 1908 nakonec bohužel neobjevila, ale nalezneme zde příspěvky mnoha jiných osobností *Kalendáře paní a dívek českých*. Úvodní slovo Češkám napsala Božena Viková-Kunětická, redaktorka Maternová zde blahopřeje své blízké přítelkyni Krásnohorské k jejím šedesátým narozeninám a Marie

---

⁴¹³ Viz *Kalendář paní a dívek českých* na rok 1891 a *Kalendář českých rodin* na rok 1892 oboje nákladem a tiskem F. B. Batovce.

⁴¹⁴ *Češka. Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/6LE8IFJ4JIFCN9BAGIUQUEU46H66K323B438RD26U87LRVE6V2V-52414?func=full-set-set&set_number=284768&set_entry=000027&format=999.

⁴¹⁵ Viz Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Tereza Nováková, Osobní fond, korespondence přijatá – Pavla Maternová, č. 882-923, dopis z 26. srpna 1906.; *Češka*. Praha: Ústřední spolek českých žen, 1908.

⁴¹⁶ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 179.

⁴¹⁷ Teréze Novákové zemřela v roce 1905 dcera viz Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Tereza Nováková, Osobní fond, korespondence přijatá – Pavla Maternová, č. 882-923, dopis z 22. září 1905.

⁴¹⁸ Časopisu *Ženský svět*.

⁴¹⁹ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Tereza Nováková, Osobní fond, korespondence přijatá – Pavla Maternová, č. 882-923, dopis z 26. srpna 1906.

Gebauerová do tohoto kalendáře věnovala článek o současnicích Boženy Němcové v české literatuře. Dále zde nalezneme příspěvky i od Gabriely Preissové, Růženy Jesenské, Terezy Turnerové nebo Kateřiny Emingerové. Podobností obou periodik si je vědom i časopis *Ženský svět*, který stejně jako *Češku*, rediguje Pavla Maternová, která zároveň v této době přispívala i do *Kalendáře paní a dívek*. *Ženský svět* na svých stránkách dokonce oba dva kalendáře recenzuje společně a vzájemně je i takto porovnává: „Kdo by nebyl se probral obsahem obou ročenek, mohl by míti za to, že jsou dvěma protilehlými póly ženské, aneb ženám určené literatury, že jsou buď věnovány různým stavům našich žen, aneb redigovány a uspořádány s hledisek různých, jedna s konservativního, druhá s krajně pokrokového, revolucionizujícího. Nic z toho. Obě určeny jsou téměř[!] kruhům, naší inteligenci[!] ženské, obě jsou psány a ilustrovány[!], až na malé výjimky stejnými příspěvatelkami a malířkami, jdou ne proti sobě, ale prostě vedle sebe, navzájem hledí se předstihnouti neb doplniti, a mají mnohem více společného než rozdílného. Tak redaktorky jejich přispěly navzájem do obou publikací. [...] Ovšem že vedle podobností ukazují ročenky i mnoho růzností. Řekli bychom, že Ottův Kalendář paní a dívek získává si přízeň jednotlivých mladých dam, chce býti, jak naznačují již desky, položen na stolky jejich boudoirů; plno tu povídek o mladé, šťastné a nešťastné lásce, plno básní roztoužených a lkavých, a i ty zevrubné dva přehledy, Hudební revue za r. 1907 a Malířky všech dob a krajů od sester Emmingrových, ve spojení s přechytnými obrazy českých malířek, jako by chtěly naše mladé ženy a dívky lépe poučiti o pravém umění, přivábiti je do koncertní síně, do hlediště opery, do výstav výtvarníků. Češka naproti tomu apeluje zajisté nejvíce na přčetné spolky naše, pražské i venkovské, a postavila se proto na základy velice široké; kdežto první ročník její, loňský, uvědomoval náš ženský svět hlavně o úkolu a významu Ústředního Spolku českých žen, snaží se ročník letošní vyhověti všem potřebám našich četných jednot, poskytnouti jim spolehlivé vodítko v jejich konání. Podává málem úplný obraz jejich činnosti a cenných návrh k jejich organizaci moderní, promlouvá o školách pro služky, které by právě ženské spolky zřizovati měly, o společné škole...“⁴²⁰ Také, jak redakce *Ženského světa* v recenzi píše, čtenářky *Češky* se na jejích stránkách také mohly dočíst o tom, jak se daří ženským spolkům, což byla sekce knihy, která *Češku* zároveň s *Kalendářem paní a dívek českých* spojovala i odlišovala.⁴²¹ Spolkové zprávy z *Kalendáře paní a dívek* totiž vymizely v roce 1904 po tom, co nová redaktorka *Kalendáře* Gabriela Preissová v roce 1903 nakladatele

---

⁴²⁰ Literatura a umění. *Ženský svět: List paní a dívek českých*. Praha: Ústřední spolek českých žen, 1907, 11(21), str. 251.

⁴²¹ Viz *Češka*. Praha: Ústřední spolek českých žen, 1908.

Jana Ottu přesvědčila, že jsou zbytečné,⁴²² ale do té doby, měly v *Kalendáři* také své jisté místo. Celkový vzhled tohoto kalendária byl podobného stylu jako *Kalendář paní a dívek českých*, ale náš *Kalendář* byl více propracovaný. Měl elegantnější desky, více ilustrací a vložených ukázek obrazů a uměleckých děl, ale i přesto jde o kalendář stejného zaměření a podobného stylu.⁴²³ *Češka* tedy mohla *Kalendáři paní a dívek českých* konkurovat, ale vzhledem k tomu, že zřejmě vyšla pouze na roky 1907 a 1908,⁴²⁴ myslím si, že o velké konkurenci nemůžeme příliš hovořit.

Jak v roce 1906 psala Pavla Maternové ve svém dopise Teréze Novákové, kalendářů v této době na českém trhu vychází „celá hejna.“⁴²⁵ Jistě se proto na trhu objevovaly i další žensky zaměřené kalendáře, které jsem nezmínila. Z toho, co se mi podařilo zjistit a vyhledat si ale myslím, že *Kalendář paní a dívek českých* byl ve své době z českých ženských kalendářů tím nejprestižnějším. Kalendáře byly zvláštním typem periodika, jejichž specifčnost spočívala v tom, že vycházely pouze jednou za rok, takže v nich nebyly publikovány romány ani jiné texty na pokračování⁴²⁶ a zprávy o dění ve společnosti, které zde byly publikovány nikdy nemohly být zcela aktuální. Jejich cykličnost, jak uvádí i Tereza Riedlbauchová, ale přesto umožňuje, aby právě jako periodika byly vnímány.⁴²⁷ Kam bychom tedy mohli *Kalendář paní a dívek českých* alespoň částečně zařadit a k jakým periodikům má nejbližší?

Kalendář paní a dívek českých bychom mohli označit jako kulturně-společensko-literární časopis pro ženy spadající do aktivit ženského hnutí společně s aktivitami vzdělávacími a uměleckými.⁴²⁸ *Kalendář* složením přispěvatelů zhruba do konce prvního desetiletí 20. století úzce souvisí s *Ženskými listy*, redigovanými Eliškou Krásnohorskou,⁴²⁹ a *Ženským světem*, v jehož redakci stály též dvě významné ženské osobnosti *Kalendáře paní a dívek* – Teréza

---

⁴²² Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Jan Otto. Osobní fond, korespondence přijatá – Gabriela Preissová, č. 28/33, dopis z 6. června 1903.

⁴²³ Viz *Češka*. Praha: Ústřední spolek českých žen, 1908.

⁴²⁴ *Češka*. *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/6LE8IFJ4JIFCN9BAGIUQUEU46H66K323B438RD26U87LRVE6V2V-52414?func=full-set-set&set_number=284768&set_entry=000027&format=999.

⁴²⁵ Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Tereza Nováková, Osobní fond, korespondence přijatá – Pavla Maternová, č. 882-923, dopis z 26. srpna 1906.

⁴²⁶ RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obraze ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897* [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>, str. 102.

⁴²⁷ Tamtéž

⁴²⁸ Do těchto aktivit *Kalendář paní a dívek českých* zařazuje i Tereza Riedlbauchová: RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obraze ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897* [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>, str. 102, 103.

⁴²⁹ Viz *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*. Praha, 1876-1911. ISSN 1802-7237.

Nováková a Pavla Maternová.⁴³⁰ S oběma časopisy měl také *Kalendář* společné pravidelné otiskování oznámení o činnosti ženských spolků včetně Ženského výrobního spolku, založeného Karolinou Světlou a v jehož čele stála Eliška Krásnohorská, nebo spolku a gymnázia Minerva, které založila právě Krásnohorská.⁴³¹ Oba listy také *Kalendář paní a dívek českých* podporovaly, o čemž se můžeme přesvědčit například v recenzi *Kalendáře* hned v prvním čísle *Ženského světa*, kde i přes drobnou výtku, *Kalendář paní a dívek* velmi chválí. V recenzi se píše: „Již po desáté objevuje se *Kalendář paní a dívek* na trhu knihkupeckém, aby spočinul jako oblíbený dárek našich dam na jejich stolku, a skvostnou svou úpravou, praktickým zařízením a bohatostí i rozmanitostí svého obsahu zajisté získá si letos přízeň i těch, které dosud odběratelkami jeho nebyly. [...] K statí této přiléhají bohaté zprávy o činnosti dámských spolků československých, jichž uveřejňováním *Kalendář paní a dívek* nabývá rázu knihy každé řádné Češky. [...] Jest pouze škoda, že nestal se dosud *Kalendář paní a dívek* střediskem českých malířek jako jest reprezentantem společných snah českého spisovatelstva ženského. Jest jeho obsahem velmi výmluvně dokázáno, že ženy dovedou samy zdárně pracovat a právě ten fakt takřka nutí každou Češku, aby knihu již i odpůrce nemůže upřít, že předčí uměleckým vkusem všechny jiné kalendáře, neopominula zakoupiti pro svou knihovnu.“⁴³² Samozřejmě to ale neznamenal, že autorky a autoři článků a příspěvků *Kalendáře paní a dívek českých* byli spřízněni jen s těmito dvěma časopisy. Jednak většina spisovatelů nebo publicistů své příspěvky posílala do více periodik, a do *Kalendáře* psali i jiní pisatelé. Faktem, ale je, že i přesto, že v *Kalendáři paní a dívek českých* měly v průběhu doby své příspěvky otištěné i příspěvatelé například *Ženského obzoru*, jejich příspěvky nebyly nijak vyhraněné a zřejmě byly přizpůsobené nakladateli a čtenářkám *Kalendáře*.⁴³³ Nejvýznamnější osobnosti první etapy *Kalendáře* ale skutečně byly spřízněné nejvíce s těmito dvěma periodiky.

---

⁴³⁰ Viz *Ženský svět: list paní a dívek českých*. Praha, 1896-1911.

⁴³¹ Viz *Ženské listy, Ženský svět*; píše o tom ve své studii i Tereza Riedlbauchová: RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obraze ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897* [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>, str. 103.

⁴³² Literatura. *Ženský svět: List paní a dívek českých*. Praha, 1(1), str. 12-13.

⁴³³ I Tereza Riedlbauchová píše o tom, že výběr příspěvků kalendářů ovlivňoval také adresát a že už i Božena Němcová své psaní do kalendářů přizpůsobovala. Viz Tereza Riedlbauchová: RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obraze ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897* [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>, str. 102.

Na konci 19. století umírá jak Karolina Světlá,⁴³⁴ tak i Sofie Podlipská⁴³⁵ a pomalu se do ústraní ubírá nejen Irma Geisslová,⁴³⁶ ale i Eliška Krásnohorská⁴³⁷ nebo Teréza Nováková,⁴³⁸ a tak je v *Kalendáři* na počátku nového století postupně střídají, nebo alespoň doplňují, nové autorky a autoři. Největší proměna nastala po převzetí redakce *Kalendáře* Růženou Jesenskou, která si do časopisu přizvala i své přátele z *Moderní revue*,⁴³⁹ což bylo periodikum věnované literatuře, výtvarnému umění, umělecké kritice a teorii umění, kde byly publikovány dekadentně a symbolisticky zaměřené texty.⁴⁴⁰ S časopisem *Moderní revue* měl *Kalendář paní a dívek českých* v této době i velmi podobnou grafickou úpravu a ilustrace. Jejich autorkou totiž u obou časopisů byla Zdenka Braunerová.⁴⁴¹

---

⁴³⁴ KUTHANOVÁ, Michaela. Karolina Světlá: (1830-1899). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2006.

⁴³⁵ PAVLÍČKOVÁ, Jana. Sofie Podlipská: (1833-1897). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

⁴³⁶ MIKOLÁŠEK, Martin. Irma Geisslová: (1855-1914). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

⁴³⁷ WAGNER, Jan a Kuthanová Michaela. Eliška Krásnohorská: (1847-1926). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1966-2006.

⁴³⁸ BÍLEK, Karol. Arne Novák: (1880-1939) a Teréza Nováková: (1853-1912). Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

⁴³⁹ Například Arnošt Procházka, Jiří Karásek ze Lvovic, Miloš Marten.

Viz MERHAUT, Luboš a Otto M. URBAN. *Moderní revue 1894-1925*. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-63-7.

O tom mluví i Libuše Heczková v rozhovoru pro Český rozhlas Dvojka: STÝBLOVÁ, Tereza a Pavlína ODLOŽILOVÁ. Největší básnička citů, divoké vášně a lásky ve své době pohoršovala. Osudová žena: Růžena Jesenská. *Český rozhlas: Dvojka* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/nejvetsi-basnicka-citu-divoke-vasne-a-lasky-ve-sve-dobe-pohorsovala-osudova-zena-8365439>.

⁴⁴⁰ DUŠÁTKO, Tomáš. Jiří Karásek ze Lvovic. Městská knihovna v Praze [online]. Praha: hlavní město Praha [cit. 2022-11-04]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1675-jiri-karasek-ze-lvovic/>.

⁴⁴¹ TOMAN, Prokop Hugo. *Zdenka Braunerová: popisný seznam grafického díla*, str. 95-97.

6 Vztah Kalendáře paní a dívek českých k dobovému českému feminizmu

Ženská otázka a emancipace jsou pojmy, které v českých zemích nabývají na významu ve druhé polovině 19. století, kdy právě ženské hnutí bylo nespornou součástí procesu formování moderní společnosti. První období tohoto procesu začíná v 60. letech 19. století politickým uvolněním a zakládáním prvních ženských spolků a končí na počátku 90. let, když se proměňuje česká společnost, její možnosti politické, jazykové a kulturní a kdy se mění způsob uvažování o ženě i její vlastní aktivity. Následné období od 90. let až do konce první světové války potom bylo obdobím dramatických a dynamických procesů modernizace a krize, v nichž se podařilo proměnit sociální, politickou, právní a kulturní situaci ženy.⁴⁴² Právě přelom těchto dvou období a následná etapa druhá, jsou pro nás klíčové, protože právě v tomto období vychází náš *Kalendář paní a dívek českých*. Tento proces však nebyl vůbec snadný – ve společnosti založené na „přirozených“ rozdílech mezi muži a ženami a z toho plynoucích odlišných rolí, musely aktivistky obvykle vyvinout značné úsilí o prosazení nezřídka jen drobných kroků ke zlepšení postavení žen ve společnosti. Náhledy na ženské hnutí, jeho požadavky a cíle se ale mnohdy rozcházel.⁴⁴³ Pojďme se tedy nyní právě na toto zaměřit a pokusit se si říci, jaký postoj k ženskému hnutí a emancipaci měly hlavní osobnosti *Kalendáře* i on sám. Názory, které zastávaly jednotlivé osobnosti *Kalendáře paní a dívek českých*, na toto téma, nám totiž mohou pomoci si nastínit, do jaké míry zřejmě mohly autorky a autoři kalendářních příspěvků promlouvat do výběru témat a obsahu těchto příspěvků.

Téměř všechny důležité osobnosti, které známe z počátku *Kalendáře paní a dívek českých* se o ženské hnutí nejen velmi zajímaly, ale i se v jeho rámci aktivně angažovaly. Karolina Světlá se zajímala především o problémy spojené se vzděláváním a výchovou dívek, o čemž již v roce 1867 píše obsáhlý článek *O vychování ženy*. Snaha zlepšit dívčí vzdělání ji v roce 1871 také motivovalo k založení Ženského výrobního spolku českého, který si důrazem na povznesení mravnosti a přípravu žen pro praktické profese zajistil na dlouhá léta podporu tisku i veřejnosti. *Národní listy* si prý spolek pochvalovaly, že se snaží v život uvádět vše to, co rozumného a nepřehnaného v sobě otázka ženská obsahuje. Výběr učebních předmětů a příprava k povoláním také dívky neodváděl od jejich tzv. přirozených úkolů, jakými byla domácnost či mateřství. Dívky, které školu dokončily, byly znalé práce v obchodě, základů

---

⁴⁴² BAHENSKÁ, Marie, Dana MUSILOVÁ a Libuše HECZKOVÁ. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*. České Budějovice: Veduta, 2011. ISBN 978-80-86829-79-1, str. 26-27.

⁴⁴³ Tamtéž str. 7, 26.

účetnictví, ale také manuální práce. Největší odezvu prý měl ošetrovatelský kurz, jehož absolventky mohly pracovat v soukromých službách i veřejných nemocnicích. Spolek se hlásil k teorii tzv. průmyslového vychování, které právě od 70. let představu o vzdělání dívek výrazně ovlivňovalo. Pod tímto výrazem se podle těchto historiček skrýval určitý posun ženského hnutí, kdy po literárních pokusech a podporování vlastenecké činnosti přišel do zájmu problém hospodářské soběstačnosti a závislosti. Eliška Krásnohorská, pozdější starostka tohoto spolku, také na toto téma přispěla svým článkem v časopise *Svoboda*, kde měla podat zevrubný obraz ekonomických poměrů různých vrstev a psát o potřebě odborného vzdělání dívek, nutnosti sociální solidarity a také zde uváděla do detailů propracovaného řešení ženské otázky, kde se vymezovala především proti pojetí žen jako nesamostatných stvoření, která nejsou schopny práce. Předpokladem pro hmotnou emancipaci žen je pro ni emancipace duševní, tedy vzdělání.⁴⁴⁴ Jakési pomyslné druhé fázi ženského hnutí odpovídá pojetí feminismu, kterému se říká osvětově-vlastenecké,⁴⁴⁵ které je i typické zejména pro první etapu *Kalendáře*, kdy zřejmě v souvislosti se stupňujícími se národnostními konflikty, silí nacionální cítění a autorky a autoři se vrací k ideálu ženy hospodyně a vlastenky s tím, že vzděláním se rozumí především příprava na tuto roli ženy, která společně se svojí rodinou dává všemi možnými způsoby najevo své češství.⁴⁴⁶ Heczková se ve své knize zabývá i konkrétními články právě z našeho *Kalendáře paní a dívek*. Prvním článkem je úvaha Karoliny Světlé *Několik slov o významu literatury*“ z roku 1889,⁴⁴⁷ kde v závěru této úvahy Světlá oslovuje české ženy těmito slovy: „K práci, ženy české, kde jste která! Což nevidíte, co se děje, jaké to dravé moře kolem nás své vlny zdvihá a všecky naše nadějně setby pohltili hrozí? Ó nedejte našim dětem utonouti v tom dravém cizím živlu, napájejte je mannou z duší šlechetných myslitelů našich, vlasteneckých autorů, aby těžce zkoušenému národu našemu bylo volno vykonati svoje poslání, tj. duchem svým vděčně osvětit ten kraj, v němž sám spatřil světlo života toho!“⁴⁴⁸ Zde právě prý Světlá vychází z tradičního pojetí ženství, reprezentovaného ženou matkou a vychovatelkou, která rozvíjí ducha svých dětí, a tedy i svůj národ. Druhým příspěvkem, o kterém Heczková píše, je hned úvodní věnování v prvním ročníku *Kalendáře Češkám!* Elišky Krásnohorské, která je považovaná za významnou

---

⁴⁴⁴ Tamtéž, str. 128-131.

⁴⁴⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Pišící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 25.

⁴⁴⁶ BAHENSKÁ, Marie, Dana MUSILOVÁ a Libuše HECZKOVÁ. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*, str. 134.

⁴⁴⁷ HECZKOVÁ, Libuše. *Pišící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 25.

⁴⁴⁸ SVĚTLÁ, Karolina. *Několik slov o významu literatury. Kalendář paní a dívek českých na rok 1889*. Praha: František Bohuslav Batovec, 1888, 2, str. 21.

reprezentantku tohoto „tradičního“ feminismu,⁴⁴⁹ což je právě v *Kalendáři paní a dívek* dost znatelné – téměř každý příspěvek Krásnohorské se nese v tomto duchu. Krásnohorská zde stejně jako Světlá kritizuje lenost, povrchnost a slabé vlastenectví českých měšťanských žen.⁴⁵⁰ „Ale nevěřte vy, které se v rodině své vroucně hlásíte k povinnosti mateřské, že smíte jinde býti macechami: chladnými, bezcitnými to macechami svého národa,“⁴⁵¹ nešetří Eliška Krásnohorská kritikou a nabádá čtenářky, aby šlechtily svou duši, poznávaly svůj národ a zajímaly se o něj a především, aby se učily, myslely a posuzovaly.⁴⁵² Oproti Světlé ale Krásnohorská prý posiluje ve svém osvětovém a vlasteneckém feminismu ženin kritický úkol, který jí však „tradičně“ nepřísluší. Ženy by se kromě materiální a sociální nouze měly vypořádat také se svým „otroctvím ducha“ – tedy s vlastní leností, nekritičností a neodpovědností.⁴⁵³ Eliška Krásnohorská nebyla příznivkyní modernějšího pojetí feminismu⁴⁵⁴ a modernistickými reprezentacemi ženy v literatuře. Však i v pozadí rozpaků Krásnohorské nad Terézou Novákovou byl jejich odlišný názor na ženu.⁴⁵⁵ Nováková ve svých několika pracích rozvinula koncept „moderní ženy“, kterou viděla před svými očima těžce vyrůstat z ustálené tradice morálky, společenských pravidel intimního a veřejného života 19. století. Ve své feministické esejistice psala o vzdělané ženě, nezmrzačené náboženstvím, ženě morálně odpovědné a angažované, otevřené novým myšlenkám. Ideální představa „nové ženy“ podle Novákové roste z „ducha pravdy a volnosti“ a z mateřství, které vždy bylo úhelným bodem jejich feministických úvah.⁴⁵⁶ Na sjezdu žen československých dne 5. července 1908 Nováková pronesla: „Nejpřirozenější a nejstarší útvar společenský, z něhož všecko ostatní zřízení, až po sám stát, jako z kořene vyrůstalo a se vyvíjelo, jest rodina. Útvar, drahý všem kmenům a národům, nechať dosáhly jakéhokoli stupně civilisace a vzdělanosti, kořen, jenž upevňuje půdu, kmen, na němž roste a kvete štěstí, jenž jest zárukou zdravého trvání společnosti. [...] Právě rodina jest místem, kde odehrávají se nejděsnější tragédie a katastrofy ženského srdce a ducha; a nejsou to jen dramata milostná, ztroskotání štěstí manželského a mateřského, marný boj

---

⁴⁴⁹ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 25.

⁴⁵⁰ Tamtéž str. 25.

⁴⁵¹ KRÁSNOHORSKÁ, Eliška. *Českám! Kalendář paní a dívek českých na rok 1888*. Praha: František Bohuslav Batovec, 1887, 1, str. 17.

⁴⁵² Tamtéž str. 20.

⁴⁵³ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 25.

⁴⁵⁴ Viz HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2009. Mnemosyne., sv. 1. ISBN 978-80-7308-282-6.

⁴⁵⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 135.

⁴⁵⁶ Tamtéž str. 165-166.

existenční, který tato srdce láme, neb úplně ničí: byly vždy, a čím dále tím více se množí tragédie jiného rázu, katastrofy potlačení, zneuznání, života úplně pochybeného, dle vlastní touhy a vůle neprožitého, které zároveň jsou katastrofami všelidskými, jako součet promarněných, nevyužitých sil.⁴⁵⁷ Podle Novákové by rovnost příležitostí a stejné podmínky pro muže a ženy umožnily spravedlivé uspořádání společnosti a úplné osvobození ženy, její pocit volnosti, který často prý Nováková často popisovala jako „povznesení“ nebo „vymanění“, záviselo právě na této nové, spravedlivé rovnosti. Bez této svobody podle ní nebylo možné docílit žádného pokroku. Ve své feministicky radikálnější „etapě“ života, která nastala po jejím odchodu z Litomyšle, byla Nováková také otevřenější v sociální kritice, ostřejší v antiklerikalismu a důraznější v požadavcích, které dostávaly i politickou podobu, ať už šlo o volební právo, celibát nebo boj za vyšší mzdy žen. Články, které napsala v posledních letech svého života potom patří k tomu nejotevřenějšímu a nejkritičtějšímu, co prý bylo v českém ženském hnutí napsáno.⁴⁵⁸ V *Kalendáři paní a dívek* se to však neprojevovalo. Činnost Terézy Novákové můžeme, stejně jako činnost ostatních žen, sledovat ve *Zprávách o činnosti spolků*, ale sama Nováková do *Kalendáře* přispívala pouze vlastenecky a národopisně laděnými příspěvky, či črtami ze skutečnosti z Východních Čech. Básně či povídky veršem s vlasteneckými motivy a medailony osobností psala taktéž v tomto období do *Kalendáře paní a dívek českých* Pavla Maternová, která patřila k silné generaci učitelké ženské inteligence, která formovala ženské hnutí osmdesátých a devadesátých let 19. století. Maternová se po svatbě mohla věnovat jen občasným přednáškám, redaktorské a literární činnosti, ale svým spisovatelským povoláním chtěla pokračovat v učitelství a dělat ženám a dospívajícím dívkám průvodkyni.⁴⁵⁹ Jako vdaná žena, která zřejmě mohla trpět tím, že nemůže dál vykonávat učitelkou profesí, napsala v roce 1911 v *Ženském světě* článek *Odstraňte coelibát!*,⁴⁶⁰ kde, jak už z názvu vyplývá, prosazovala odstranění celibátu učitelek. Zastávala zde názor, že nutit ženu, která je přírodou stvořená „v první řadě k mateřství a k vytvoření rodiny“, k celibátu, je hřích proti přírodě. Nevidí žádný smysl v přinucení k celibátu učitelky, protože právě v jejich domácnostech by podle ní bylo „nejvíce dispoic k založení zdárné rodiny, nejvíce záruk pro její vedení a vypěstění na vyšší stupeň kulturní, což je každému národu zvláště a celku lidstva

---

⁴⁵⁷ NOVÁKOVÁ, Teréza. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímeck, 1912, str. 241-242.

⁴⁵⁸ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 169-170.

⁴⁵⁹ Tamtéž str. 183-184.

⁴⁶⁰ MATERNOVÁ, Pavla. *Ostraňte coelibát!*. *Ženský svět: List paní a dívek českých*. 1911, **15**(22), 337-340.

vůbec nejvýše žádoucí.“⁴⁶¹ Dále ještě také píše: „Kdo může mít lepší rodinu, zdravěji vychované děti, řádněji vedené syny a dcery než matka-učitelka?“⁴⁶² V článku pro odstranění celibátu učitelek také argumentuje samotou, která může učitelky sužovat, když ji zemřou rodiče a sourozenci.⁴⁶³ Pavla Maternová tedy sdílela mnohé názory Elišky Krásnohorské, ale byla více individualisticky zaměřená.⁴⁶⁴ Názory Maternové jsou sice více modernější, než které zastávala celibát podporující Krásnohorská, ale současně méně pronikavé.⁴⁶⁵ Podle Marie L. Neudorflové její dopisy budoucímu manželovi z přelomu 70. a 80. let 19. století vzbuzují údiv nad tím, s jakou hloubkou a odvahou Maternová popisuje, co je pro ni v životě důležité a jak chce být v manželství respektovaná a rovnoprávná.⁴⁶⁶ Ačkoli Pavla Maternová vdaným a vzdělaným ženám přiznává i tělesnost, erotičnost a právo celkem otevřeně si o erotice i číst, nikterak nepřekračovala hranice konzervativních měšťanských představ⁴⁶⁷ a s obrazem ženy v *Kalendářích paní a dívek* konce 80. a v průběhu 90. let 19. století, coby vzdělané matky vlastenky, se zároveň ztotožňovala.

I když jsme si v této kapitole představili jen několik hlavních tváří první etapy *Kalendáře paní a dívek českých*, můžeme už nyní říci, že autorky textů s jejich příspěvky v *Kalendáři* a jejich zaměřením souhlasily, ač některé z nich měly i modernější pohled na některé aspekty života ženy. Konec konců jistě by ani nepsaly nic s čím, by se alespoň částečně neztotožňovaly. Naopak mnohdy se příspěvky nepsaly speciálně pro *Kalendář*, ale publikovaly se buď ukázky z knih, které vyšly v nakladatelství Jana Otty, nebo je autoři a autorky měli, jak se říká „v šuplíku“.⁴⁶⁸ Na druhou stranu zasláné příspěvky nemusely být nakladatelem nebo později redaktorkami přijaté, jako tomu bylo u Irmy Geisslové,⁴⁶⁹ a také se z okruhu zájmů daných autorek vybíraly ty příspěvky, které korespondovaly se zaměřením *Kalendáře*. *Kalendář paní a dívek českých* byl beletristickým časopisem, který měl sloužit především k pobavení čtenářek.

---

⁴⁶¹ Tamtéž str. 338.

⁴⁶² Tamtéž str. 338.

⁴⁶³ Tamtéž str. 339.

⁴⁶⁴ L. NEUDORFLOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, str. 225.

⁴⁶⁵ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 184.

⁴⁶⁶ L. NEUDORFLOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, str. 225.

⁴⁶⁷ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*, str. 184-185.

⁴⁶⁸ Viz korespondence mezi příspěvovateli *Kalendáře* a jeho redaktorkami

⁴⁶⁹ O neotištění příspěvku Irmy Geisslové jsem psala ve 4. kapitole.

Viz HRDINA, Martin, ed. *Šerík a růže: Korespondence Irmy Geisslové a Sofie Podlipské 1883-1897*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2650-7.

Ačkoli v první etapě *Kalendáře* bylo téma ženské otázky celkem výrazné, jeho hlavním úkolem nebylo hlásat moderní pokrokové názory. Časopis čtenářkám podával informace o úspěších z oblasti ženského hnutí, stejně tak jako je informoval i o novinkách z kulturního a společenského života. Téma ženského hnutí se samozřejmě promítlo i do dalších článků a příspěvků. Nejvýraznější z nich byla již několikrát zmiňovaná pravidelná rubrika *Zprávy o činnosti dámských spolků*, která v *Kalendáři* pravidelně vycházela až do roku 1903.

Trochu jiné to bylo od nového století a zejména po tom, co redakci *Kalendáře paní a dívek* převzala právě v roce 1903 Gabriela Preissová a poté, v roce 1911, Růžena Jesenská. Na přelomu 19. a 20. století český feminismus dospěl ke svému prvnímu vrcholu⁴⁷⁰ a ačkoli cesta emancipistek za rovnocennými právy stále nebyla u konce, ženy už jistého postavení ve společnosti dosáhly a postupně se ženám otevíralo i vysokoškolské vzdělání.⁴⁷¹ Co se týče redaktorek, literární historik Albert Pražák⁴⁷² píše ve sborníku o tom, že Gabriela Preissová i Růžena Jesenská také jako spisovatelky vyšly z ovzduší slovesného feminismu druhé poloviny 19. století, ale jejich další tvorba se již rozvinula zcela jinak a nabrala nových barev, tvarů a jiné doby.⁴⁷³ Preissová ani Jesenská nepatřily mezi aktivní bojovnice za ženská práva,⁴⁷⁴ přesto to však byly moderní ženy, kterým záleželo na rovnoprávném postavení žen ve společnosti. Gabriela Preissová už od mládí nesnášela žádnou křivdu proti jednotlivci, společenské vrstvě, třídě nebo národu a svoji veřejnou, osvětovou i spisovatelskou činnost zaměřila proti bezpráví všeho druhu. Ve své umělecké tvorbě Preissová postavila do středu svého zájmu ženu, skrze její příběhy proboujávala rovnoprávnost ženy s mužem, a její právo na rozvoj všech schopností. Protestovala proti otrockému a poníženému postavení ženy, proti jejímu mentorování a násilnému provdávání dívek z jiných důvodů než z lásky. Přála si prý mít ženu inteligentní, harmonicky vzdělanou a zbavenou předsudků. Ideál viděla v tom, aby každý člověk ke svému druhu přistupoval s láskou, touhou pomoci a s vůlí odstraňovat bolest a křivdu.⁴⁷⁵ Myslím, že Jesenská se na svět mohla dívat podobným pohledem. Každopádně, ať

---

⁴⁷⁰ LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, str. 454.

⁴⁷¹ Tamtéž str. 424-442; PRAŽÁK, Albert. Česká spisovatelka v XIX. století. In: *Česká žena v dějinách národa: sborník statí, uspořádaných péčí Ústředí žen při Národní radě české*. Praha: Novina, 1940, str. 181.

⁴⁷² HAVEL, Rudolf a Jiří OPELÍK, ed. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Čs. spisovatel, 1964, str. 399.

⁴⁷³ PRAŽÁK, Albert. Česká spisovatelka v XIX. století. In: *Česká žena v dějinách národa: sborník statí, uspořádaných péčí Ústředí žen při Národní radě české*, str. 181.

⁴⁷⁴ To o Gabriele Preissově zmiňuje i Artur Závodský na str. 263-264. O Růženě Jesenské Jan Opolský píše: „Není tu překotného, hřmotného úsilí nějaké emancipace, všechna životní práce je bezbouřná, ale ukázněná, povolná a neústupná.“

OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*, str. 3.

⁴⁷⁵ ZÁVODSKÝ, Artur. Gabriela Preissová, str. 263-264.

tomu bylo jakkoli, obě ve svých dílech používají i motivy a témata, která tehdejší společnost vnímala jako kontroverzní. Gabriela Preissová se svými hrdinkami spojuje ženskou sexualitu, nemanželský milostný poměr nebo následky nechtěného těhotenství. Tato témata byla obzvláště tabuizovaná na divadelních prknech, kde se její hry hrály, a tím tak Preissová pomohla zrodu nové linie realistické dramatiky.⁴⁷⁶ Růžena Jesenská ve své tvorbě využila podobných motivů. Psala například o milostném vztahu učitelky, incestní či lesbické lásce nebo stejně jako Preissová nemanželském sexu.⁴⁷⁷ I tady ale platil výše zmíněný výběr příspěvků pro *Kalendář paní a dívek*, a tak se tato témata a motivy do *Kalendáře* příliš často nedostávala. Časopis se ale v novém století příchodem modernější doby i nových redaktorek přeci jen začal postupně proměňovat. Potřeba čtenářky emancipačně uvědomovat se vytrácela, spolkové zprávy *Kalendář* přestal otiskovat v roce 1904 na vyžádání Gabriely Preissové, která je považovala za zbytečné,⁴⁷⁸ a postupně se stával časopisem nejen pro ženy ale i pro širší čtenářstvo, což se projevilo zejména od roku 1911, kdy *Kalendář paní a dívek* převzala Růžena Jesenská. Již od počátku 20. století se ale *Kalendář* začal zaměřovat místo dřívější propagace ženské emancipace na genderové stereotypy a tímto směřované příspěvky.⁴⁷⁹ Jde o příspěvky, Julie Emingerové, které jsem v této práci již zmiňovala – v *Kalendáři paní a dívek českých na rok 1902* jsou to *Ženy renaissance*,⁴⁸⁰ v roce 1908 potom například pojednání *O malířkách všech dob a krajů*.⁴⁸¹ Martina Pachmanová píše o tom, že právě Emingerová a několik dalších autorek, které se na přelomu století věnovaly tak zvané otázce žen v dějinách a současnosti výtvarného umění, se výrazně zasloužily o formování genderového diskurzu v moderní české kultuře. Uvědomovaly si prý totiž, že požadavky na důstojné a rovné zastoupení žen v českém kulturním a politickém životě, které deklarovali představitelé české moderny, je nutné naplňovat nejen vlastní emancipací, ale také podporou a zájmem o práci jiných žen, a to

---

⁴⁷⁶ KŘIVÁNKOVÁ, Eva. *Žena v díle Gabriely Preissové*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita, str. 67.

⁴⁷⁷ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*, str. 80-81; Viz JESENSKÁ, Růžena. *Mimo svět: povídky a novelly*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1926.

⁴⁷⁸ Viz Památník národního písemnictví (LA PNP – Litoměřice), Jan Otto, Osobní fond, korespondence přijatá – Gabriela Preissová, č. 28-33, dopis z roku 6. června 1903.

⁴⁷⁹ Píše o tom i Michaela Vondrušková ve své bakalářské práci str. 35-39.

⁴⁸⁰ EMINGEROVÁ, Julie. *Ženy renaissance*. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1902*. Praha: Jan Otto, 1901, s. 98-111.

⁴⁸¹ EMINGEROVÁ, Julie. *O malířkách všech dob a krajů*. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1908*. Praha: Jan Otto, 1907, s. 53-63.

v historických i soudobých souvislostech. Druhý zmíněný příspěvek v *Kalendáři paní a dívek českých* má být vůbec první komplexní studii o ženských osobnostech v dějinách umění.⁴⁸²

Poslední tři ročníky *Kalendáře paní a dívek českých*, tedy *Kalendáře* na roky 1941-1943, vedla Marie Tumlířová, která patřila ke generaci aktivistek českého ženského hnutí, která se začala prosazovat po první světové válce.⁴⁸³ Práce a aktivity Tumlířové se mimo jiné snažily o emancipaci venkovských žen.⁴⁸⁴ Před redigováním *Kalendáře* také dlouhá léta pracovala na Ministerstvu školství a národní osvěty⁴⁸⁵ a v její publicistické činnosti pro ženské časopisy převažuje tematika ženy-hospodyně a její vzdělávání,⁴⁸⁶ a tak možná proto byly do tohoto obnoveného knižního kalendáře zařazovány články o například o dívčí výchově. Výběr témat také mohl souviset s dobou, kdy tento *Kalendář paní a dívek* vycházel. *Kalendář* 40. let 20. století byl vydávaný za okupace, a tak se o mnoha zásadnějších tématech psát nemohlo. Obnovený *Kalendář* staví většinu svých článků a příspěvků na ženě a můžeme si tak zde například přečíst velmi zajímavé historické články o ženách. Jedním z nich je například článek o právu ženy v historii,⁴⁸⁷ který jsem již zmiňovala v jedné z předchozích částí této práce, nebo příspěvek o druhé manželce krále Přemysla Otakara I., Konstancii.⁴⁸⁸ Vzdělaných žen mezi přispěvatelkami *Kalendáře paní a dívek českých* pochopitelně přibývalo. Z velké části také tento obnovený *Kalendář* s úctou vzpomínal na významné, především ženské, osobnosti předchozích ročníků.

---

⁴⁸²PACHMANOVÁ, Martina. Slyšet šepot duše v dunění moderního pokroku: k počátkům české ženské umělecké kritiky. In: BARTLOVÁ, Milena a Martina PACHMANOVÁ, ed. *Artemis a Dr. Faust: ženy v českých a slovenských dějinách umění*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1607-2, str. 42-43.

⁴⁸³ BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. *Ženy na stráž!: České feministické myšlení 19. a 20. století*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2010. ISBN 978-80-86495-70-5, str. 249.

⁴⁸⁴ Viz KUKLOVÁ, Maria. *Postavení a úkoly ženy v zemědělství*. Praha: Ministerstvo školství a národní osvěty, 1923.

⁴⁸⁵ Viz MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*, str. 116-117.

⁴⁸⁶ BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. *Ženy na stráž!: České feministické myšlení 19. a 20. století*, str. 249.

⁴⁸⁷ KOZÁKOVÁ, Anděla. Žena v zemském právu českém. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1941*. Praha: Ústředí žen při Národní radě české, 1940, s. 45-52.

⁴⁸⁸ VOTOČKOVÁ-JOACHIMOVÁ, Jiřina. Pečeť královny Konstancie. In: *Kalendář paní a dívek českých na rok 1941*. Praha: Ústředí žen při Národní radě české, 1940, s. 38-44.

Závěr

Kalendář paní a dívek českých, vycházející v letech 1888-1943, byl velmi významným českým periodikem, který spadl do trendu knižních kalendářů druhé poloviny 19. století. *Kalendář* začal vycházet v nakladatelství Františka Bohuslava Batovce, poté jeho náklad převzal roku 1892 Jan Otto. *Kalendáře paní a dívek českých* na roky 1941-1943 byly vydány Ústředím žen při Národní radě české. Do roku 1902 redakce *Kalendáře* spadala přímo nakladatelství. V roce 1903 časopis začala redigovat Gabriela Preissová, kterou v roce 1911 vystřídala Růžena Jesenská. Obnovený *Kalendář paní a dívek* vedla Marie Tumlířová. Autory a autorkami textů byly po celou dobu vydávání *Kalendáře paní a dívek českých* významné české osobnosti. Mezi přispěvatele patřili i muži, a to zejména v době, kdy časopis redigovala Růžena Jesenská.

Kalendář paní a dívek českých můžeme označit jako kulturně-společensko-literární časopis pro ženy, jehož vydávání lze podle jeho redakce rozdělit do čtyř pomyslných etap, během nichž se proměňovala vizuální i obsahová stránka časopisu. Jednotlivé etapy *Kalendáře* provázely dobový diskurz feminity, trendy společnosti a okruh témat a osobností, které byly blízké jednotlivým redaktorkám, které byly nejvýraznějšími osobnostmi časopisu a každá sama o sobě a svou tvorbou přispěla do české společnosti něčím novým.

Do roku 1900 bylo zaměření *Kalendáře paní a dívek českých* především na národopisná témata a ženskou emancipaci. *Kalendář* v této době kladl důraz na motivaci žen ke vzdělání, jehož hlavním motivem jim mělo být vlastenectví. V novém století začala ženská otázka v *Kalendáři paní a dívek* slábnout, až se postupně v době redigování časopisu Růženu Jesenskou téměř vytratila. Druhou etapu, respektive *Kalendáře* již od roku 1900 vystihuje jejich umělecké a kulturní zaměření. Pravidelně se zde setkáváme s články o hudební sezóně a medailony či další články o českých herečkách, malířkách a umělkyních. Ženské téma se zde objevuje také v historických studiích či člancích, zaměřených na postavení žen ve společnosti genderové stereotypy. Do popředí se postupně dostávají i cestopisné či historické příspěvky. Růžena Jesenská z *Kalendáře* vytvořila exkluzivnější časopis. O grafickou úpravu požádala Zdenku Braunerovou a otiskovala také příspěvky svých přátel z časopisu *Moderní revue*. *Kalendář paní a dívek* se tak stal časopisem pro širší čtenářstvo.

Ačkoli měly osobnosti *Kalendáře paní a dívek českých* mnohdy modernější či radikálnější pohled na některé aspekty života ženy, s příspěvky, které do *Kalendáře* psaly, a jejich zaměřením se ztotožňovaly. Zřejmě sami přispěvatelé vybírali ze své tvorby ta díla, která se zaměřením *Kalendáře paní a dívek* korespondovala. Často se příspěvky nepsaly speciálně pro

Kalendář, ale publikovaly se již texty vytvořené. Redaktorky měly vliv na výběr příspěvatelů a příspěvatelek a zřejmě měly i hlavní slovo ve výběru příspěvků a rubrik *Kalendáře paní a dívek*, což bylo dosvědčeno zrušením rubriky se spolkovými zprávami, které si vyžádala u nakladatele Gabriela Preissová. Nikde v mnou projité korespondenci mezi redaktorkami a nakladatelem či příspěvovateli, ani v literatuře jsem se nesetkala s tím, že by některý příspěvek měl být změněn či zamítnut. Nikdy v korespondenci ani jedna z redaktorek také nepožadovala příspěvek s konkrétními požadavky. Na druhé straně zasláný text nemusel být po přijetí redaktorkou otisknut, pokud by se jí nelíbil, což bylo mnohdy i nabídnuto.

Z dalších knižních kalendářů, které se mi podařily dohledat, jsem nejvíce podobných znaků našla u kalendária *Česka*, vydávaném Ústředním spolkem žen v redakci Pavly Maternové, a *Kalendáře českých rodin*, jehož nakladatelem byl František Bohuslav Batovec. Oba dva ale vycházely jen velmi krátkou dobu. I přesto, že vycházely další knižní kalendáře zaměřené na ženy, zdá se, že náš *Kalendář paní a dívek českých* byl mezi nimi nejvýznamnější a nejprestižnější. Co se týče časopisů, *Kalendář* složením příspěvatelů zhruba do konce prvního desetiletí 20. století úzce souvisí s *Ženskými listy* a *Ženským světem*. S oběma periodiky měl *Kalendář paní a dívek* také společné pravidelné otiskování oznámení o činnosti ženských spolků v tomto období. Z recenzí těchto časopisů jsme se mohly také přesvědčit o tom, že obě dvě periodika *Kalendář paní a dívek českých* podporovaly. V pozdějších letech, v době redigování *Kalendáře* Růženou Jesenskou, časopis okruhem příspěvovatelů souvisel s časopisem *Moderní revue*. Podobná byla i grafická úprava obou periodik, o kterou se u obou postarala Zdenka Braunerová.

Kalendář paní a dívek českých a okruh osobností, které do něj přispívaly či s ním souvisely, je opravdu velký. Proto, ačkoli jsem se snažila práci zpracovat co nejpečlivěji, má tato práce jistě ještě mnoho prostoru ke zlepšení a prohloubení výzkumu. Spoustu otázek, na které bychom chtěli znát odpověď, zůstaly nezodpovězeny. Chtěli bychom jistě vědět více o myšlenkách a konverzacích nad tímto jedinečným periodikem. Bohužel jsem byla zklamána, jak málo se téma *Kalendáře paní a dívek českých* v korespondenci redaktorek s nakladatelem, s příspěvovateli i příspěvatelů nebo redaktorek mezi sebou vyskytuje. Jsem ale velmi ráda, že jsem touto prací mohla tento krásný odkaz knižních kalendářů přelomu století zpracovat a třeba ho tak přiblížit i širší veřejnosti, protože si myslím, že i přesto, že už byl tematizován v několika pracích, tak stále zůstává spíše v nevědomosti.

Použité zdroje

Prameny archivní

Literární archiv Památníku národního písemnictví:

Božena Viková-Kunětická, korespondence přijatá – Gabriela Preissová, Růžena Jesenská.

Čeněk Zíbrt, korespondence přijatá – Růžena Jesenská.

Eliška Krásnohorská, korespondence přijatá – Irma Geisslová, Pavla Maternová, Teréza Nováková, Anna Lauermannová-Mikschová, Jan Otto, Gabriela Preissová, Sofie Podlipská.

Gabriela Preissová, Osobní fond.

Jan Otta, korespondence přijatá – Gabriela Preissová, Růžena Jesenská, Eliška Krásnohorská.

Pavla Maternová, korespondence přijatá – Eliška Krásnohorská, Teréza Nováková.

Růžena Jesenská, Osobní fond.

Tereza Nováková, korespondence přijatá – Pavla Maternová, Jan Otto, Eliška Krásnohorská.

Zdenka Braunerová, Osobní fond, korespondence přijatá – Růžena Jesenská.

Prameny vydané

HRDINA, Martin, ed. *Šeřík a růže: Korespondence Irmy Geisslové a Sofie Podlipské 1883-1897*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2650-7.

KRECAR, Jarmil, ed. *Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské*. Praha: L. Bradáč, 1919.

PRAŽÁK, František. *Paměti českých spisovatelů z dětství*. Praha: J. Otto, 1946.

Dobová periodika

Kalendář paní a dívek českých na rok 1888-1943. Praha, 1887-1941.

Češka. Praha: Ústřední spolek českých žen, 1908.

Jičínský obzor. Jičín: František Návesník, 1901, (10).

Kalendář českých rodin na rok 1890. Praha: František Bohuslav Batovec, 1889, 2.

Lumír: časopis zábavný a poučný. 1903, 31(6), ISSN 1212-0243.

Nové Pařížské Mody: List paní a dívek českých. 1910, 23(4), 25. ISSN 1803-6341.

Nové Pařížské Mody: List paní a dívek českých. 1911, 24(4), d. ISSN 1803-6341.

Politický kalendář občanský a adresář zemí koruny České na rok. Praha: Vydavatelstvo Politického kalendáře občanského a adresáře zemí koruny České, 1892-1938, 1910, 18.

Světobzor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení. 1907, 7(42).

Zvon: týdeník belletristický a literární: majetek družstva spisovatelského. V Praze: F. Šimáček, 1901-1942, 1905, 5(16).

Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Praha, 1876-1911. ISSN 1802-7237.

Ženský svět: list paní a dívek českých. Praha, 1896-1911.

Krásná literatura

JESENSKÁ, Růžena. *Dětství*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1929.

JESENSKÁ, Růžena. *Mimo svět: povídky a novelly*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1926.

JESENSKÁ, Růžena. *V žití proudech: hra o třech jednáních*. Praha, 1893.

ŠEVČENKO, Taras H. *Výbor básní*. Praha: Alois Wiesner, 1900.

Dobová odborná literatura

KUKLOVÁ, Maria. *Postavení a úkoly ženy v zemědělství*. Praha: Ministerstvo školství a národní osvěty, 1923.

NOVÁKOVÁ, Teréza. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek, 1912.

Seznam literatury

BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy, sv. 2. ISBN 80-7277-241-4.

BAHENSKÁ, Marie, Dana MUSILOVÁ a Libuše HECZKOVÁ. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*. České Budějovice: Veduta, 2011. ISBN 978-80-86829-79-1.

BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. *Ženy na stráž!: České feministické myšlení 19. a 20. století*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2010. ISBN 978-80-86495-70-5.

BARTLOVÁ, Milena a Martina PACHMANOVÁ, ed. *Artemis a Dr. Faust: ženy v českých a slovenských dějinách umění*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1607-2.

BATĚHA, František. *Arnošt Procházka: (1869-1925)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1963.

BEDNARČÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

BÍLEK, Jan. *Eva Medková: (1895-1953)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2018.

BÍLEK, Karol. *Arne Novák: (1880-1939) a Teréza Nováková: (1853-1912)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

BÍLEK, Karol. *Pavla Maternová: (1858-1923)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1991.

BÍLKOVÁ, Eva. *Jarmila Urbánková: (1911-2000)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2002.

BÍLKOVÁ, Eva a Boháčová Eva. *Vilma Sokolová-Seidlová: (1859-1941)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1993.

BOSÁKOVÁ, Zdenka. *České knižní kalendáře 19. století*. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2015. ISBN 978-80-7051-206-7.

BUBER-NEUMANN, Margarete. *Kafkova přítelkyně Milena*. 2. vyd. Přeložil Ivo ŘEZNÍČEK. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0335-3.

ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRONĚ a Zdenko NOVÁČEK. *Československý hudební slovník osob a institucí: Sv. 2. M-Ž*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Česká žena v dějinách národa: sborník statí, uspořádaných péčí Ústředí žen při Národní radě české. Praha: Novina, 1940.

DOUDOVÁ, Milena, ed. *Velké ženy české*. Praha: X-Egem, 1997. ISBN 80-7176-634-8.

FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 1: A-G: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985. ISBN 80-200-0468-8.

FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2/I: H-J: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia Praha, 1993. ISBN 80-200-0468-8.

FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 2: K-L: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia Praha, 1993. ISBN 978-80-200-1572-3.

FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury 4/I: U-Ž: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia Praha, 2008. ISBN 978-80-200-1572-3.

HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Univerzita Karlova (Mnemosyne; sv. 1.), 2009. ISBN 978-80-7308-282-6.

HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír a Ilona Pšeidová. *Miloš Marten: (1883-1917)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

HELLMUTH-BRAUNER, Vladimír. *Růžena Jesenská: (1863-1940)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1974.

HORSKÁ, Pavla. *Naše prababičky feministky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106380-0.

JANOVSKÝ-DRÁŽĎANSKÝ, Karel. *Svobodná Evropa: Slobodná Európa: ... a nyní se už hlásí o slovo Karel Janovský-Drážďanský*. Vimperk: Papyrus, 1995.

JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. Česká novinářka: K postavení a obrazu novinářek v českých médiích. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0056-7.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KOTILOVÁ, Kateřina. *Růžena Jesenská – život a dílo: Česká spisovatelka přelomu 19. a 20. století*. Pardubice, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.

KRYŠPÍN, Vojtěch. *Františka Jana Zoubka život a práce*. Praha: V. Neubert, 1890.

KŘIVÁNKOVÁ, Eva. *Žena v díle Gabriely Preissové*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

KUDRNÁČ, Jiří. Miloš Marten: K jeho místu ve vývoji české literatury. *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. 2000, V (3).

KULOVÁ, Zuzana. *Anna Lauermannová-Mikschová: (1852-1932)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2002.

KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů krásné písemnictví v letech 1918-45: Díl 2. N-Ž*. Praha: Orbis, 1946.

KUTHANOVÁ, Michaela. *Karolina Světlá: (1830-1899)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2006.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3540-8.

LENDEROVÁ, Milena. *Trilaterale – rukopis*.

LENDEROVÁ, Milena. *Zdenka Braunerová*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0868-1.

LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Česká historie. ISBN 978-80-7106-988-1.

LUŠTINCOVÁ, Eva. *Život, dílo a odkaz Věnceslavy Lužické*. Pardubice, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

MAKOVCOVÁ, Jana. *Kateřina Emingerová: (1856-1934)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1996.

MERHAUT, Luboš a Otto M. URBAN. *Moderní revue 1894-1925*. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-63-7.

MIKOLÁŠEK, Martin. *Irma Geisslová: (1855-1914)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1997.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Agentura Pankrác, 2011. ISBN 978-80-86781-17-4.

MOURKOVÁ, Jarmila. *Marie Majerová: (1882-1967)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1976.

MOURKOVÁ, Jarmila. *Pavla Buzková: (1885-1949)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1963.

MUCHA, Jiří. *Alfons Mucha*. Praha: Eminent, 1999. ISBN 80-8576-52-3.

MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec – Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-31-9.

NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 80-902622-2-8.

NEVRLÝ, Mikuláš. *Ivan Franko, ukrajinský básník revolucionář: k 35. výročí jeho úmrtí 1916-1951: život a dílo*. Praha: Práce – vydavatelství ROH, 1952.

ONDŘEJOVÁ, Petra. *Ženy v československém parlamentu 1918-1938*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

OPELÍK, Jiří, ed. *Lexikon české literatury 3/I: M-O: Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 978-80-200-1572-3.

OPOLSKÝ, Jan. *Růžena Jesenská*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1944.

OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. První republika. ISBN 978-80-200-2754-2.

PACLTOVÁ, Jana a Wagner Jan. *Božena Viková-Kunětická: (1862-1934)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

PAVLÍČKOVÁ, Jana. *Sofie Podlipská: (1833-1897)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2004.

PEŠÁKOVÁ, Kristýna. *Ženské spolky jako cesta k ženskému vzdělávání*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Alena Schauerová.

SLÁDEK, Miloš. *Čeněk Zibrť: (1864-1932)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2000.

ŠÁŠINKOVÁ, Marcela, ed. *Zdenka Braunerová: (ne)obyčejný život malířky na přelomu 19. a 20. století*. [Praha]: Salon Zdenky Braunerové, 2013. ISBN 978-80-260-7077-1.

ŠRŮTOVÁ, Magdaléna. *Jan Opolský: (1875-1942)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1998.

TAUDYOVÁ, Hana. *Gabriela Preissová: (1862-1946)*. Inventář archivního souboru. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 2012.

TOMAN, Prokop Hugo. *Zdenka Braunerová: popisný seznam grafického díla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.

TRÁVNÍČKOVÁ, Veronika. *Rané prózy Růženy Jesenské a jejich kritická recepce*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

UHROVÁ, Eva. *České ženy známé a neznámé*. 2008. ISBN 978-80-254-3002-6.

UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných cestách: Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984.

URBAN, Zdeněk. *Století českého kalendáře*. Praha: Svoboda, 1987.

Ústav pro českou a světovou literaturu (Československá akademie věd). *Slovník české literatury 1970-1981: básníci, prozaici, dramatici, literární vědci a kritici publikující v tomto období*. Praha: Československý spisovatel, 1985.

VONDRUŠKOVÁ, Michaela. *Růžena Jesenská a období její redakce Kalendáře paní a dívek českých*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

WAGNER, Jan a Kuthanová Michaela. *Eliška Krásnohorská: (1847-1926)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1966-2006.

WAGNER, Jan. *Mikoláš Aleš: (1852-1913)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1963.

ZAHRADNÍKOVÁ, Marta. *Ivan Jakovyč Franko: (1856-1916)*. Soupis osobního fondu. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, 1996.

ZÁVODSKÝ, Artur. *Gabriela Preissová*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962.

ŽIVNÝ, Ladislav Jan, ed. *Bibliografický katalog: část I*. Praha: Národní knihovna, 1928.

Internetové zdroje

Boháč Emanuel (1867-1940). *Aukční síň Galerie Národní* [online]. Praha: Galerie Národní 25, 2023 [cit. 2023-02-28].

URL: <<https://www.galerie-narodni.cz/cs/autori/583-detail/bohac-emanuel/>>.

Čeněk Zíbrt. *Databazeknih.cz* [online]. Praha, 2008-2022 [cit. 2022-05-22].

URL: <<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/cenek-zibr-19604>>.

Češka. *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2022 [cit. 2022-11-08].

URL: <https://aleph.nkp.cz/F/6LE8IFJ4JIFCN9BAGIUQEU46H66K323B438RD26U87LRV E6V2V-52414?func=full-set-set&set_number=284768&set_entry=000027&format=999>.

Denník pečlivé hospodyně: kalendář se zápisníkem pro hospodyně na rok ... *Knihovny* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022 [cit. 2022-11-06].

URL: <<https://www.knihovny.cz/Record/vkol.SVK01-000999945>>.

DUŠÁTKO, Tomáš. Jiří Karásek ze Lvovic. *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha: hlavní město Praha [cit. 2022-11-04].

URL: <<https://www.mlp.cz/cz/novinky/1675-jiri-karasek-ze-lvovic/>>.

ŘURČANSKÝ, Marek. Eliška Vozábová – nejstarší česká lékařka. *Forum: Magazín univerzity Karlovy* [online]. Praha, 2013 [cit. 2022-05-18]. ISSN 1214-5726.

URL: <<https://www.ukforum.cz/jiri-novak/6239-eliska-vozabova-nejstarsi-ceska-lekarka>>.

František Bartoš [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše a Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2016.

URL: <<https://www.frantisekbartos.cz/>>.

Gabriela Preissová: Česká dramatička a spisovatelka (23. března 1862–27. března 1946). *Český rozhlas: Témata* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2022-06-04].

URL: <<https://temata.rozhlas.cz/gabriela-preissova-6666708>>.

HALLOVÁ, Markéta. Emingerová, Kateřina. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Brno: Firmadat, 2006 [cit. 2022-05-16].

URL: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1002421>.

HUSOVÁ, Marcella. BALCAROVÁ Milena 24.10.1905-4.3.1945. *Biografický slovník* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2019 [cit. 2022-10-29].

URL: <http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BALCAROV%C3%81_Milena_24.10.1905-4.3.1945>

HUSOVÁ, Marcella. DUBROVSKÁ Teréza 13.2.1873-8.11.1951. *Biografický slovník* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2022-11-04].

URL: <http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/DUBROVSK%C3%81_Ter%C3%A9za_13.2.1873-8.11.1951>.

CHMEL DENČEVOVÁ, Ivana a Hynek PEKÁREK. Před únosem StB ji zachránil drdol. Osudové ženy: poslankyně a redaktorka Svobodné Evropy Marie Tumlířová. *Dvojka* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022, 27. 2. 2021 [cit. 2022-10-20].

URL: <<https://dvojka.rozhlas.cz/pred-unosem-stb-ji-zachranil-drdol-osudove-zeny-poslankyne-a-redaktorka-svobodne-8435397>>.

Kalendář české hospodyně 1917. *Knihovny* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022 [cit. 2022-11-07].

URL: <<https://www.knihovny.cz/Record/nkp.NKC01-000575819>>.

Kalendář českých rodin na rok ... *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2022-11-07].

URL:<https://aleph.nkp.cz/F/BGRL79XGHX6DUBIEGJ4QE6UIC4ASGX61NIF8RQPLKNCHGNN4ET-12121?func=full-set-set&set_number=234239&set_entry=000001&format=999>.

Kalendář paní a dívek Československá žena na obyčejný rok ... *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2022-11-07].

URL:<https://aleph.nkp.cz/F/EATC2QNVJ4PPPAF8G2AM6E7JBFY6QNXEJIY9IU11UY44IQ996I-43459?func=full-set-set&set_number=229879&set_entry=000001&format=999>.

Liszt, Ferenc, 1811-1886. *Bibliografie dějin Českých zemí: Historický ústav AV ČR* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-02-28].

URL: <<https://biblio.hiu.cas.cz/records/fb59d309-c323-47b4-a167-481482473d9a>>.

MARKOVÁ, Eva. Pavla Maternová (roz. Škampová). *Ženy ve vědě do roku 1945* [online]. Praha: Karlova univerzita: Filozofická fakulta.

URL:<[https://albina.ff.cuni.cz/index.php/Pavla_Maternov%C3%A1_\(roz._%C5%A0kampov%C3%A1\)>](https://albina.ff.cuni.cz/index.php/Pavla_Maternov%C3%A1_(roz._%C5%A0kampov%C3%A1)>)>.

Marie Vondráková. *Chodsko.net: portál o současném i minulém dění v okolí Domažlic* [online]. Domažlice: Ing. Josef Johán, 2022 [cit. 2022-11-07].

URL: <<http://chodsko.net/beta/www/chodskem/celeb-detail/1316>>.

Nejznámější české knižní kalendáře. *Kalendar.beda.cz* [online]. Webarchiv [cit. 2022-03-07].

URL: <<https://kalendar.beda.cz/nejznamejsi-ceske-knizni-kalendare>>.

PROCHÁZKOVÁ, Lenka. GEBAUEROVÁ Marie 8.12.1869-7.1.19. *Biografický slovník* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2022 [cit. 2022-11-04].

URL:<http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/GEBAUEROV%C3%81_Marie_8.12.1869-7.1.1928>

RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *ŽENA-VZOR A ŽENA-PROBLÉM: Obraze ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897* [online]. [cit. 2022-11-08].

URL: <<https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>>.

Sebrané spisy Gabriely Preissové. *Databazeknih.cz* [online]. Praha, 2022.

URL: <<https://www.databazeknih.cz/edice/sebrane-spisy-gabriely-preissove-12021/strana-1>>.

STÝBLOVÁ, Tereza a Pavlína ODLOŽILOVÁ. Největší básnířka citů, divoké vášně a lásky ve své době pohoršovala. Osudová žena: Růžena Jesenská. *Český rozhlas dvojka* [online]. 2020 [cit. 2022-03-14].

URL: <<https://dvojka.rozhlas.cz/nejvetsi-basnicka-citu-divoke-vasne-a-lasky-ve-sve-dobe-pohorsovala-osudova-zena-8365439>>.

SVOBODNÝ, Petr. Eliška První notářce v Evropě blahopřál k promoci Masaryk. *Forum: Magazín univerzity Karlovy* [online]. Praha, 2013 [cit. 2022-05-18]. ISSN 1214-5726.

URL: <https://www.ukforum.cz/rubriky/aktuality/2681-prvni-notarce-v-evrope-blahopral-k-promoci-masaryk>.

Viktor Oliva. *Kodl* [online]. [cit. 2022-03-13].

URL: <https://www.galeriekodl.cz/cz/galerie/detail.html?id_galerie=3032>.

Vlasta Pittnerová životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008.

URL: <<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/vlasta-pittnerova-2758>>.

Vlastenka: kalendář pro katolické ženy a dívky na...rok... *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2022-11-07].

URL:<https://aleph.nkp.cz/F/EATC2QNVJ4PPPAF8G2AM6E7JBFY6QNXEJIY9IU11UY44IQ996I-25028?func=full-set-set&set_number=229463&set_entry=000032&format=999>.

Votočková-Joachimová, Jiřina, 1907-1979. *Bibliografie dějin Českých zemí* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2022 [cit. 2022-10-29].

URL: <<https://biblio.hiu.cas.cz/records/9ded4a4e-72cb-4959-857e-1061d2ccaf78>>.

Resumé

This diploma thesis deals with *Calendar of Czech Ladies and Maidens*, which was very important Czech periodical, that came under the trend of book calendars of the second half of the 19th century. *The Calendar* was published in the years 1888-1943 first by the Publisher František Bohuslav Batovec and then, from 1892, by the publishing house of Jan Otto. Calendars of Czech Ladies and Maidens for the years 1941-1943 were published by the Women's headquarters of the Czech National Council. Up to 1902 *the Calendar* was edited by the publishing house. In 1903, Gabriela Preissová became the editor of the magazine, who was replaced in 1911 by Růžena Jesenská. The renewed *Calendar of Ladies and Maidens* was led by Marie Tumlířová. The authors of the texts were significant Czech personalities throughout the publishing of *the Calendar of Czech Ladies and Maidens*. There were also men among the contributors, especially at the time when the magazine was edited by Růžena Jesenská.

The Calendar of Czech Ladies and Maidens can be characterized as a cultural-social-literary magazine for women. According to its editors, its publishing can be divided into four stages, during which the visual and content pages of the magazine were transformed. The individual stages of *the Calendar* were accompanied by the period image of feminine, social trends and a range of topics and personalities that were close to the individual editors.

Up to 1900, the focus of *the Calendar of Czech Ladies and Maidens* was primarily on ethnographic themes and female emancipation. *The Calendar* at this time emphasized the motivation of women for education. The main motivation for education was supposed to be patriotism. In the new century, the women's issue in *the Calendar* began to weaken, until gradually it almost disappeared during the editing of the magazine by Růžena Jesenská. The second stage, already since 1900, describes the artistic and cultural focus. We regularly meet here with articles about the music season and profiles or other articles about Czech actresses, painters and artists. The female themes also appear here in gender-focused studies or articles. Travel and historical contributions are gradually coming to the fore. Růžena Jesenská asked Zdenka Braunerová for graphic adjustment and she was also publishing contributions of her friends from the Magazine *Moderní revue*. *The Calendar of Czech Ladies and Maidens* thus became a magazine for a wider readership. The editors had an influence on the selection of contributors and probably also had an influence on the selection of articles and sections of the magazine.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na rok 1894

Příloha č. 2 – Titulní strana Kalendáře paní a dívek českých na rok 1895

Příloha č. 3 – Měsíc leden Kalendáře paní a dívek českých na rok 1903

Příloha č. 4 – Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na rok 1902

Příloha č. 5 – Titulní strana Kalendáře paní a dívek českých na rok 1904

Příloha č. 6 – Měsíc leden Kalendáře paní a dívek českých na rok 1904

Příloha č. 7 – Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na rok 1911 – Z. Braunerová

Příloha č. 8 – Titulní strana Kalendáře paní a dívek českých na rok 1911 – Zdenka Braunerová

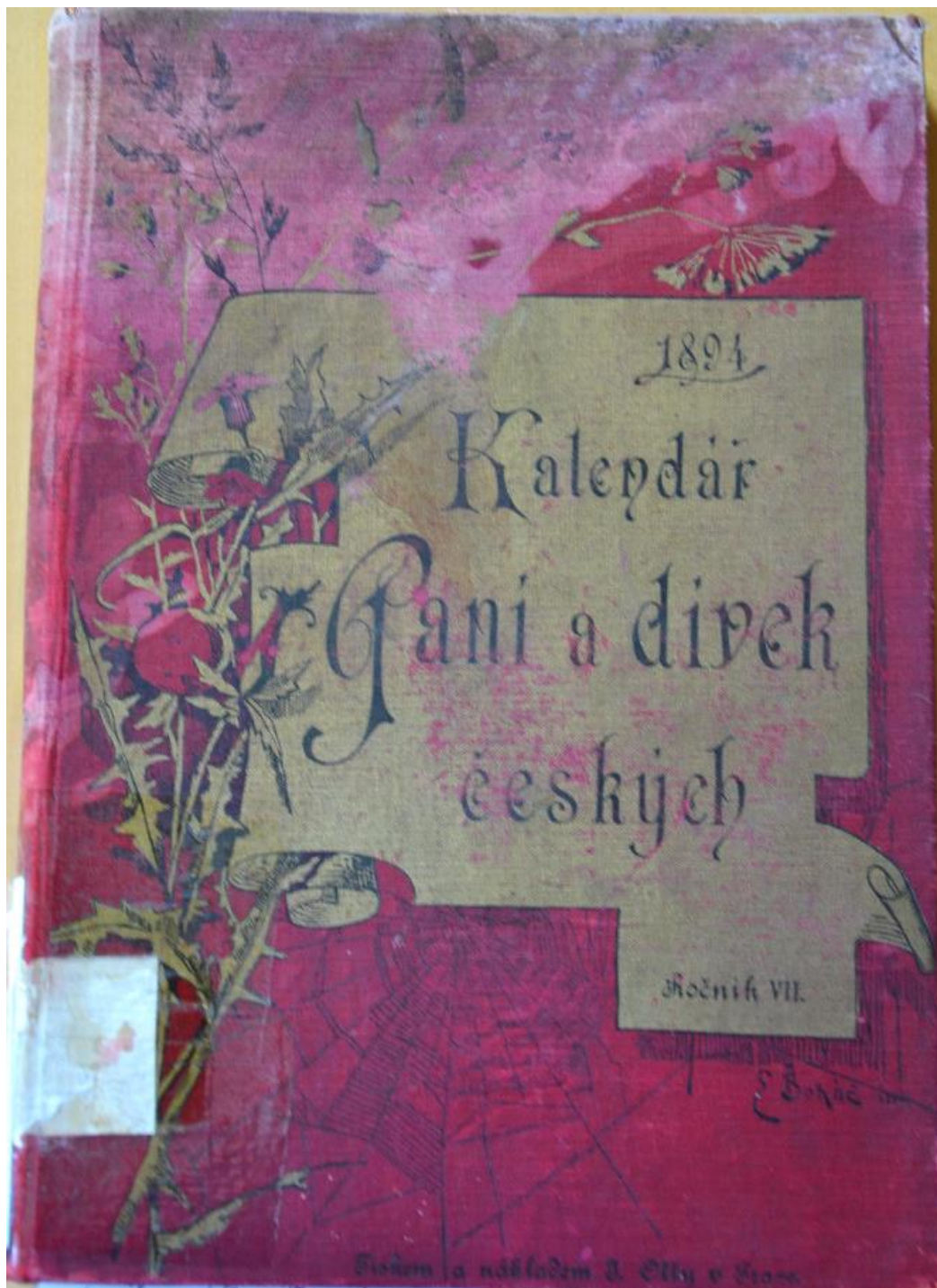
Příloha č. 9 – Měsíc únor Kalendáře paní a dívek českých na rok 1911 – Zdenka Braunerová

Příloha č. 10 – Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na roky 1942-1943

Příloha č. 11 - Měsíc březen Kalendáře paní a dívek českých na rok 1942

Přílohy

Příloha č. 1:

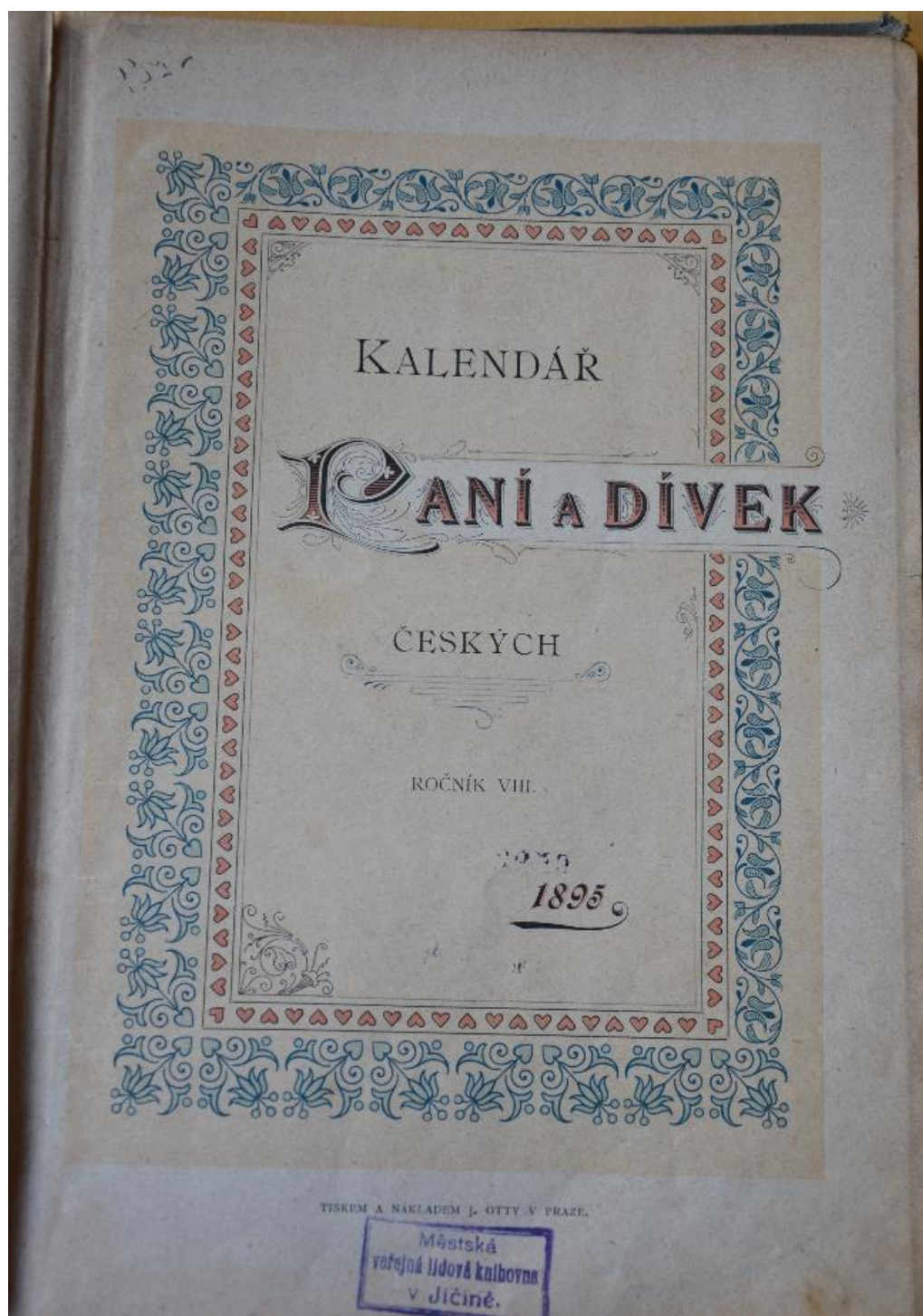

Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na rok 1894

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

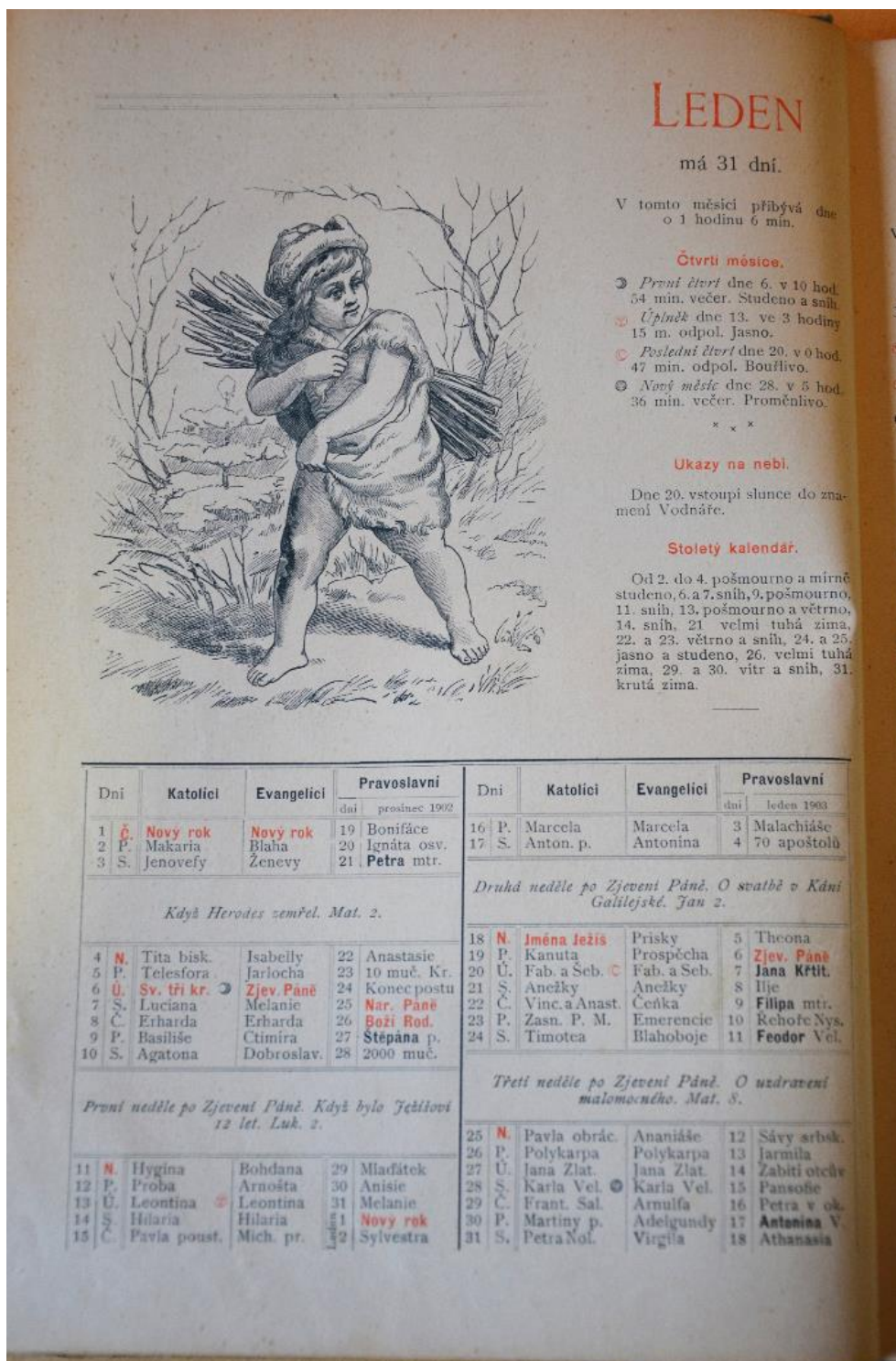
Příloha č. 2:

Titulní strana Kalendáře paní a dívek českých na rok 1895

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 3:

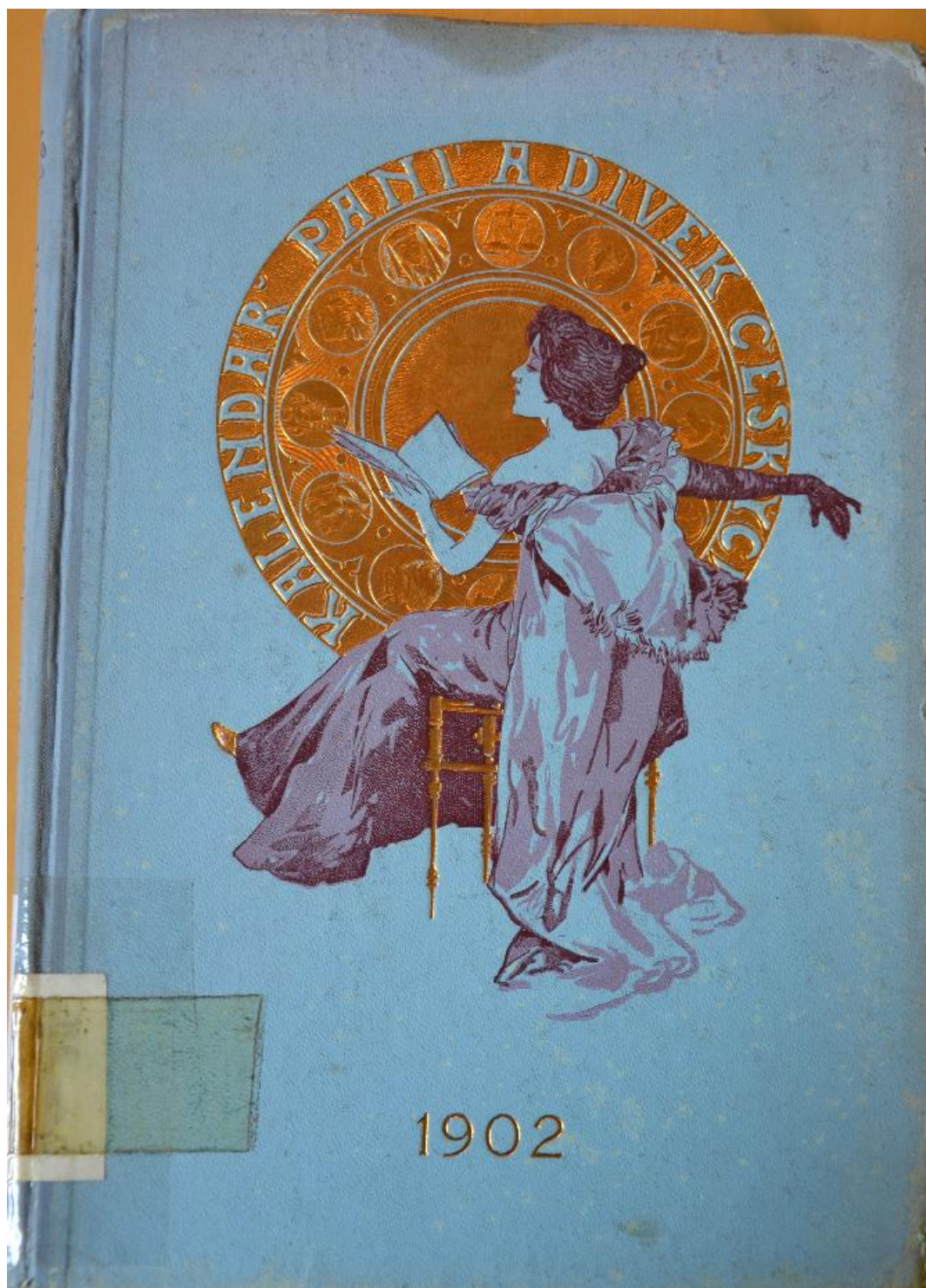

Měsíc leden Kalendáře paní a dívek českých na rok 1903

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

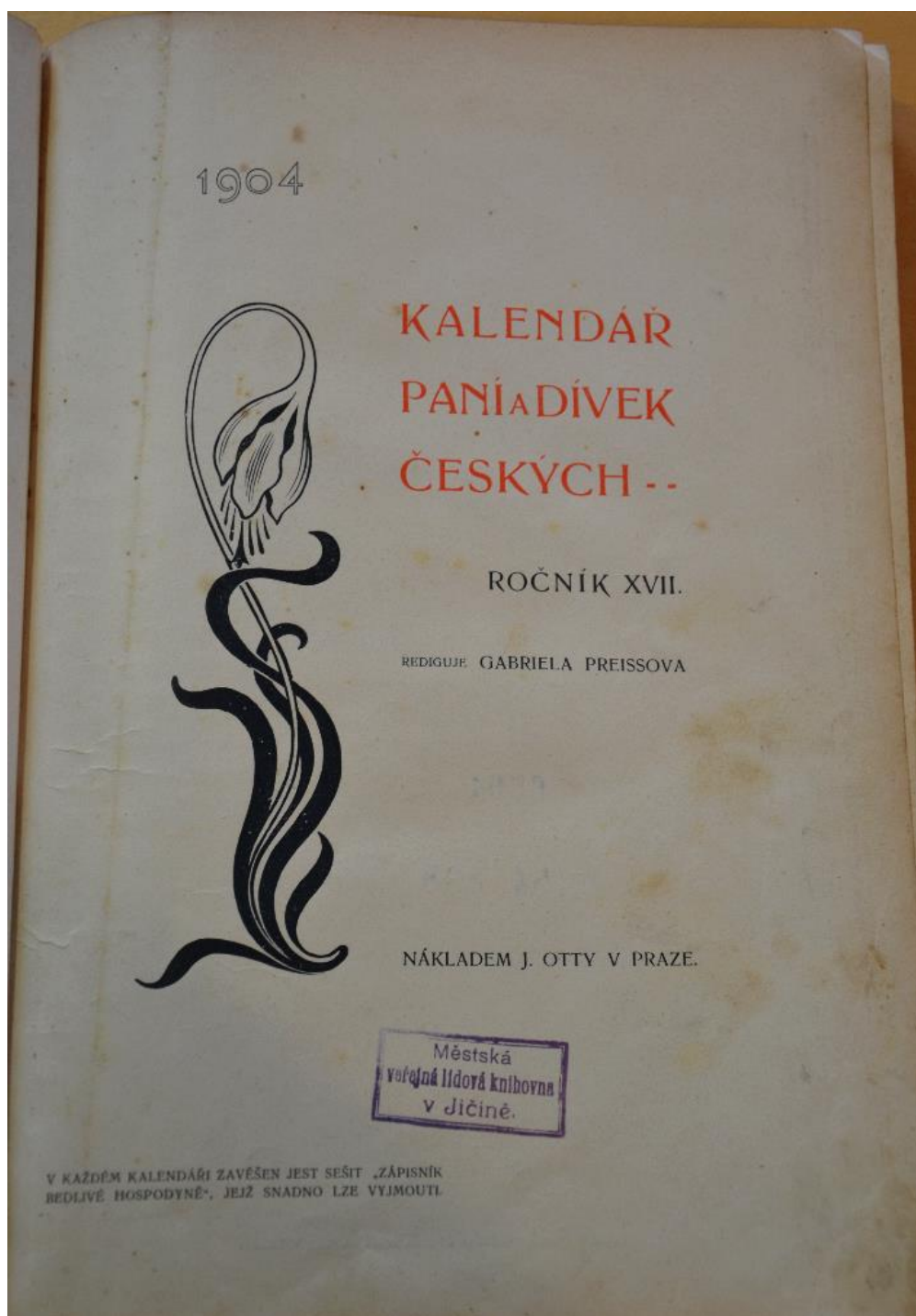
Příloha č. 4:

Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na rok 1902

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 5:

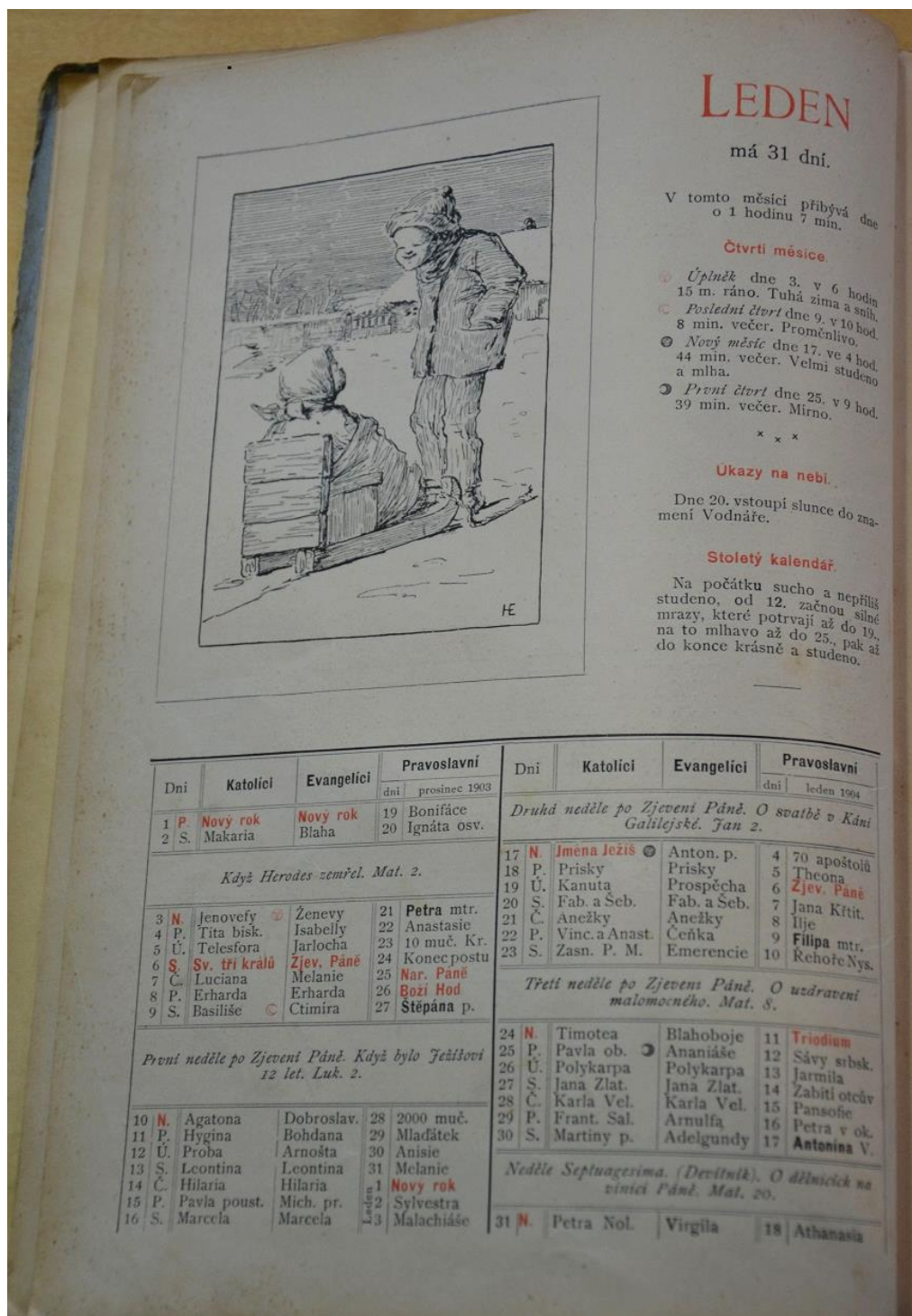

Titulní strana Kalendáře paní a dívek českých na rok 1904

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

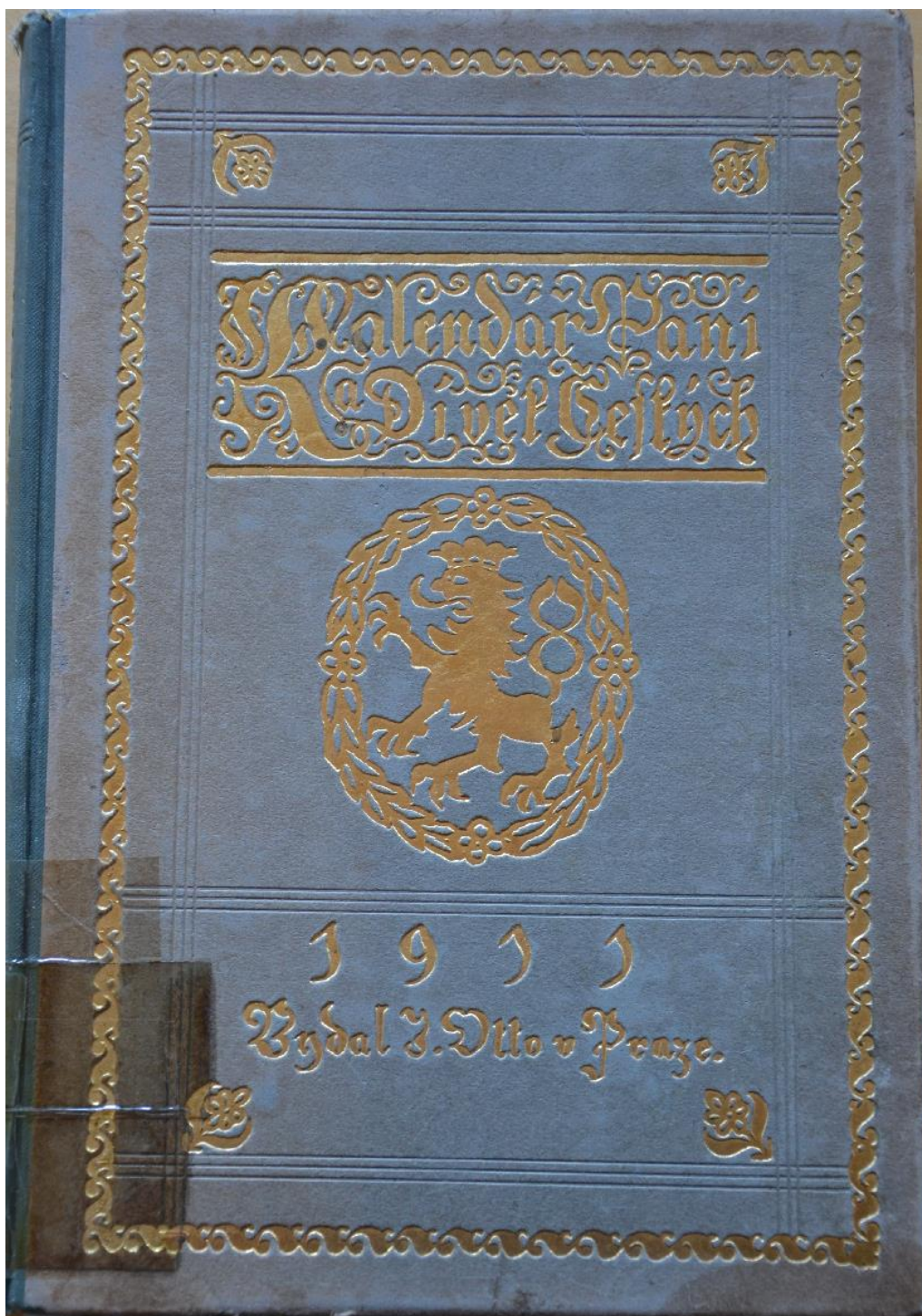
Příloha č. 6:

Měsíc leden v Kalendáři paní a dívek českých na rok 1904

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 7:

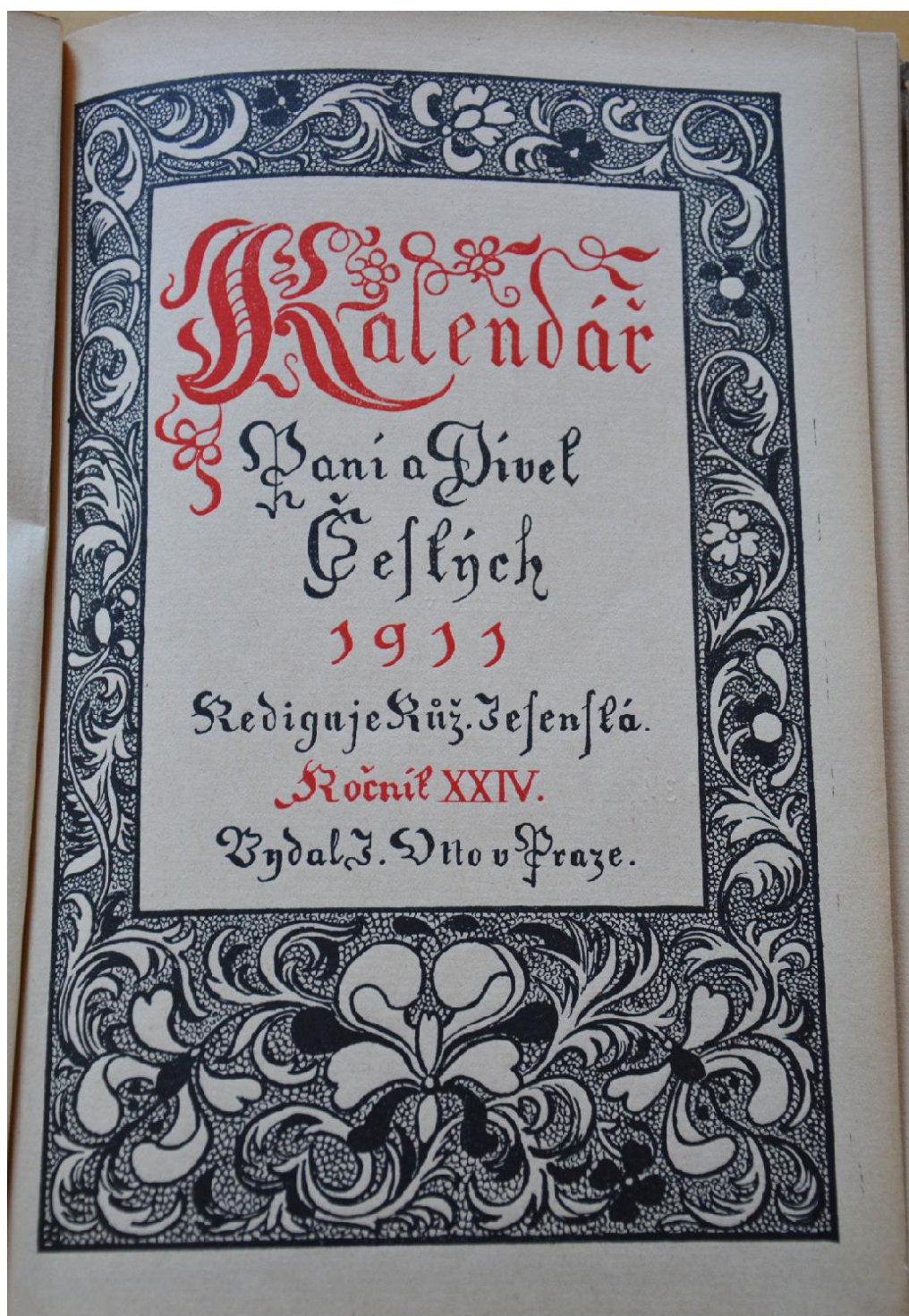

Přední strana desek Kalendáře paní a dívek českých na rok 1911 – Zdenka Braunerová

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 8:

Titulní strana Kalendáře paní a dívek českých na rok 1911 – Zdenka Braunerová

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 9:

ÚNOR

Dni a týdny	Kalendář			Slunce		Měsíc	
	katolický	evangelický	pravoslavný leden 1911	vých. h. m.	západ h. m.	beh vzn.	vých. h. m. západ h. m.
1 Stř.	Ignáce b.	Ignáce	19 Makar eg.	7 37	4 50	☾	9 05 7 08
2 Čtv.	Hromnic	Obět. Páně	20 <i>Ethyma</i>	7 36	4 52	☾	9 21 8 27
3 Pát.	Blázeje †	Blázeje	21 Maxima	7 35	4 54	☾	9 37 9 45
4 Sob.	Ondřeje	Veroniky	22 Timoth. ap.	7 33	4 56	☾	9 52 11 04
A. Pátá neděle po Zjevení Páně. O dobrém semeni. Mat. 13, 24—30.							
5 Ned.	Dobroslavy	Háty	23 Klimenta	7 31	4 58	☾	10 07 —
6 Pon.	Bohdanky ☽	Doroty	24 Xenie	7 30	4 59	☾	10 26 0 26
7 Út.	Romualda	Romualda	25 Grigorije	7 29	5 00	☾	10 51 1 50
8 Stř.	Milady	Mikata	26 Xenofonta	7 27	5 02	☾	11 22 3 15
9 Čtv.	Jana z M.	Apolonie	27 <i>Jana Zlat.</i>	7 25	5 04	☾	0 07 4 37
10 Pát.	Školastiky †	Školastiky	28 Efrema	7 23	5 06	☾	1 07 5 46
11 Sob.	P. Marie L.	Boženy	29 Přen. Ign.	7 21	5 08	☾	2 22 6 39
A. Neděle Septuagesima (Devitník). O dělnících na vinici Páně. Mat. 20, 1—16.							
12 Ned.	Eulalie	Eulalie	30 Triodium	7 20	5 09	☾	3 45 7 19
13 Pon.	Řehoře ☽	Jordána	31 Cyra, Jana	7 19	5 11	☾	5 09 7 47
14 Út.	Břetisl.	Valeše	1 Trifona	7 17	5 13	☾	6 30 8 09
15 Stř.	Jiřinky	Faustina	2 Očišť. Bhr.	7 15	5 15	☾	7 47 8 25
16 Čtv.	Juliany	Juliany	3 Sim., Anny	7 13	5 17	☾	9 02 8 40
17 Pát.	Flaviana †	Šimona	4 Isidora	7 11	5 19	☾	10 14 8 54
18 Sob.	Simeona	Mansveta	5 Agaty	7 10	5 20	☾	11 25 9 07
A. Neděle Sexagesima. O rozsévaci a semeni. Luk. 8, 4—15.							
19 Ned.	Konráda	Kunráta	6 Ptukola	7 08	5 21	☾	— 9 22
20 Pon.	Oldřicha	Oldřicha	7 Parthenia	7 06	5 23	☾	0 37 9 39
21 Út.	Eleonory ☽	Eleonory	8 Zachariáše	7 04	5 25	☾	1 48 10 02
22 Stř.	Papia	Petra stol.	9 Theodora	7 02	5 27	☾	2 57 10 31
23 Čtv.	Petra Dam.	Serenia	10 Nicefora	7 00	5 29	☾	4 02 11 09
24 Pát.	Matěje †	Matěje ap.	11 Vševlada	6 58	5 30	☾	4 59 11 58
25 Sob.	Valburgv	Valburgy	12 <i>Alexeje</i>	6 56	5 32	☾	5 45 1 01
A. Neděle Quinquagesima. Ježíš uzdravil slepého. Luk. 18, 31—43.							
26 Ned.	Perlušky	Leksy	13 Masopust	6 54	5 33	☾	6 20 2 13
27 Pon.	Ctirady	Leandra	14 Cyr. a Met.	6 52	5 35	☾	6 48 3 30
28 Út.	Romana	Osvalda	15 Onesima	6 50	5 37	☾	7 09 4 50

Měsíc únor v Kalendáři paní a dívek českých na rok 1911 – Zdenka Braunerová

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 10:

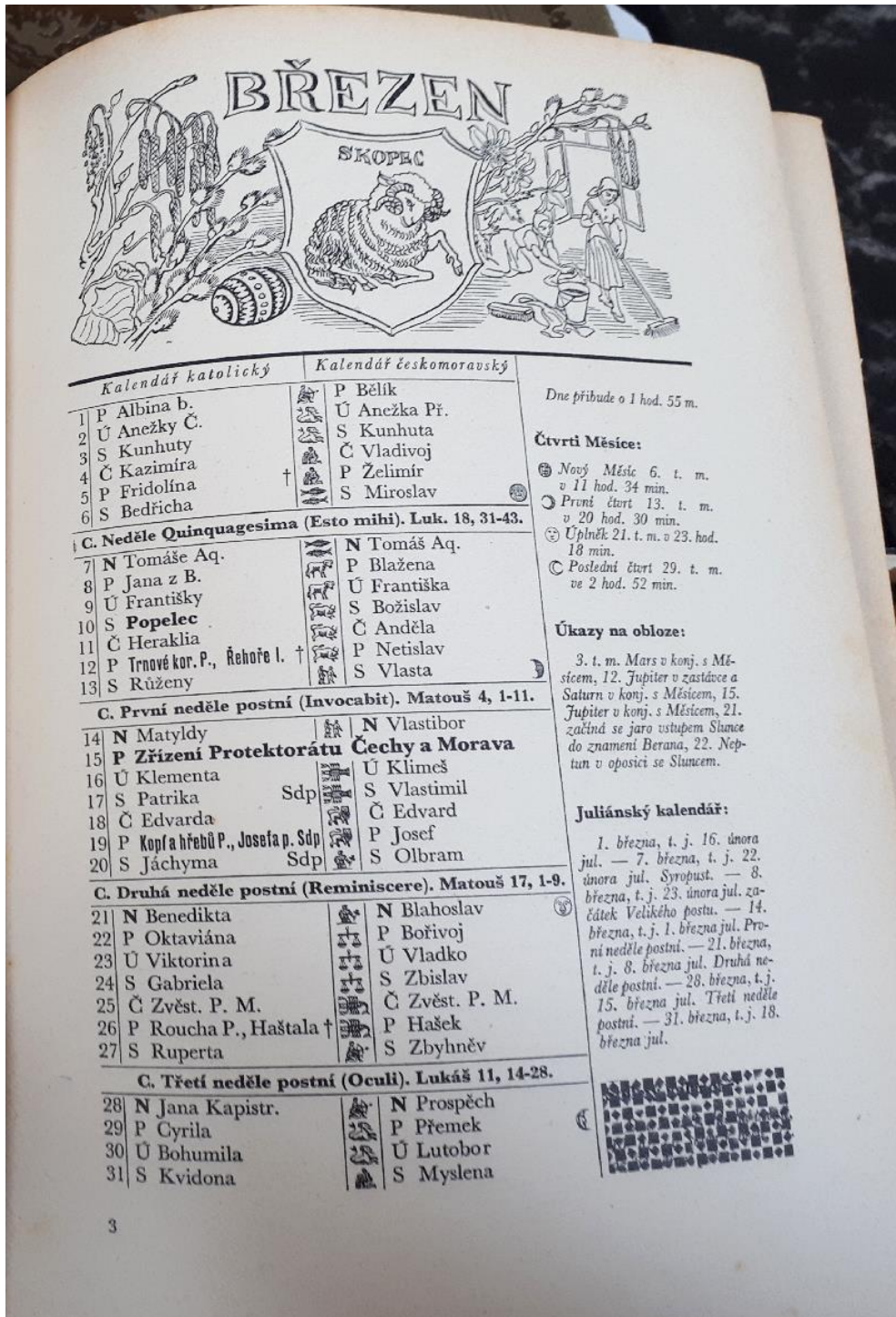

Přední desky Kalendáře paní a dívek českých na roky 1942-1943

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)

Příloha č. 11:

Měsíc březen Kalendáře paní a dívek českých na rok 1942

(zdroj: vlastní fotografie – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové)